

Kandidatafhandling
Cand.merc.aud.

Udarbejdet af:
Jakob Olesen
Mikael L. Frølund

Vejleder:
Hans B. Vistisen

Regnskabsmæssig behandling af
virksomhedssammenslutninger
med særlig fokus på immaterielle anlægsaktiver

Aalborg Universitet
November 2007

Forord

Denne kandidatafhandling er udarbejdet som afsluttende afhandling på cand.merc.aud. studiet ved Aalborg Universitet i efteråret 2007.

Formålet med specialet er at udarbejde en større selvstændig afhandling af relevans for en statsautoriseret revisors virke. Specialet skal dokumentere færdigheder i at anvende videnskabelige teorier og metoder under arbejdet med et fagligt emne.

Vi har i nærværende afhandling valgt at skrive om ”Den regnskabsmæssige behandling af virksomhedssammenslutninger - med særligt fokus på immaterielle anlægsaktiver”. Vi vil i afhandlingen koncentrere os om indregning og måling af de immaterielle anlægsaktiver.

Afhandlingen er udarbejdet i tæt samarbejde mellem skribenterne, hvorfor en opdeling af afsnit på hver enkelt skribent ikke har været mulig.

Jakob Olesen

Mikael L. Frølund

1. Summary / Resume	5
2. Introduktion.....	12
2.1 Indledning	12
2.2 Problemformulering.....	14
2.3 Afgrænsning.....	15
2.4 Metodevalg.....	17
2.5 Struktur i opgaven.....	18
3. Grundlæggende regnskabsteori.....	20
3.1 Indledning	20
3.2 Præstationsorienteret regnskabsteori.....	21
3.3 Formueorienteret regnskabsteori.....	22
3.4 Diskussion af regnskabsteoriene.....	23
3.5 Begrebsrammen	24
3.5.1 Forståelighed.....	25
3.5.2 Relevans	26
3.5.3 Pålidelighed.....	26
3.5.4 Sammenlignelighed.....	27
3.5.5 Relevans contra pålidelighed	27
3.6 Retvisende billede	28
4. Virksomhedssammenslutninger	30
4.1 Indledning	30
4.2 Metode til virksomhedssammenslutninger	30
4.2.1 Fastsættelse af overtagelsestidspunktet.....	33
4.2.2 Opgørelse af kostprisen.....	33
4.2.3 Identifikation og omvurdering af alle identificerbare, overtagne aktiver og forpligtelser på overtagelsesdagen	36
4.2.4 Opgørelse af forskelsværdi	38
4.3 Efterfølgende regulering	38
4.4 Oplysningskrav	39
4.4.1 Oplysninger krævet af IFRS 3	39

4.5 Afrunding	42
5. Definition og regnskabsmæssig behandling af immaterielle anlægsaktiver	43
5.1 Indledning	43
5.2 Definition af immaterielle anlægsaktiver.....	44
5.2.1 Definition på et aktiv.....	45
5.2.1.1 Ressource	45
5.2.1.2 Kontrol	45
5.2.1.3 Tidligere begivenheder	46
5.2.1.4 Fremtidige økonomiske fordele	47
5.2.2 Definition på et immaterielt aktiv	47
5.2.2.1 Identificerbarhed	48
5.2.2.2 Ikke-monetært	48
5.2.2.3 Uden fysisk substans	49
5.3 Indregning og måling af immaterielle anlægsaktiver	50
5.3.1 Internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver	51
5.3.2 Separat anskaffede	52
5.3.3 Erhvervelse som en del af virksomhedsovertagelser	53
6. Værdiansættelsesmetoder til immaterielle anlægsaktiver.....	58
6.1 Indledning	58
6.2 Metoder til værdiansættelse af immaterielle anlægsaktiver.....	59
6.2.1 Kvantitative metoder.....	60
6.3 Vurdering af værdiansættelse metoderne.....	68
7. Værdiansættelse af immaterielle anlægsaktiver i forbindelse en virksomhedsovertagelse.	69
7.1 Indledning	69
7.2 Værdiansættelse af markedsrelaterede immaterielle anlægsaktiver	70
7.3 Værdiansættelse af kunderelaterede immaterielle anlægsaktiver	73
7.4 Værdiansættelse af artistiske immaterielle anlægsaktiver	75
7.5 Værdiansættelse af kontraktmæssige immaterielle anlægsaktiver.....	75
7.6 Værdiansættelse af teknologibaserede immaterielle anlægsaktiver.....	76
7.7 Vurdering af brugstiden af immaterielle anlægsaktiver.....	76

8. Goodwill generelt.....	79
8.1 Indledning	79
8.2 Goodwill	79
8.2.1 Nedskrivning af goodwill.....	83
8.2.2 Kan der forekomme aktivering af internt oparbejdet goodwill?.....	85
8.3 Negativ goodwill.....	88
9. Opfylder goodwill definitionen på et aktiv?	92
9.1 Indledning	92
9.2 Definitionskriteriet	93
9.2.1 Ressource	93
9.2.2 Kontrol	95
9.2.3 Tidligere begivenheder	96
9.2.4 Fremtidige økonomiske fordele	97
9.2.5 Definitionskriteriet på et immaterielt aktiv.....	98
9.3 Aktivering af goodwill med henblik på et retvisende billede	99
9.4 Afrunding	101
10. Bestanddele i goodwill massen.	104
10.1 Indledning	104
10.2 Generelt.....	106
10.3 Arbejdsstyrken	107
10.3.1 Kontrol	108
10.3.2 Pålidelig værdiansættelse.....	109
10.4 Uddannelses og rekrutteringsprogrammer	111
10.4.1 Kontrol	111
10.4.2 Pålidelig værdiansættelse.....	112
10.5 Teknologisk ekspertise og knowhow	113
10.6 Retvisende billede og begrebsrammen	113
11. Præsentation i praksis.....	115
11.1 Indledning	115
11.2 Dantherm Holding A/S	115

11.3 Scandinavian Brake Systems A/S	116
11.4 DSV A/S	117
11.5 Danisco A/S	118
11.6 Sammenfattende kommentarer	118
12. Konklusion	122
13. Litteraturliste	126

1. Summary / Resume

Summary

This thesis has been written in connection with our MSc in Business Administration and Auditing studies at Aalborg University. The main objective of this thesis is to illustrate the accounting treatment of business combinations with special focus on intangible assets.

There is much focus on company expansion. A quick way of expanding is to acquire another business, eg a competing business. Expansion may take place across borders, and consequently focus on internationalisation of the accounting treatment of such transactions is increasing. Therefore a number of international rules have been set up with a view to ensuring uniform accounting treatment in connection with business combinations.

Basically, financial reporting takes place according to the balance sheet based accounting theory. The financial statements of the company must be prepared on a going concern basis, and the disclosures in the financial statements must be understandable, relevant, must be able to be measured reliably

Resume

Denne afhandling er skrevet som et led i cand.merc.aud studiet på Aalborg Universitet. Hovedformålet med denne afhandling er at belyse den regnskabsmæssige behandling af virksomhedssammenslutninger – med særlig fokus på de immaterielle anlægsaktiver.

Der er stor fokus på ekspansion af virksomheder. En hurtig måde at ekspandere på er ved opkøb af anden virksomhed, herunder konkurrerende virksomheder. Ekspansionen kan foregå på tværs af landegrænser, hvorfor der er stigende fokus på internationalisering af den regnskabsmæssige behandling heraf. Der er derfor lavet en række internationale regler med henblik på at tilsikre ens regnskabsmæssig behandling landene imellem i forbindelse med en virksomhedssammenslutning.

Helt grundlæggende sker der regnskabsaflæggelse efter den formueorienterede regnskabsteori, hvilket indebærer fokus på balancen. Virksomhedens regnskab skal aflægges som going concern, og informationerne i regnskabet skal være forståelige, relevante, skal kunne måles

and be comparable.

A business combination can be made exclusively according to the purchase method under IFRS 3. This means that an acquiring and an acquired company must always be identified. According to IFRS 3 the financial realities and not the legal formalities determine which company is the acquirer. A number of tools are set out to identify the acquiring company. The company surrendering liquid funds and other assets will generally be identified as the acquiree, and the company with the highest fair value will generally be identified as the acquirer; however, no conclusive rule exists and therefore an individual assessment of each business acquisition is required.

IFRS 3 sets out a number of disclosure requirements which the acquirer must include in its annual report in connection with the business acquisition. In practice, companies comply with these disclosure requirements; however, we find that the disclosure requirements could, at an advantage, be

pålideligt og være sammenlignelige.

En virksomhedssammenslutning kan udelukkende foretages efter overtagelsesmetoden i henhold til IFRS 3. Dette betyder, at der altid skal identificeres en overtagende og en overtagen virksomhed. Der lægges i IFRS 3 op til, at det er de økonomiske realiteter, der afgør hvilken virksomhed, der er den overtagende frem for juridiske formaliteter. Der er opstillet en række hjælpværktøjer til at identificere den overtagende virksomhed. Den virksomhed der afgiver likvider eller andre aktiver, vil som regel medføre, at denne identificeres som den overtagende virksomhed. Dertil kommer, at virksomheden med den største dagsværdi som regel er den overtagende virksomhed. Man kan ikke fastsætte nogen endegyldig regel herfor, hvorfor der stilles krav til en individuel bedømmelse ved hver enkelt virksomhedsovertagelse.

Der stilles i IFRS 3 en række oplysningskrav, som den overtagende virksomhed skal oplyse i årsrapporten i forbindelse med en virksomhedsovertagelse. I praksis ses, at virksomheder opfylder disse oplysningskrav. Dog mener vi, at oplysningskravene med fordel kan udvides således, at der skal ske

expanded to include a further description of the components of goodwill.

The cost of the business taken over must be allocated to identifiable assets, liabilities and contingent liabilities. All assets, liabilities and contingent liabilities taken over must be restated at fair value at the acquisition date. A significant share of the purchase price for the acquired business often relates to intangible assets. These may often be more difficult to identify than property, plant and equipment due to lack of physical substance. In order for an intangible asset to be recognised, the asset must meet the definition of an intangible asset and the recognition criteria must be met. The lack of control and reliable measurement makes the separate recognition in the balance sheet of the acquirer of a number of assets impossible. The probability criterion regarding future economic benefits is always considered met when the acquirer has been prepared to pay an additional price for the acquiree. In our thesis we provide an in-depth examination of these definition and recognition requirements.

yderligere beskrivelse af bestanddelene i goodwill massen.

Kostprisen for den overtagne virksomhed skal fordeles på de identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Samtlige overtagne aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser skal omregnes til dagsværdi på overtagelsestidspunktet. En væsentlig del af købesummen for den overtagne virksomhed kan ofte henføres til de immaterielle anlægsaktiver. Disse kan ofte være vanskeligere at identificere end de materielle anlægsaktiver grundet den manglende fysiske substans. For at der må ske indregning af de immaterielle anlægsaktiver skal de opfylde definitionen på et immaterielt anlægsaktiv, og indregningskriterierne skal være opfyldt. Den manglende kontrol og den manglende pålidelige måling gør, at en række af aktiverne, ikke kan indregnes særskilt i den overtagende virksomheds balance. Sandsynlighedskriteriet for fremtidige økonomiske fordele anses altid for værende opfyldt, da den overtagne virksomhed har været villig til at betale en merpris for den overtagne virksomhed. Vi har i afhandlingen analyseret disse definitionskrav og indregningskrav dybdegående.

In order to ensure reliable measurement of identified intangible assets a number of valuation methods may be applied. In our opinion the best applicable valuation methods when valuing intangible assets are based on future earnings as there is rarely an active market for the intangible assets, and therefore market value based methods can only seldom be applied. In our opinion cost based methods rarely result in correct valuation, as the cost often constitutes only a small part of the real fair value of the intangible asset. We have analysed the valuation methods in respect of intangible assets in our thesis.

If the difference between the cost of the acquiree and the fair value of identified net assets is positive, the positive difference is treated as goodwill in the balance sheet of the acquirer. Goodwill consists of unidentifiable intangible assets and acquisition specific synergies. Synergies available to any acquirer are recognised in the fair value of the identified assets. Each year an impairment test must be made of goodwill to assess the need for

For at tilsikre en pålidelig måling af de identificerede immaterielle anlægsaktiver er der en række værdiansættelsesmetoder, der kan benyttes i forbindelse hermed. Efter vores opfattelse, er det værdiansættelsesmetoderne, der baseres på fremtidig indtjening, der er de mest anvendelige i forbindelse med værdiansættelsen af de immaterielle anlægsaktiver. Dette skyldes, at der sjældent er et aktivt marked for de immaterielle anlægsaktiver, hvorfor markedsværdibaserede metoder sjældent kan benyttes. De kostprisbaserede metoder giver efter vores opfattelse sjældent den korrekte værdiansættelse, da kostprisen ofte udgør en begrænset del af det immaterielle anlægsaktivers reelle dagsværdi. Vi har analyseret værdiansættelsesmetoderne til de immaterielle anlægsaktiver i afhandlingen.

Hvis forskellen mellem kostprisen for den overtagne virksomhed og dagsværdien af de identificerede nettoaktiver er positiv behandles denne som goodwill i den overtagende virksomheds balance. Goodwill består af de ikke identificerbare immaterielle anlægsaktiver og køberspecifikke synergier. Synergier der er tilgængelige for enhver køber indregnes i dagsværdien på de identificerede aktiver. Der skal foretages en årlig nedskrivningstest af

impairment. A problem in connection with the annual impairment test is that in our opinion internally generated goodwill may occur, which is not allowed under IAS 38. As a result of the impairment test the amount written down may be too low due to own generated goodwill.

It has been discussed whether goodwill meets the definition of an asset, as goodwill arises as a residual item between two known figures and therefore contains a number of uncertain components. In our opinion goodwill meets the definition of an asset and should therefore be recognised in the balance sheet of the acquirer. However, we do agree that goodwill includes a number of components which are not directly identifiable, but the requirement of identifiability should, in our opinion, not be understood stringently when considering goodwill as a whole.

If it is found that goodwill should be recognised with consideration to the true and fair view, we find that goodwill should also be capitalised. The alternative to capitalisation in the balance sheet of the acquirer is that

goodwill massen for at vurdere nedskrivningsbehovet. En af problemstillingerne ved den årlige nedskrivningstest er, at der efter vores opfattelse kan forekomme internt oparbejdet goodwill, der ellers er forbud imod i henhold til IAS 38. Dette skyldes netop nedskrivningstesten, hvor der kan forekomme en for lille nedskrivning grundet egen oparbejdet goodwill.

Det har været diskuteret hvorvidt goodwill opfylder definitionen på et aktiv. Dette skyldes, at goodwill opstår som en residual post mellem to kendte tal, og derfor indeholder en række usikre elementer. Vi er af den opfattelse, at goodwill opfylder definitionen på et aktiv, og derfor skal indregnes i den overtagende virksomheds balance. Vi er dog enige i, at goodwill massen omfatter en række elementer, der ikke er direkte identificerbare. Men identificerbarhedskravet skal efter vores opfattelse ikke forstås så stringent, når man ser på goodwill massen som en helhed.

Hvis man anlægger betragtningen om, hvorvidt der skal ske indregning af goodwill med henblik på et retvisende billede, er det ligeledes vores opfattelse, at der skal ske aktivering heraf. Alternativet til aktivering i

goodwill should be recognised as an expense in the income statement or taken directly to equity. In our opinion this would provide a less true and fair view for the readers of the financial statements. Moreover, the readers of the financial statements attach value to goodwill when the financial statements are analysed, and therefore we find that not recognising goodwill will provide a less true and fair view. The disadvantage of capitalising goodwill is that internally generated goodwill may occur causing problems with comparability between enterprises. However, we do not find these arguments to be substantial enough for us to change our opinion; we find that capitalisation of goodwill should still be made.

Goodwill may, as mentioned above, include a number of components such as non-recognisable intangible assets. Therefore, we have discussed whether additional capitalisation should be made of a number of the goodwill components with a view to emphasising other individual values in the financial statements. Staff, training and recruitment programmes are often essential resources for a company to be able to continue generating future economic benefits. In our thesis we have concluded that no separate

den overtagende virksomheds balance er omkostningsførsel i resultatopgørelsen, eller direkte førsel over egenkapitalen. Dette vil efter vores opfattelse give et mindre retvisende billede for regnskabsbrugeren. Dertil kommer at regnskabsbrugerne tillægger goodwill værdi, når regnskabet analyseres, hvorfor det efter vores opfattelse vil være mindre retvisende ikke at foretage indregning heraf. Ulemperne ved aktivering af goodwill er, at der kan forekomme internt oparbejdet goodwill, og problemer med sammenligneligheden selskaberne imellem. Dette er dog efter vores opfattelse ikke tungtvejende argumenter nok til at bevæge vores holdning væk fra, at der fortsat bør ske aktivering af goodwillen.

I goodwill massen kan som omtalt indgå en lang række elementer, herunder ikke indregningsmulige immaterielle anlægsaktiver. Vi har derfor diskuteret hvorvidt der bør ske yderligere aktivering af en række af bestanddelene i goodwill massen med henblik på at fremhæve flere individuelle værdier i regnskabet. Medarbejdere, uddannelsesprogrammer og rekrutteringsprogrammer er ofte essentielle ressourcer for, at virksomheden fortsat kan generere fremtidige økonomiske fordele. Vi har i afhandlingen analyseret os

recognition of these components should be made as they do not meet the definition of an asset. Control and reliable valuation is not possible, and therefore it is correct not to recognise these components separately in accordance with legislation.

We also find that no separate capitalisation should be made of the goodwill components with a view to ensuring a truer and fairer view. In our opinion the readers of the financial statements are aware that a certain amount of uncertainty is attached to goodwill. Separate capitalisation of staff resources would cause the readers of the financial statements to believe that the capitalised staff constitutes the company's entire staff. In our opinion current legislation contains a number of inexpedient elements; however, we do not find there to be any better alternatives, and therefore the current accounting treatment of goodwill provides the readers of the financial statements with the truest and fairest view.

frem til, at der ikke bør ske særskilt indregning heraf, da de begge ikke opfylder definitionen på et aktiv. Kontrol begrebet og en pålidelig værdiansættelse er ikke mulig at foretage, hvorfor det er korrekt ikke at indregne disse særskilt i henhold til lovgivningen.

Vi mener ligeledes ikke, at der bør ske særskilt aktivering af elementer i goodwill massen med henblik på at tilsikre et mere retvisende billede. Efter vores opfattelse er regnskabsbrugeren klar over, at aktivet goodwill er forbundet med en vis usikkerhed. Særskilt aktivering af medarbejderressourcerne vil betyde, at regnskabsbrugere kunne foranlediges til at tro, at de aktiverede medarbejdere er hele selskabets medarbejderstab. Det er vores opfattelse, at den nuværende lovgivning har en række uhensigtsmæssigheder. Dog mener vi ikke, at der er bedre alternativer, hvorfor den nuværende regnskabsmæssige behandling af goodwill giver regnskabsbrugeren det mest retvisende billede.

2. Introduktion

2.1 Indledning

Virksomheder forsøger ofte at ekspandere deres forretninger på såvel eksisterende markeder som indenfor nye forretningsområde. Ekspansionen kan tilmed finde sted på tværs af landegrænser. Det kan ofte være en meget tidskrævende proces, og ofte kan ressourcer som eksempelvis medarbejderstab være vanskelige at skaffe. En hurtigere måde til ekspansion kan være opkøb af virksomheder. Et sådan opkøb betegnes regnskabsmæssigt som en virksomhedssammenslutning.

Regnskabsmæssigt, er der en stadig stigende tendens til en internationalisering. Derfor skal det være muligt at foretage sammenligninger af regnskaber på tværs af lændegrænser på et ens grundlag for regnskabsbrugeren. Europæiske og dermed også danske børsnoterede selskaber skulle således fra og med 2005 aflægge koncernregnskaber efter internationale standarder (IFRS/IAS)¹. Fra og med 2009 bliver det derudover et krav, at moderselskabets regnskab ligeledes skal aflægges efter IFRS². Seneste skud på stammen for internationalisering af regnskaber er den nye IFRS for SME's³, der i skrivende stund ligger i exposure draft⁴. Bliver IFRS for SME's vedtaget, kommer denne formentligt til at være gældende for store danske C - virksomheder. Det bevirker, at selv mindre virksomheder bliver påvirket af internationaliseringen, således at man som regnskabsbruger kan sammenligne disse virksomheder på tværs af landegrænser.

Den stigende internationalisering vil desuden gøre det nemmere at foretage en virksomhedssammenslutning på tværs af landegrænser, idet den overtagne virksomheds årsrapport ofte er aflagt efter velkendte principper, i form af IFRS, frem for de enkelte landes egne regnskabsreguleringer.

¹ Deloitte - Introduktion til de internationale regnskabsstandarder - s. 3

² Deloitte - Introduktion til de internationale regnskabsstandarder - s. 3

³ Small and Medium-sized Entities - Små og mellemstore virksomheder.

⁴ Exposure draft pr. 1. oktober 2007.

Immaterielle anlægsaktiver bliver til stadighed tillagt større værdi af regnskabsbrugeren. Regnskabsaflæggelsen går hen imod at blive mere værdibaseret, hvorfor disse immaterielle anlægsaktiver i stigende grad ønskes indregnet i regnskabet. Medarbejdernes knowhow, kundelister med videre er ofte helt essentielle for, at en virksomhed skaber kontinuerligt vækst, og disse kan i mange tilfælde være hele eksistensgrundlaget for en virksomhed. Derfor ses der en stigende tendens til, at regnskabslæseren fokuserer på at få identificeret og værdiansat disse immaterielle anlægsaktiver for herigennem at få et retvisende billede af virksomhedens aktiver.

Ved en virksomhedsovertagelse er man derfor villig til at betale væsentlige summer for eksempelvis medarbejdernes knowhow, virksomhedens beliggenhed, kundeportefølje med videre. Disse immaterielle anlægsaktiver har ikke været indregnet i den overtagne virksomheds balance grundet forbuddet i IAS 38. Hovedparten af købesummen kan derfor henføres til merprisen for de immaterielle anlægsaktiver, og man ser ofte, at der bliver betalt en pris, der er større end dagsværdien af nettoaktiverne i den overtagne virksomhed. Det er derfor af stor værdi for regnskabsbrugeren, hvorledes købesummen fordeles herunder fordelingen af de immaterielle anlægsaktiver og dermed også fordelingen på goodwill.

De nettoaktiver, der overtages fra den overtagne virksomhed, skal indregnes til dagsværdi i den overtagende virksomheds balance. De materielle anlægsaktiver kan ofte opgøres til dagsværdi og indregnes uden de store vanskeligheder. Immaterielle anlægsaktiver er ofte vanskeligere at identificere og få opgjort til dagsværdi. Dette skyldes, at der sjældent er et aktivt marked for denne type aktiver. Dertil kommer, at de immaterielle anlægsaktiver sjældent har været indregnet i den overtagne virksomheds balance, og derfor først skal identificeres i forbindelse med en virksomhedsovertagelse.

Vi vil i denne afhandling have særligt fokus på netop indregningen og målingen af de erhvervede immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med en virksomhedsovertagelse. Vi vil tilmed sætte fokus på, om regnskabsbrugeren ser det retvisende billede ved de nuværende indregning og målingsregler for de immaterielle anlægsaktiver. Vi vil slutteligt komme med vores holdning til, hvorvidt vi mener, at en række immaterielle anlægsaktiver der indgår i goodwill massen, som opstår i forbindelse med en

virksomhedsovertagelse bør indregnes særskilt med henblik på at give regnskabsbrugeren et mere retvisende billede af selskabets årsrapport.

2.2 Problemformulering

Når der sker en virksomhedssammenslutning, betaler den overtagende virksomhed et beløb for den overtagne virksomheds nettoaktiver med videre. I denne købesum betales der ofte en sum for immaterielle anlægsaktiver, der både kan fordeles på direkte indregningsmulige immaterielle anlægsaktiver og immaterielle anlægsaktiver, der ikke individuelt kan indregnes⁵. De ikke individuelt indregningsmulige anlægsaktiver aktiveres i en samlet masse, der betegnes som goodwill. De immaterielle anlægsaktiver er ofte vanskeligere at identificere og værdiansætte end de materielle anlægsaktiver, da de ofte ikke har været indregnet i den overtagne virksomheds balance. Der er en række problemstillinger i at få identificeret disse immaterielle anlægsaktiver samt en række krav der skal opfyldes, før indregningen af disse er mulig. Dette vil vi belyse i følgende problemstilling:

1. Hvorledes identificeres immaterielle anlægsaktiver erhvervet i forbindelse med en virksomhedssammenslutning, og hvilke krav skal disse opfylde for at må indregnes i balancen?

I forbindelse med indregningen af de immaterielle anlægsaktiver i den overtagende virksomhed ønsker vi at belyse, hvorledes disse værdiansættes. Herunder ønsker vi at undersøge hvilke værdiansættelsesmodeller der kan benyttes i forbindelse hermed⁶. Dette vil vi belyse i følgende problemstilling:

2. Hvorledes værdiansættes de erhvervede immaterielle anlægsaktiver ved første indregning?

⁵ Aktiver der ikke kan aktiveres i henhold til IAS 38.

⁶ I denne problemstilling vil vi beskrive de immaterielle anlægsaktiver med undtagelse af goodwill.

Goodwill kan i forbindelse med virksomhedsovertagelser udgøre en væsentlig værdimæssig del af den samlede købesum for den overtagne virksomhed. Den regnskabsmæssige behandling af den erhvervede goodwill vil i den overtagende virksomheds årsrapport have stor betydning. Dette vil ikke bare have indflydelse i indeværende år, men ligeledes i aflæggelsen af årsrapporterne i en årrække fremover. Vi vil diskutere, hvilken betydning den regnskabsmæssige behandling af goodwill har for regnskabsbrugeren. Dette vil vi belyse i følgende problemstilling:

3. Er det regnskabsmæssigt korrekt at indregne goodwill, der er opstået i forbindelse med virksomhedsovertagelse?

Goodwill kan bestå af mange forskellige ”aktiver”⁷, som den overtagende virksomhed kan have betalt en betydelig merpris for i den samlede købesum. Det er derfor interessant, om en række af aktiverne i goodwill massen burde indregnes særskilt i årsrapporten for at give regnskabsbruger et mere retvisende billede af årsrapporten. Dette vil vi diskutere ud fra følgende problemstilling:

4. Bør IFRS ændres således en række af de immaterielle anlægsaktiver der er indeholdt i goodwill massen bør aktiveres særskilt?

2.3 Afgrænsning

Afhandlingen ”Regnskabsmæssig behandling af virksomhedssammenslutninger – med særlig fokus på immaterielle anlægsaktiver” indeholder mange interessante problemstillinger.

Nærværende afhandling vil tage udgangspunkt i de i problemformuleringen opstillede spørgsmål. Dog kan disse forstås ud fra flere vinkler, hvorfor vi nedenfor vil afgrænse de opstillede problemer.

⁷ I begrebet omtalt som ”aktiver” ligger eksempelvis merværdi betalt for medarbejdere eller beliggenhed der i henhold til IFRS 3 ikke kan aktiveres særskilt.

Afhandlingen vil udelukkende tage udgangspunkt i den regnskabsmæssige behandling af virksomhedssammenslutninger for danske børsnoterede virksomheder og dermed udelukkende behandle de internationale regnskabsstandarder IAS og IFRS⁸. Dette indebærer, at dansk regnskabslovgivning (ÅRL/RV) ikke vil blive behandlet i opgaven. Der vil i opgaven ligeledes ikke blive behandlet amerikansk lovgivning (US GAAP). Dog kan der i opgaven forekomme henvisninger til disse love med henblik på at understøtte vores teorier og diskussioner, uden en nærmere gennemgang heraf.

Da opgaven som anført udelukkende tager udgangspunkt i IAS/IFRS, vil vi i opgaven kun behandle virksomhedssammenslutninger efter overtagelsesmetoden. Virksomhedssammenslutninger efter sammenlægningsmetoden er ikke tilladt efter IAS/IFRS, hvorfor denne ikke vil blive behandlet i nærværende opgave.

Opgaven vil ikke omfatte den efterfølgende behandling af immaterielle anlægsaktiver. Der vil dog i opgaven komme enkelte afsnit, der vedrører den efterfølgende behandling. Dette vil udelukkende blive behandlet for at underbygge forståelsen af de opstillede problemer.

Afhandlingen vil ikke omhandle hverken juridiske eller skattemæssige aspekter. Denne afgrænsning omfatter ligeledes, at den regnskabsmæssige behandling af udskudt skat opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse ikke inddrages.

Vi vil ikke gennemgå den revisionsmæssige procedure, hvorpå virksomhedssammenlægninger bør revideres efter. Dette indebærer, at den revisionsmæssige tilgangsvinkel ikke bliver behandlet i nærværende afhandling.

Der vil i opgaven ikke blive sondret imellem forskning og udviklingsomkostninger. Dog vil der i opgaven kort blive nævnt såvel forskning som udviklingsomkostninger.

Koncerninterne virksomhedssammenslutninger samt Joint Ventures behandles ikke i opgaven.

⁸ Alle danske børsnoterede selskaber skal pr. 1. januar 2005 aflægge regnskab efter internationale standarder, IFRS.

Der ligger i skrivende stund en modificering af IFRS 3. Denne IFRS 3 fase 2 vil ikke blive behandlet i opgaven, da vi tager udgangspunkt i gældende lov. IFRS 3 fase 2 træder først i kraft 1. januar 2009.

Der vil i opgaven ikke blive behandlet de rent regnskabstekniske posteringer med videre, derfor vil der ikke være en gennemgang af selskabets balance før og efter virksomhedssammenslutningen.

Afhandlingen er udarbejdet efter de gældende regler, og den tilgængelige litteratur ved afleveringsfristen på afhandlingen, d. 27. november 2007. Informationer samt nye love fremkommet efter denne dato vil ikke være inddraget i afhandlingen.

2.4 Metodevalg

Opgaven er skrevet som en cand.merc.aud. afhandling fra Aalborg Universitet anno 2007. Opgaven er udarbejdet som et litteraturstudium med udgangspunkt i teorien omhandlende virksomhedssammenslutninger. Vi vil i opgaven svare på de i problemformuleringen opstillede spørgsmål. Dette indebærer, at vi vil tage kritisk stilling til såvel problemstillinger i lovene som til egne opstillede problemer.

En del af opgaven vil omhandle, hvilken lovregulering der regulerer virksomhedssammenslutninger. Denne gennemgang vil udelukkende være baseret på objektivt kildemateriale. De anvendte artikler er alle skrevet af højtuddannede inden for området⁹, der alle forventes at have et stort kendskab til området. Vi har dog forholdt os kritisk til deres fremstilling af lovstoffet. Vores meninger i opgaven er udelukkende baseret på egne holdninger.

Der henvises til kildelisten for en redegørelse af den anvendte litteratur. Derudover er anført, de anvendte forkortelser som er anvendt i afhandlingen.

⁹ Højtuddannet som, statsautoriserede revisorer, advokater, cand.merc.aud. uddannede og lignende.

Afhandlingen er udarbejdet på baggrund af offentlig tilgængelig litteratur i form af grundlæggende lovreguleringer, bøger, artikler, publikationer, søgninger på internettet samt anden relevant litteratur.

2.5 Struktur i opgaven

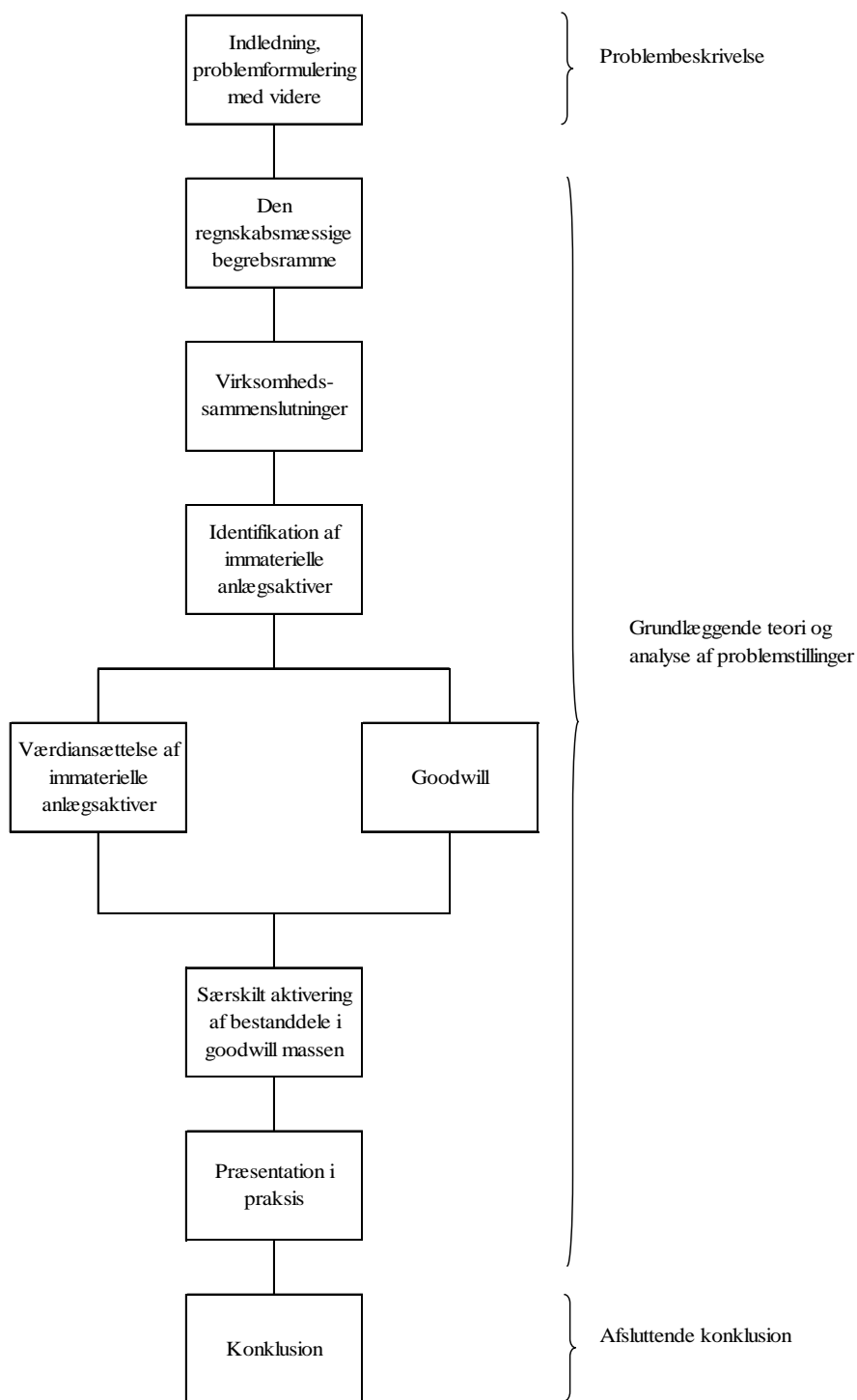
Nedenfor har vi skitseret den samlede struktur på opgaven. Vi beskriver i skitsen, hvilke områder vi vil komme ind på for at afdække problemformuleringens anførte problemer.

I strukturen fremgår det, at vi efter indledning og problemformulering med videre vil analysere den regnskabsmæssige begrebsramme. Denne begrebsramme vil vi benytte til at løse de opstillede problemer. Dernæst vil vi analysere den grundlæggende teori omkring virksomhedssammenslutninger.

Vi vil derefter analysere, hvorledes de immaterielle anlægsaktiver identificeres. Herunder hvilke grundlæggende definitionskrav og indregningskriterier der skal være opfyldt, for den overtagende virksomhed kan indregne disse.

Herefter vil vi analysere, hvilke værdiansættelsesmetoder der sikrer, at de identificerede immaterielle anlægsaktiver kan indregnes til dagsværdi. Vi vil vurdere, hvilke værdiansættelsesmodeller der giver den mest pålidelige dagsværdi og dermed mest retvisende billede for regnskabsbrugeren.

Forskellen mellem købesummen for den overtagne virksomhed og dagsværdien af de identificerede nettoaktiver benævnes goodwill. Vi vil analysere, hvorledes goodwill bør behandles i forbindelse med en virksomhedsovertagelse, og hvorvidt den nuværende behandling af goodwill er vurderet korrekt.

Figur: 2.1¹⁰

¹⁰ Kilde: Egen tilvirkning

3. Grundlæggende regnskabsteori

3.1 Indledning

Der er mange forskellige brugere af en årsrapport, og disse brugere har alle forskellige forventninger til, hvilke oplysninger der skal være indeholdt i en årsrapport. IFRS' "Framework for the Preparations and Presentations of Financial Statement" oplister en række potentielle brugere af årsrapporterne. Det er ikke tilfældigt, at investorerne er nævnt først, da investorerne har de største og mest omfattende krav til årsrapporterne. IFRS oplister følgende syv brugergrupper af en årsrapport¹¹:

1. Investorer
2. Ansatte
3. Kreditinstitutter og andre finansielle virksomheder
4. Kreditorer
5. Kunder
6. Myndighederne
7. Offentligheden

Det er vores klare overbevisning, at IFRS har rangordnet brugerne i forhold til, hvor stort deres informationsbehov er.

Investorerne har en klar forventning om, at de kan vurdere virksomhedens fremtidige indtjeningsmuligheder, hvorfor det er meget vigtigt for investorerne, at alle værdier er opgjort til dagsværdier. Endvidere vil disse investorer, også gerne kunne se muligheden for at få udbetalt udbytte. Derfor er det også meget vigtigt for investorerne at kunne læse pengestrømmene i virksomheden ud fra regnskabet for at kunne se, om der kan genereres likviditet nok til en udbytte udbetaling.

En anden stor gruppe af regnskabsbrugere er finansieringsinstitutterne, som har mange af de samme interesser som investorerne. Deres interesser er dog formentlige rettet imod, om der er sikkerhed for deres eventuelle udlån.

¹¹ Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements, afsnit 9

Ofte har regnskabsbrugerne en anden forventning til, hvilke oplysninger der skal være i regnskabet end regnskabsaflægger har. For at mindske denne forventningskløft er det nødvendigt at have en begrebsramme som regulerer dette.

Da vi har valgt kun at beskæftige os med børsnoterede virksomheder, vil vi som udgangspunkt kun beskæftige os med IASB's begrebsramme.

Helt grundlæggende kan regnskabet udarbejdes efter to principielt forskellige synsvinkler. Den præstationsorienterede regnskabsteori og den formueorienterede regnskabsteori¹².

3.2 Præstationsorienteret regnskabsteori

Når der aflægges årsrapport efter den præstationsorienterede regnskabsteori er det præstationen i det forgangne år, der er det væsentligste element. Dette betyder, at det i denne teori er resultatopgørelsen, der er det væsentligste element i årsrapporten, og balancen er således kun sekundær. Følgende formel viser hovedprincippet i teorien¹³:

$$\text{Indtægter} \div \text{omkostninger} = \text{overskud}$$

Balancen i den præstationsorienterede teori er blot brobygger mellem regnskabsår¹⁴. Dette betyder, at balancen udelukkende benyttes til at periodisere udgifter og indtægter, som skal indregnes i resultatopgørelsen. Posterne i balancen indregnes som udgangspunkt til historisk kostpris. Dette har den betydning, at balancen ikke er udtryk for den reelle værdi, som ligger i virksomheden, posterne reguleres ikke i balancen, da der ikke må indregnes urealiserede gevinster i resultatopgørelsen. Dette skyldes, at der er en klar sondring mellem urealiserede og realiserede gevinster.

¹² Elling, Jens O. Årsrapporten - teori og regulering, side 83.

¹³ Elling, Jens O. Årsrapporten - teori og regulering, side 83.

¹⁴ Elling, Jens O. Årsrapporten - teori og regulering, side 83.

I den præstationsorienterede regnskabsteori fylder forsigtighedsprincippet meget, idet man ikke må indregne gevinster, der ikke er realiseret på balancedagen samt at aktiver og forpligtelser bliver værdiansat til historisk kostpris, da usikkerheden omkring fremtidige værdier er for usikker til at der må ske indregning.

Denne regnskabsteori har historisk været meget anvendt i Danmark, da årsregnskabsloven af 1981 var opbygget omkring dette princip. Først da den nye årsregnskabslov blev indført i 2001, blev der sat fokus på den formueorienterede regnskabsteori.

3.3 Formueorienteret regnskabsteori

I den formueorienterede regnskabsteori er det balancen, der er det væsentligste element i årsrapporten, og resultatopgørelsen er her mere sekundær. Dette betyder, at det er indregningskriterierne for aktiver og forpligtelser, der er afgørende for, hvad der indregnes i resultatopgørelsen. I lighed med den præstationsorienterede regnskabsteori, kan der opstilles en formel, som forklarer den formueorienteret regnskabsteori¹⁵:

$$\begin{aligned} \text{Aktiver (bruttoformue)} \div \text{forpligtelser} &= \text{egenkapital (nettoformue)} \\ \text{Egenkapital ultimo} \div \text{egenkapital primo} &= \text{overskud} \end{aligned}$$

Som det kan ses i ovenstående formel, så tager man som udgangspunkt ikke højde for resultatopgørelsen, idet denne som udgangspunkt blot er en residualværdi, som forklarer forskellen mellem egenkapitalen primo og egenkapitalen ultimo.

Ovenstående betyder, at når den formueorienteret regnskabsteori benyttes, skelnes der ikke mellem realiseret og urealiseret gevinster, idet virksomheden skal måle deres aktiver og forpligtelser til dagsværdi og ikke til historisk kostpris.

¹⁵ Elling, Jens O. Årsrapporten - teori og regulering, side 84.

Udviklingen i regnskabsteorien er, at virksomhedernes finansielle stilling tillægges større værdi. Det bliver sekundært, hvordan deres faktiske realiserede præstation har været. Dette ses også i regnskabsreguleringen, da regnskabsteorien bliver mere formueorienteret. Brugere af regnskabet vil gerne være i stand til at vurdere den fremtidige udvikling i virksomheden og en årsrapport aflagt efter den formueorienterede regnskabsteori er langt mere informativ omkring fremtidsudsigterne og indtjeningspotentialer end en præstationsorienteret årsrapport.

3.4 Diskussion af regnskabsteoriene

Der er både fordele og ulemper ved begge regnskabsteorier. Fordelene ved den præstationsorienterede teori er, at virksomhederne ikke må indregne indtægter og omkostninger, som de ikke har realiseret. Dette betyder at virksomhederne ikke senere skal korrigere resultatopgørelsen med indtægter og omkostninger, som ikke er blevet til noget. Dette er efter vores opfattelse også en af de klare ulemper ved teorien. Virksomhederne kan ikke regulere værdierne i balancen, når ikke der må indregnes urealiserede gevinster.

Den præstationsorienterede teori beror ligeledes på tilfældigheder, idet man ikke indregner en indtægt, der opstår den første dag i det nye regnskabsår, selvom denne reelt set skyldes en handling i det gamle regnskabsår. Dog kan investorerne lettere se pengestrømme i en årsrapport aflagt efter den præstationsorienterede teori, idet pengestrømmene mere eller mindre afspejles i resultatopgørelsen.

Virksomhederne har efter den præstationsorienterede teori mulighed for at have nogle skjulte reserver, da man ikke værdiregulerer balanceposterne. Som et eksempel herpå kan kapitalandele i dattervirksomheder nævnes. Her er der mulighed for at indregne kapitalandelene til kostpris og ikke til indre værdi. Kostprisen repræsenterer sjældent den reelle værdi af kapitalandelene for regnskabsbruger i årsrapporten.

Den formuebaserede teori, som også er kendt som den værdibaserede teori, bygger som nævnt på princippet om, at alle værdierne i balancen, skal være opgjort til dagsværdier. Dette er en af styrkerne

ved denne teori, da brugerne af regnskabet kan se, hvad virksomhedens aktiver og forpligtelse er værd på balancedagen.

Ovenstående er ligeledes også en klar svaghed ved teorien, da princippet bygger på, at der er komplette og aktive markeder for alle aktiver og forpligtelser. Vi vil i denne afhandling påvise, at der ikke altid er aktive markeder for aktiverne, og at især de immaterielle anlægsaktiver giver anledning til væsentlige værdiansættelsesproblemer. Disse værdiansættelsesproblemer medfører ”støj” i regnskabet, da de så skal baseres på regnskabsmæssige skøn, og dermed på ledelsens forventninger til fremtiden. Forventninger der oftest er subjektive.

Det er vores klare holdning, at den formueorienterede regnskabsteori er at fortrække, da denne, efter vores opfattelse, får virksomhedens reelle værdier frem i lyset. Endvidere er det vores opfattelse, at regnskabsbrugerne får den mest informative årsrapport, hvis der er fokus på balancen, idet dagsværdierne giver brugerne et indtryk af, hvad virksomheden reelt er værd.

Regnskabsreguleringen går også i retning af den formueorienterede teori, da der bliver større fokus på indregning og måling af aktiver og forpligtelser i årsrapporterne. Vi vil i de efterfølgende afsnit gennemgå nogle grundlæggende principper, som årsrapporterne skal aflægges efter.

3.5 Begrebsrammen

Der er nogle helt overordnede principper, som årsrapporterne skal aflægges efter. Disse er oplistet i IFRS’ framework. Det overordnede formål med denne begrebsramme er at give regnskabsaflæggerne nogle redskaber til at løse regnskabsmæssige problemstillinger, som ikke er direkte behandlet i lovgivningen. Endvidere er denne begrebsramme også med til at mindske forventningskløften mellem regnskabsaflægger og regnskabsbruger, fordi begge parter er bekendte med de grundlæggende principper, som årsrapporten er aflagt efter.

IFRS arbejder helt grundlæggende med fire principper, som udover going concern skal være opfyldt i en årsrapport. Disse fire principper er¹⁶:

- Forståelighed
- Relevans
- Pålidelighed
- Sammenlignelighed

Vi vil foretage en overordnet gennemgang af de fire principper for at give et overblik over, hvad der ligger bag de enkelte udtryk.

3.5.1 Forståelighed

Det er vigtigt, at de oplysninger, der gives i en årsrapport, er med til at fremme forståeligheden af årsrapporten. Heri ligger også, at der ikke må afgives oplysninger som vildleder regnskabsbrugerne. Det er dog forventet, at regnskabsbrugerne har et grundlæggende kendskab til regnskaber, og dermed har den grundlæggende viden om, hvordan en årsrapport bør læses. Der er naturligvis forskel på de oplysninger, der gives i en årsrapport. Der er nogle oplysninger, som ikke kræver den store indsigt, og der er andre, hvor regnskabsbrugerne skal have en større regnskabsmæssig forståelse.

Endvidere fremgår det direkte af afsnit 25 i IFRS' "Framework for the Preparations and Presentations of Financial Statement", at regnskabsaflægger ikke må undlade at give informationer omkring komplekse problemstillinger, som kan have afgørende en betydning for de økonomiske beslutninger regnskabsbruger tager. Regnskabsaflæggeren skal afgive disse oplysninger, selvom visse regnskabsbrugere kan have svært ved at forstå alle informationer.

¹⁶ Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements.

3.5.2 Relevans

Informationen, der afgives i årsrapporten, skal være relevant for regnskabsbrugernes økonomiske beslutninger. Derfor skal det vurderes, om en oplysning vil påvirke regnskabsbrugerens beslutninger. Vurderes det, at en oplysning ikke vil påvirke regnskabsbrugerens økonomiske beslutning, er den ikke relevant og skal derfor ikke medtages i årsrapporten.

Når det skal vurderes om en oplysning er relevant, bliver man samtidig nødt til at have væsentlighedsbetragtningen for øje. En oplysning er væsentlig, hvis den kan ændre regnskabsbrugerens opfattelse af regnskabet.

En information er ligeledes kun relevant, hvis den har prognoseværdi. Dette betyder, at informationen kan benyttes til at foretage en vurdering af den fremtidige økonomiske stilling. Informationen skal ligeledes være aktuel, før den er relevant.

3.5.3 Pålidelighed

Det er vigtigt, at alle oplysningerne i regnskabet er pålidelige, hvilket betyder, at informationerne skal være anvendelige for regnskabsbrugerne. IFRS' begrebsramme nævner, at en information er pålidelig, hvis den er uden væsentlige fejl og uden subjektive påvirkninger.

En information kan være relevant men samtidig så upålidelig, at informationen kan føre til misforståelser. Dermed opfylder informationen ikke kravet om pålidelighed og skal derfor ikke indregnes i årsrapporten.

Det er essentielt, at virksomhederne afgiver oplysningerne så troværdigt som muligt og dermed ikke drukner væsentlige oplysninger i anden ikke relevant information.

3.5.4 Sammenlignelighed

Det er af stor betydning, at regnskaberne er direkte sammenlignelige således, at regnskabsbrugerne kan sammenligne regnskaberne set over tid, og regnskabsbrugerne dermed kan identificere finansielle trends i den enkelte virksomhed. Dette betyder, de enkelte poster i regnskabet skal behandles ens år efter år. Endvidere skal sammenligneligheden forstås således, at regnskabsbrugerne skal kunne sammenligne regnskaber virksomhederne imellem.

Dog understreger afsnit 41 i IFRS' "Framework for the Preparations and Presentations of Financial Statement", at kravet omkring sammenlignelighed ikke må benyttes således, at virksomheder ikke forbedre deres regnskabsaflæggelse. Derfor skal virksomheden ikke fortsætte med aflægge regnskaber som tidligere, hvis der findes en anden regnskabspraksis, som gør regnskaberne mere pålidelige og relevante.

3.5.5 Relevans contra pålidelighed

I begrebsrammens afsnit 43 i IFRS' "Framework for the Preparations and Presentations of Financial Statement" oplystes rettidighed som en begrænsning i kvalitetskravet til pålidelig information. Dette skyldes, at der er mange informationer, der mister deres relevans, hvis der går for lang tid inden informationen bliver rapporteret til regnskabsbrugeren. Omvendt risikerer virksomhederne at afgive ikke pålidelige informationer, hvis de ikke sikrer sig, at informationerne er pålidelige og sandsynlige.

Derfor vil det ofte blive en afvejning mellem kravet omkring pålidelighed og relevans. Denne afvejning kan medføre en del problematiske overvejelser i virksomhederne. Disse overvejelser bliver til stadighed vigtigere, da informationsvejene til regnskabsbrugerne bliver stadig hurtigere, hvorfor ikke pålidelige oplysninger, ligeledes hurtigere kan danne grund for økonomiske beslutninger. Begrebsrammens løsning på dette problem er, at regnskabsaflægger skal lægge vægt på, hvordan virksomheden på bedst mulig måde opfylder regnskabsbrugernes behov for informationer.

3.6 Retvisende billede

I Danmark har vi historisk set været vant til, at det overordnede princip i regnskabsaflæggelsen er det retvisende billede¹⁷. Dette udtryk behandler IFRS ikke, men afsnit 36 i IFRS' "Framework for the Preparations and Presentations of Financial Statement" minder herom. Her beskriver IFRS, at anvendelse af de primære kvalitative egenskaber og regnskabsstandarderne normalt resulterer i et retvisende billede.

Der er ikke en generalklausul i IFRS, som vi kender det fra ÅRL § 11, hvor man må fravige reglerne i ÅRL, hvis fravigelse af lovgivningen giver et mere retvisende billede. Man kan diskutere, hvorvidt en sådan paragraf vil styrke IFRS, da denne muligvis vil kunne øge værdien af regnskaberne for regnskabsbrugerne.

Man kan argumentere for, at virksomhederne ved udarbejdelsen af årsrapporterne skal have det retvisende billede for øje, da det retvisende billede vurderes at være vigtigere end de enkelte paragraffer i loven. Virksomhederne skal i den forbindelse forklare, hvor de afviger fra loven, og hvorfor de gør det. Dette er ligeledes et krav i den nuværende danske årsregnskabslov anno 2001.

Det retvisende billede kan også benyttes til at underbygge begreberne i begrebsrammen. Virksomhederne skal have det retvisende billede for øje, hvis dette indskrives i IFRS, når de skal vægte f.eks. pålidelighed og relevans op i mod hinanden.

Dog skal det pointeres, at det er yderst sjældent, at § 11 i Årsregnskabsloven er kommet i anvendelse, hvorfor det ikke vil have den store betydning, for regnskabsaflæggelsen efter IFRS/IAS, hvis der udarbejdes en paragraf omkring det retvisende billede. Det vil blot betyde, at regnskabsmæssige problemstillinger, som ikke er løst af andre paragrafer, kan løses ved hjælp af denne paragraf. Dette vil efter vores opfattelse ske meget sjældent.

¹⁷ § 11 i den danske årsregnskabslov omhandler det retvisende billede.

Der kan argumenteres for, at et overordnet begreb som det retvisende billede kan skabe merværdi for regnskabsbrugeren. Dette skyldes, at der kan opstå problemstillinger i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, som ikke er behandlet direkte i loven. Ikke lovregulerede problemstillinger vil kunne løses ved brug af begrebet "retvisende billede". Endvidere kan virksomhederne i særlige tilfælde afvige fra loven, hvis afvigelsen medfører et mere informativt og retvisende regnskab for regnskabsbrugeren.

Ovenstående argumenter taler for en indarbejdelse af begrebet: "Retvisende billede". Det er efter vores opfattelse vigtigt at forstå, at IFRS er en international standard, der skal gøre det muligt at sammenligne regnskaber, på tværs af landegrænser. Der kan forekomme situationer, hvor begrebet "retvisende billede" ikke opfattes ens i de forskellige lande, hvilket hæmmer sammenligneligheden for regnskabsbrugeren. Vi mener også, at de indarbejdede love, tilsikrer et så retvisende billede som muligt. En direkte implementering af "retvisende billede" begrebet kan derfor også i visse situationer være en ulempe for regnskabsbrugeren.

Vi mener ikke begrebet "retvisende billede" bør indarbejdes i IFRS. Begrundelsen er netop forskellene i den historiske regnskabsopfattelse landene imellem. Begrebet kan misbruges, således landene aflægges, det de mener, er retvisende frem for hensyntagen til den internationale sammenlignelighed. Vi mener begrebsrammen i IFRS er dækkende internationalt set, hvorfor en indarbejdelse af begrebet det "retvisende billede" ikke vil give regnskabsbrugeren den fornødne sammenlignelighed og værdi.

4. Virksomhedssammenslutninger

4.1 Indledning

Som nævnt i indledningen benytter mange virksomheder opkøb af andre virksomheder til at ekspandere på andre markeder og generelt til at vækste. Dette medfører, at der sker et stadigt stigende antal virksomhedssammenslutninger. Der er en del regnskabsmæssige problemstillinger forbundet med en virksomhedssammenslutning. Den regnskabsmæssige behandling af virksomhedssammenslutninger bliver internationalt reguleret i IFRS 3 Business Combinations. Vi vil i det følgende afsnit gennemgå reglerne for virksomhedssammenslutninger.

4.2 Metode til virksomhedssammenslutninger

I Danmark har vi historisk set været vant til flere forskellige former for virksomhedssammenslutninger, idet den danske regnskabsregulering har arbejdet med både virksomhedssammenlægninger og virksomhedsovertagelser. IFRS 3 arbejder kun med overtagelsesmetoden, hvilket medfører, at der altid skal identificeres en overtagende og overtagne part.

Ved en virksomhedssammenslutning skal der minimum være to virksomheder, der kommer under samme ejerkreds, eller der skal være tale om, at en eksisterende ejerkreds opnår bestemmende indflydelse over en anden virksomhed, hvor denne som følge heraf skifter ejerkreds. IFRS 3 definerer en virksomhedsovertagelse på følgende måde:

- Den overtagende virksomhed opnår bestemmende indflydelse over nettoaktiverne og driften i den overtagne virksomhed mod vederlæggelse af aktiver, påtagelse af forpligtelser eller udstedelse af kapitalandele.

Der foreligger flere forskellige måder, hvorpå der opnås bestemmende indflydelse. Den mest klare måde at opnå bestemmende indflydelse på er, når en virksomhed køber 100 % af aktierne eller anparterne i et andet selskab. Det er dog ikke altid tilfældet, hvorfor der skal være nogle regler, som omhandler grænseområdet. I IFRS 3, afsnit 19 oplystes en række metoder, hvorpå der kan opnås

bestemmende indflydelse. Dette kan blandt andet ske ved, at man opnår råderet over mere end halvdelen af stemmerne på selskabets generalforsamling eller opnå beføjelse til at styre de driftsøkonomiske beslutninger¹⁸. Det er først, når en virksomhed har opnået bestemmende indflydelse over en anden virksomhed, at der er tale om en virksomhedsovertagelse.

Det skal pointeres, at IFRS 3 udelukkende beskæftiger sig med de økonomiske realiteter og dermed ikke af den juridiske side af en salgsaftale. Dette betyder, at der kan være aftalt, at virksomhed A overtager virksomhed B, men ejerne af virksomhed B får så mange aktier i virksomhed A, at de opnår bestemmende indflydelse. Således er det virksomhed B, der er den overtagende virksomhed i henhold IFRS 3. Dette betyder, at det er virksomhed A's aktiver og forpligtelser, der skal indregnes i virksomhed B's årsrapport.

Selvom IFRS 3 kun arbejder med overtagelsesmetoden, fremgår det ikke altid klart, hvilken virksomhed, der er den overtagende, og hvilken der er den overtagne. Da IFRS 3 arbejder kun med overtagelsesmetoden, er det ikke muligt at benytte sammenlægningsmetoden. Derfor skal der altid identificeres en overtagende part. IFRS 3, afsnit 20 oplister tre værktøjer, som kan hjælpe med til at give svaret på, hvem der reelt er den overtagende part. Disse er¹⁹:

- Hvis dagsværdien af en af de sammensluttede virksomheder er væsentligt større end dagsværdien af den anden sammensluttede virksomhed, er det sandsynligt, at virksomheden med den største dagsværdi er den overtagende virksomhed.
- Hvis virksomhedssammenslutningen gennemføres ved udveksling af stemmeberettigede ordinære egenkapitalinstrumenter mod likvider eller andre aktiver, er det sandsynligt, at den virksomhed, der afgiver likvider eller andre aktiver, er den overtagende virksomhed, og
- Hvis virksomhedssammenslutningen medfører, at ledelsen i den ene af de sammensluttede virksomhed får større indflydelse på udvælgelsen af den sammensluttede virksomheds ledelse, er det sandsynligt, at den virksomhed, hvis ledelse har en sådan indflydelse, er den overtagende virksomhed.

¹⁸ Eksemplerne er taget direkte fra IFRS 3, afsnit 19.

¹⁹ Eksemplerne er taget direkte fra IFRS 3, afsnit 20

Som det kan ses i eksemplerne, minder disse meget om eksemplerne i IFRS 3, afsnit 19 omhandlende bestemmende indflydelse. Hjælpeværktøjet omkring afgivelse af likviditet giver efter vores opfattelse, en stor indikator af, hvilket selskab, der er den overtagende part²⁰. Dette virker også logisk, da den overtagende virksomhed så betaler for den overtagne virksomhed.

Det er også vigtigt at pointere, at et nystiftet selskab ikke kan være det overtagende selskab. Det medfører eksempelvis, at hvis et nystiftet holdingselskab køber et driftsselskab, er det holdingselskabets nettoaktiver, der skal omvurderes. Dette giver sjældent anledning til problemer, fordi nettoaktiverne ofte blot består af en likvidkonto, værdipapirer eller begrænset driftsmæssigt inventar fra apportindskuddet.

En virksomhedssammenslutning skal regnskabsmæssigt altid behandles efter overtagelsesmetoden, som har følgende trin efter identifikation af den overtagende virksomhed²¹.

1. Fastsættelse af overtagelsestidspunktet
2. Opgørelse af kostprisen
3. Identifikation og omvurdering af alle identificerbare, overtagne aktiver og forpligtelser på overtagelsesdagen (dvs. ikke blot de aktiver og forpligtelser, som er indregnet i balancen ved overtagelsen)
4. Opgørelse af forskelsværdi (som oftest goodwill)

Vi vil i de efterfølgende afsnit gennemgå de væsentligste problemstillinger ved ovenstående punkter.

²⁰ Hjælpeværktøjet er taget direkte fra IFRS 3, afsnit 20.

²¹ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 129

4.2.1 Fastsættelse af overtagelsestidspunktet

Overtagelsestidspunktet er det tidspunkt, hvor den overtagende virksomhed opnår kontrol over den overtagne virksomheds drift og nettoaktiver²². Det er ligeledes fra denne dato, at den overtagende virksomhed skal begynde at identificere aktiver og forpligtelser i den overtagne virksomhed.

I de danske fusionsregler er der mulighed for at lave en virksomhedsovertagelse med tilbagevirkende kraft. Denne mulighed er der ikke efter reglerne i IFRS 3. Dette bevirker, at det er vigtigt, at virksomhederne gør sig klart, hvilke faktorer der spiller ind ved fastsættelse af overtagelsestidspunktet.

Det er reglerne omkring bestemmende indflydelse i IFRS 3, afsnit 19, der er afgørende for fastlæggelsen af overtagelsesdatoen. Dette skyldes, at overtagelsesdagen er den dag, hvor den overtagende virksomhed opnår kontrol med driften og nettoaktiverne i den overtagne virksomhed, og det vil ligeledes være den dag, hvor den overtagende virksomhed opnår bestemmende indflydelse.

Der foreligger bestemmende indflydelse, når alle væsentlige punkter i overdragelsesaftalen er opfyldt, og det er uden betydning, at der eventuelt juridisk er aftalt en anden dato. Her ligger IFRS 3 vægt på de økonomiske realiteter frem for de juridiske formaliteter.

Der er også den mulighed, at en virksomhed trinvis opnår bestemmende indflydelse over en anden virksomhed. Dette kan blandt andet ske ved, at den overtagende virksomhed i år 1 køber 10 % af aktierne i en virksomhed og i år 2 køber 45 %. På denne måde opnår virksomheden først bestemmende indflydelse i år 2, men investeringerne strækker sig over to år. En af problemstillingerne ved disse trinvis overtagelser er, at goodwillen skal opgøres på de respektive købsdatoer.

4.2.2 Opgørelse af kostprisen

Kostprisen for den overtagne virksomhed skal opgøres efter regler i IFRS 3, afsnit 24. Ifølge dette skal kostprisen opgøres som købesummen med tillæg af direkte henførbare omkostninger opgjort på

²² Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 129-130

erhvervelsestidspunktet²³. Dette giver ikke anledning til væsentlige problemstillinger, hvis købesummen erlægges kontant, netop forbi værdien af købesummen så fremgår direkte.

Eneste problemstilling ved en kontant overtagelse er, hvilke omkostninger der skal/må indregnes i anskaffelsessummen af den overtagne virksomhed. Det er kun eksterne omkostninger, der skal tillægges købesummen jf. IFRS 3, afsnit 29. Dette skal forstås som omkostninger til diverse rådgivere, såsom advokater, revisorer med videre. Mange af de større virksomheder har deres egne specialister og benytter derfor ikke i samme grad eksterne specialister ved opkøb af andre virksomheder. Omkostningerne til interne specialister må ikke indgå i købesummen, selvom virksomheden kan opgøre tiden og dermed prisen nøjagtigt og pålideligt. De interne omkostninger skal i stedet for omkostningsføres i takt med, at disse afholdes.

Standarden forholder sig ikke klart til omkostninger, som ligger forud for et eventuelt køb. Her kan eksempelvis nævnes omkostninger til en due-diligence²⁴, hvor virksomheden typisk afholder en del omkostninger, som forfalder til betaling, selvom virksomheden ikke gennemfører et køb. Foretager virksomheden ikke købet, skal omkostningerne til due-diligence omkostningsføres.

Er en købsaftale betinget af en tilfredsstillende due-diligence, skal omkostningerne tillægges købesummen for den overtagne virksomhed. Dette konkluderes på baggrund af IAS 11 "Construction Contracts", hvor tilbudsomkostninger i visse tilfælde kan aktiveres.

Der er mange forskellige måder, hvorpå den overtagende virksomhed kan finansiere en virksomhedsovertagelse. En metode, der giver anledning til en del problemstillinger, er hvis ejerne af den overtagne virksomhed får aktier i den overtagende virksomhed. Dette vanskeliggør en fastsættelse af købsprisen på virksomheden, som ønskes overtaget. Dette skyldes, at børskurser ofte ændrer sig, når et købstilbud bliver offentliggjort, men IFRS 3, afsnit 27 siger klart, at det er kursen på selve ombytningsstidspunktet, der er gældende.

²³ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 130

²⁴ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 131

Ved trinvisse overtagelser skal man opgøre dagsværdien af de overtagne nettoaktiver ved hver anskaffelse. Dette indebærer følgende²⁵:

- Kostprisen udgør summen af kostpriser for hvert enkelt køb.
- Identificerbare aktiver og forpligtelser samt goodwill opgøres for hver anskaffelse, uanset at der ikke på det pågældende anskaffelsestidspunkt foreligger bestemmende (eller betydelig) indflydelse.

Dette betyder, at hvis der kommer reguleringer til de identificerede nettoaktiver, skal den del, der kan henføres til resultat i den overtagne virksomhed i den mellemliggende periode, føres direkte på egenkapitalen i den overtagende virksomhed. Den del af reguleringen, der kan henføres direkte til værdiforskydninger i nettoaktiverne i den mellemliggende periode, skal føres som en engangsopskrivning eller nedskrivning af goodwillen. Denne regulering skal føres i resultatopgørelsen²⁶.

Når der er udarbejdet en overdragelsesaftale, kan denne være betinget af fremtidige begivenheder. Den overtagende virksomhed skal først medregne disse fremtidige begivenheder, når det er sandsynligt, at disse begivenheder medfører en regulering af købesummen, og denne regulering kan opgøres pålideligt²⁷.

4.2.2.1 Overtagelsesbalance

Når der sker en virksomhedsovertagelse, skal der på overtagelsesdatoen udarbejdes en overtagelsesbalance. Dette betyder, at den overtagende virksomhed skal udarbejde en balance, hvor alle identificerbare aktiver og forpligtelser for den overtagne virksomhed indregnes til dagsværdi. Der kan indregnes flere aktiver og forpligtelser i en overtagelsesbalance, end der er indregnet i den overtagne virksomhedsbalance. Det skyldes, at den overtagende virksomhed skal indregne flere internt oparbejdede aktiver, som den overtagne virksomhed ikke måtte indregne.

²⁵Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 142

²⁶Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 143.

²⁷IFRS 3, afsnit 32

Endvidere skal det bemærkes, at alle aktiverne og forpligtelserne skal indregnes til dagsværdi og ikke til historiske kostpriser, som den overtagne virksomhed med stor sandsynlighed har haft en række af aktiverne og forpligtelserne er indregnet til.

Denne overtagelsesbalance skal også benytte til at opgøre goodwill, som er residualværdien af de identificerbare aktiver og forpligtelser, der må indregnes og købesummen.

4.2.3 Identifikation og omvurdering af alle identificerbare, overtagne aktiver og forpligtelser på overtagelsesdagen

Et vigtigt led i en virksomhedsovertagelse er indregningen og målingen af de overtagne aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Hvis man ser bort fra immaterielle anlægsaktiver og eventualforpligtelser, er det de normale indregningsregler, der gælder. Dette betyder også, at det sjældent er ved indregningen af de materielle aktiver og forpligtelser, der opstår problemer.

I praksis opstår der oftest den problemstilling ved materielle anlægsaktiver, at mange virksomheder har en regnskabsmæssig nedre grænse for, hvornår et aktiv skal aktiveres, og hvornår det skal omkostningsføres. Hvis denne grænse er højere i den overtagende virksomhed end i den overtagne, er problemstillingen, om aktiverne, der ligger i mellem de to grænseværdier, skal omkostningsføres eller aktiveres.

Det vurderes ikke at være acceptabelt, at omkostningsføre aktiverne, da dette vil få indflydelse på værdiansættelsen af goodwill²⁸. Den bedste løsning er ifølge Jan Fedders og Henrik Steffensen, at man foretager en "bloc aktivering" af de aktiver, der kan være tvivl om og afskriver disse aktiver over den gennemsnitlige levetid for denne bloc.

Ved indregningen af de immaterielle anlægsaktiver i balancen skal aktiverne opfylde en række betingelser, for at disse må indregnes. Disse krav vil blive gennemgået i afsnit 5.

²⁸Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 133

Ved en virksomhedsovertagelse er det muligt at indregne aktiver, som den overtagne virksomhed ikke har indregnet. Eksempelvis kan en kundeliste tillægges meget stor værdi, idet den overtagne virksomhed måske havde meget loyale kunder, hvorfor det antages, at denne kundeliste vil have stor værdi for den overtagende virksomhed i fremtiden.

Det er ofte vanskeligt for virksomheder at identificere og værdiansætte de immaterielle anlægsaktiver. I forbindelse med en virksomhedsovertagelse vil den overtagende virksomhed ofte udarbejde noget materiale, som de benytter i beregningen af deres købstilbud. Ved en gennemgang af dette materiale vil man ofte kunne se, hvilke immaterielle anlægsaktiver den overtagende virksomhed tillægger værdi.

Alle aktiver og forpligtelser skal på tidspunktet for virksomhedsovertagelsen måles til dagsværdi. Appendiks B.16 i IFRS 3 oplister de generelle retningslinier for, hvordan enkelte grupper af aktiver måles til dagsværdi. For de aktiver, hvor der findes et aktivt marked, giver det meget sjældent anledning til problemer at finde dagsværdien.

De aktiver der ikke handles på et aktivt marked baseres i højere grad på regnskabsmæssige skøn. Det er, når virksomhederne er nødsaget til at foretage regnskabsmæssige skøn, at der opstår problemstillinger med sammenligningen af regnskaber, da de ikke nødvendigvis vil have skønnet på samme måde i de enkelte situationer.

De værdier, der fastsættes i overtagelsesbalancen, skal den overtagende virksomhed benytte som kostpriser for de enkelte aktiver²⁹. Da IFRS 3's regler betyder, at der bliver indregnet væsentligt flere aktiver i den overtagende virksomheds balance end i den overtagne virksomheds, medfører dette, at den overtagende virksomhed kan have svært ved at opnå de samme resultater, som den overtagne virksomhed gjorde før overtagelsen³⁰. Dette kan blandt andet henføres til, yderligere identificerede og indregnede aktiver og dermed yderligere afskrivninger og nedskrivninger. Virksomhederne kan i visse tilfælde have en interesse i, at goodwill massen bliver så stor som mulig, da der ikke skal afskrives, men foretages nedskrivningstest herpå. Dette kan ofte medføre mindre afskrivninger og således

²⁹ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 138

³⁰ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 138

medfører et bedre resultat. Vi mener, dette går imod IFRS interesse i at få identificeret så mange immaterielle anlægsaktiver som muligt.

Ved allokering af kostprisen til de enkelte nettoaktiver må den overtagende virksomhed ikke foretage en hensættelse til omstrukturering, medmindre denne på overtagelsestidspunktet allerede var afsat i den overtagne virksomheds årsrapport. Endvidere må den overtagende virksomhed ikke indregne fremtidige omkostninger, som opstår på grund af virksomhedsovertagelsen³¹. Det er vores opfattelse, at denne bestemmelse er medtaget, fordi fremtidige begivenheder ikke skal påvirke indregningen af aktiverne og forpligtelserne i overtagelsesbalancen.

4.2.4 Opgørelse af forskelsværdi

Forskelsværdien kaldes også goodwill. Goodwill er forskellen mellem købssummen med tillæg af direkte henførbare omkostninger og de identificerede og indregnede nettoaktiver.

Hvis værdien af de indregnede nettoaktiver overstiger købesummen, skal den overtagende virksomhed ifølge IFRS 3, afsnit 56 revurdere identifikationen og målingen af de overtagne nettoaktiver. Hvis virksomheden kommer frem til det samme resultat igen, skal denne straks indregne det overskydende beløb i resultatopgørelsen som en indtægt. Dette viser også, at IFRS ikke længere arbejder med negativ goodwill (badwill). Dette sker også sjældent i praksis, da den overtagende virksomhed, ofte betaler en merpris for den overtagne virksomhed, grundet den manglende indregning af en række immaterielle anlægsaktiver. Vi behandler goodwill og negativ goodwill nærmere i afsnit 8.

4.3 Efterfølgende regulering

Som beskrevet ovenfor kan der være svært at opgøre dagsværdien af de overtagne nettoaktiver. Derfor er der også i IFRS 3, afsnit 62 lavet en bestemmelse om, at det er muligt at regulere opgørelsen af nettoaktiverne og dermed goodwillen i en periode på 12 måneder efter overtagelsestidspunktet.

³¹ IFRS 3, afsnit 41.

Virksomheden må ved en ændring af værdiansættelsen kun rette forhold, som ved en mere omhyggelig gennemgang ville være blevet konstateret. Dette betyder, at der kun må tages højde for forhold, der eksisterede på overtagelsesdagen.

Er en balancedag passeret, skal regnskabet aflægges som om de nye værdiansættelser har været anvendt fra starten af. Overskrides perioden på 12 måneder må forhold kun rettes efter reglerne i IAS 8 omkring ændringer af regnskabsmæssige skøn og rettelser af fejl. Hvis virksomheden efterfølgende konstaterer endnu et aktiv, som opfylder definitionen herfor, må det antages, at der er tale om en fejl, hvorfor dette skal rettes. Men er det blot en værdiansættelse, der skal rettes, vil dette nærmere have karakter af et ændret regnskabsmæssigt skøn, og skal derfor korrigeres efter disse regler³².

4.4 Oplysningskrav

I forbindelse med en virksomhedsovertagelse, stilles der fra lovgivningens side en række krav til, hvilke oplysninger der skal videreformidles i den overtagende virksomheds årsrapport. Disse oplysninger skal tilsikre en mere informativ årsrapport for regnskabsbrugeren. Oplysningerne skal gives i såvel tekstdelen til årsrapporten, balancen som i noterne til årsrapporten. Mange af oplysningerne er ikke udelukkende finansielle informationer. Disse kan både være en beskrivelse af et forhold og ledelsens vurdering af disse forhold. En række af oplysningskravene er i henhold til IFRS 3 specifikt angivet, mens en række af oplysningskravene giver regnskabsaflægger en mulighed for mere subjektive oplysninger.

4.4.1 Oplysninger krævet af IFRS 3

De generelle oplysningskrav i forbindelse med den første indregning af den overtagne virksomhed i den overtagende virksomheds årsrapport er helt grundlæggende reguleret i IFRS 3, afsnit 66. Formålet med paragraffen er at give regnskabsbrugeren mulighed for at vurdere den økonomiske virkning af den gennemførte virksomhedssammenslutning i såvel indeværende årsrapport som i fremtidige

³² Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 138

årsrapporter. Oplysningerne skal være afgivet for virksomhedssammenslutninger i indeværende regnskabsår samt perioden fra regnskabsårets udløb til årsrapporten godkendes til offentliggørelse.

Den overtagende virksomhed skal oplyse, hvilke virksomheder den har overtaget i løbet af regnskabsåret og endvidere give en beskrivelse af de overtagne virksomheder. Dette skal efter vores opfattelse sikre, at regnskabsbrugeren har mulighed for at forholde sig til mulige synergieffekter, som regnskabsbrugeren eventuelt selv tror på. Dertil kommer, at den overtagende virksomhed skal oplyse om ejerandelen af den overtagne virksomhed.

Virksomheden skal oplyse den faktiske overtagelsesdato. Det vil sige den dato, hvorfra virksomheden indregner aktiver og forpligtelser i balancen. Dermed bliver det også den dato, hvor virksomheden opgør dagsværdien af de overtagne nettoaktiver.

Den overtagende virksomhed skal endvidere oplyse kostprisen for den overtagne virksomhed. Herunder hvilke omkostninger der er medgået til kostprisen. Det kan være vanskeligt for virksomheden at oplyse værdien på eventuelle egenkapitalinstrumenter, der er afgivet som en del af købesummen, da kursen ofte bliver påvirket af et opkøbsrygte. Som det dog fremgår af IFRS 3, afsnit 27, er det kursen på selve overtagelsestidspunktet, der skal benyttes.

Den overtagende virksomhed skal oplyse om fordelingen af købesummen på de enkelte aktiver. Denne oplysning er interessant for regnskabsbrugeren, idet denne her kan se, hvad den overtagende virksomhed har betalt for. Dette skyldes blandt andet, at der er mange regnskabsmæssige skøn i denne fordeling, og at en virksomhed opnår andre synergieffekter, som vil gøre de immaterielle anlægsaktiver mere værd for virksomheden.

Den overtagne virksomhed har efter overtagelsestidspunktet genereret et resultat. Dette resultat skal oplyses i den overtagende virksomheds årsrapport. Oplysningskravet skal efter vores opfattelse sikre, at regnskabsbrugeren enten kan se en fremgang eller tilbagegang i resultatet for den overtagne virksomhed for at kunne vurdere, hvorvidt virksomhedssammenslutningen i fremtiden vil generere tilfredsstillende resultater.

Slutteligt skal den overtagende virksomhed viderebringe oplysninger om tidligere års virksomhedsovertagelser, såfremt der er kommet nye oplysninger til, som gør at værdiansættelserne på overtagelsesdagen skal ændres.

Alle ovenstående oplysningskrav er fremlagt med væsentlighedsbetragtningen for øje. Er der foregået flere virksomhedsovertagelser, der er uvæsentlige for det samlede billede af den overtagende virksomhed, kan oplysningerne vidererapporteres samlet for alle virksomhedsovertagelserne frem for en individuel gennemgang af hver virksomhedsovertagelse.

I forbindelse med overtagelsen af de ikke indregningsmulige immaterielle anlægsaktiver fra den overtagne virksomhed er der en række specielle oplysninger, der skal gives i forbindelse hermed. Dette er for at synliggøre overfor regnskabsbrugeren, hvilken merpris den overtagende virksomhed har betalt for de ikke indregningsmulige immaterielle aktiver, der er erhvervet fra den overtagne virksomhed ved virksomhedsovertagelsen.

Der er i lovgivningen ingen oplysningskrav om, hvilken værdi den overtagende virksomhed tillægger de enkelte bestanddele i goodwill massen. Skulle der forekomme et negativt beløb mellem kostprisen for den overtagne virksomhed og de identificerbare nettoaktiver, skal dette beløb indregnes i resultatopgørelsen. Den overtagende virksomhed skal i sådanne tilfælde oplyse størrelsen af beløbet. Denne oplysning, mener vi er, vigtig og ikke mindst værdifuld, da beløbet direkte påvirker resultat.

Nedenfor opřidser vi der vigtigste oplysningskrav³³:

- Hvilke virksomheder er overtaget
- Beskrivelse af overtagne virksomheder
- Ejerandel af den overtagne virksomhed
- Overtagelsestidspunktet

³³ Udarbejdet med udgangspunkt i IFRS 3, afsnit 66 - 72

- Kostpris, herunder medgåede omkostninger og afgivne egenkapitalinstrumenter
- Fordeling af købesum på de overtagne aktiver og forpligtelser
- Fremtidige virksomhedsovertagelser
- Nye oplysninger vedrørende tidligere års virksomhedsovertagelser
- Merpris betalt for ikke indregningsmulige immaterielle anlægsaktiver
- Størrelsen af negativ goodwill

4.5 Afrunding

Vi har nu gennemgået IFRS teorien omkring virksomhedssammenslutninger. I de efterfølgende afsnit går vi mere i dybden med identifikation, indregning, måling samt fordeling af de immaterielle anlægsaktiver.

Vi har ved gennemgangen af teorien konstateret, at der udøves mange regnskabsmæssige skøn i forbindelse med en virksomhedsovertagelse. Det har efter vores opfattelse den betydning, at der er mange problemstillinger, hvor løsningen ikke direkte er givet i de internationale regnskabsstandarder.

Oplysningskravene skal være med til at sikre en så informativ årsrapport som mulig. Dog kan virksomhederne altid vælge at give flere oplysninger, end loven kræver. Det vil efter vores opfattelse være en styrkelse af oplysningskravene i IFRS 3, hvis bestanddelene i goodwill massen blev beskrevet mere dybdegående.

Som det fremgår af ovenstående, er det de immaterielle anlægsaktiver, der ofte giver anledning til de største problemstillinger og regnskabsmæssige skøn i forbindelse med en virksomhedssammenslutning.

5. Definition og regnskabsmæssig behandling af immaterielle anlægsaktiver

5.1 Indledning

Det kan ofte være vanskeligt at identificere immaterielle anlægsaktiver, da disse i henhold til definitionen i IAS 38 er uden fysisk substans. Derudover kommer problemstillingen med at få klarlagt, hvilke immaterielle anlægsaktiver der må indregnes. Her skal der skelnes mellem forskellen på de internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, de separat anskaffede immaterielle anlægsaktiver og de immaterielle anlægsaktiver erhvervet ved en virksomhedsovertagelse.

For at virksomheden kan indregne et immaterielt aktiv, skal aktivet overordnet set opfylde to betingelser³⁴:

- 1) Aktivet skal opfylde definitionen på et immaterielt aktiv.
 - Ressource
 - Kontrol
 - Tidligere begivenheder
 - Fremtidige økonomiske fordele
 - Identificerbart
 - Ikke-monetært
 - Uden fysisk substans

- 2) Der skal være opfyldt en række indregningskriterier.
 - Sandsynligt
 - Pålidelig måling

Nedenfor redegør vi for, de to overordnede betingelser for, at der må ske en indregning af et immaterielt aktiv. Vi vil redegøre for, definitionen på et immaterielt anlægsaktiv i henhold til IAS

³⁴ IAS 38 afsnit 18

38/IFRS 3. Desuden vil vi opridse de krav, der skal være opfyldt, før der må foretages indregning af de immaterielle anlægsaktiver i henhold til IAS 38. Vi vil behandle forskelle i den regnskabsmæssige behandling mellem de internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, de separat anskaffede immaterielle anlægsaktiver og de immaterielle anlægsaktiver erhvervet i forbindelse med en virksomhedsovertagelse.

5.2 Definition af immaterielle anlægsaktiver

Inden de immaterielle anlægsaktiver kan identificeres, er det vigtigt at få klarlagt en definition herpå. Den generelle definition på et aktiv, er i henhold til IAS 38 afsnit 8, en ressource som:

- Er under virksomhedens kontrol som følge af tidligere begivenheder,
- Hvorfra fremtidige økonomiske fordele forventes at tilflyde virksomheden.

IAS 38, afsnit 8 definerer derudover et immaterielt aktiv som værende:

- Et immaterielt aktiv et identificerbart, ikke-monetært aktiv uden fysisk substans

Der skal således være opfyldt flere betingelser før et aktiv kan defineres som et immaterielt aktiv. Der er en række betingelser, der skal være opfyldt for at efterkomme definitionskriteriet for aktiver generelt, og yderligere betingelser der skal være opfyldt før der er tale om et immaterielt aktiv. Skal et aktiv opfylde definitionen på et immaterielt aktiv, må det efterkomme definitionen for såvel et aktiv som et immaterielt aktiv.

Vi vil nedenfor redegøre for elementerne i definitionskravet, der skal være opfyldt, før et immaterielt aktiv opfylder definitionskriteriet.

5.2.1 Definition på et aktiv

Som nævnt skal de immaterielle anlægsaktiver ligeledes opfylde definitionen på aktiver generelt. Vi vil nedenfor redegøre for elementerne i definitions-kriteriet for aktiver generelt, der skal være opfyldt før der må ske indregning.

5.2.1.1 Ressource

I definitionen på et aktiv fremgår det, at der skal være tale om en ressource, som er under virksomhedens kontrol. Udtrykket ressource kan tolkes som et "svævende" begreb. I henhold til FASB skal begrebet forstås som en økonomisk ressource for virksomheden. FASB forklarer i sin begrebsramme, at ressourcer er en knaphedsfaktor, der er nyttig ved udførelsen af økonomiske aktiviteter³⁵.

Det er tydeligt, at IASB ligger op til, at begrebet "ressource" skal repræsentere noget positivt og dermed en værdi for virksomheden. Det er her vigtigt at bemærke, at både aktiver som eksempelvis en maskine, bygning eller lignende og mindre håndgribelige aktiver som immaterielle anlægsaktiver kan være ressourcer for virksomheden og dermed opfylde denne del af definitionskravet. Det vigtige i ressourcedefinitionen er, at aktivet skal have en økonomisk værdi for virksomheden. Aktivet skal som omtalt af IASB, have "service potential".

5.2.1.2 Kontrol

Kontrolkriteriet skal forstås som kontrol over aktiverne i økonomisk forstand³⁶. Dette indebærer, at selskabet har beføjelse til at tilegne sig fremtidige økonomiske fordele fra den underliggende ressource og til at begrænse andres adgang til disse fordele³⁷. Dette vil i de fleste tilfælde betyde, at virksomheden har de juridiske rettigheder til aktivet. Dette kan f.eks. være patenter, varemærker og lignende, hvor selskabet erhverver den juridiske adgang til at benytte de underliggende aktiver. Dog er den juridiske rettighed ingen garanti for, at kontrolkriteriet er opfyldt. Virksomheden kan meget vel

³⁵ Kiertzner, Lars, håndbog i årsrapport, 2004, side 104

³⁶ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 134

³⁷ IAS 38 afsnit 13

være i stand til at kontrollere aktivet og derved fremtidige økonomiske fordele på anden vis³⁸. Et klassisk eksempel herpå er den regnskabsmæssige behandling af finansiel leasing. Selskabet har ikke købt aktivet og står dermed ikke som ejer, men aktivet behandles regnskabsmæssigt, som om selskabet var ejer heraf grundet kontroldefinitionen. Det er dermed intet krav, at selskabet skal være den juridiske ejer af aktivet.

Det kan diskuteres om en højt kvalificeret medarbejderstab, der fremadrettet vil medføre stor værdi for virksomheden, bør indregnes som et aktiv. Det må antages, at kravet om fremtidige økonomiske fordele og kravet om identificerbarhed er opfyldt. En virksomhed vil dog normalvis ikke have tilstrækkelig kontrol over medarbejderne til, at kontrolkriteriet kan antages for opfyldt. Medarbejderen vil i langt de fleste tilfælde have mulighed for at skifte job inden for en kortere periode, hvorfor disse ikke vil opfylde kontrolkriteriet og dermed definitionen på et aktiv, jævnfør IAS 38, afsnit 15.

5.2.1.3 Tidligere begivenheder

Tidsbegrebet er ligeledes en dimension, man må have for øje i definitionen af et aktiv. Dette betyder, at dispositioner der forventes at blive foretaget i fremtiden, og dermed forventede fremtidige immaterielle anlægsaktiver, ikke vil kunne opfylde definitionskravet, og dermed ikke kan indregnes i balancen.

Grunden til ordlyden ”begivenheder” er valgt, frem for ”transaktioner” er for at gøre plads til immaterielle anlægsaktiver, da disse ofte er en begivenhed, der hænder og ikke en transaktion.

Vi finder denne del af definitionskravet klar og forståelig. Årsrapporten aflægges pr. en bestemt dato og for at give regnskabsbrugeren et billede af selskabets finansielle stilling pr. denne dato, vil det ikke give et retvisende billede at indregne fremtidige aktiver. Ved en virksomhedssammenslutning vil indgåede aktiver udelukkende blive indregnet i den overtagende virksomheds balance, hvis den reelle sammenslutning er sket inden regnskabsårets udløb.

³⁸ IAS 38 afsnit 13

5.2.1.4 Fremtidige økonomiske fordele

Immaterielle anlægsaktiver skal med sandsynlighed kunne medvirke til fremtidige økonomiske fordele for at opfylde definitionen på et aktiv. Økonomiske fordele kan omfatte såvel fremgang i indtægter som reduktion af omkostninger. De økonomiske fordele skal repræsentere ledelsens bedste skøn over de økonomiske forhold, som vil foreligge over aktivets brugstid³⁹.

Ved immaterielle anlægsaktiver indbefatter sandsynlighedskriteriet, at de med overvejende sandsynlighed vil medføre økonomiske fordele, hvilket indebærer en sandsynlighed på over 50 %.

Er der sket en erhvervelse igennem en ekstern part anses sandsynlighedskriteriet altid for værende opfyldt⁴⁰. Det antages at være sandsynligt, når den overtagende virksomhed inden overtagelsen, har foretaget en vurdering, der viser, at overtagelsen vil medføre fremtidige økonomiske fordele, der mindst svarer til kostprisen på den overtagne virksomhed. Dette vil indebære, at der er taget højde for sandsynligheden i værdiansættelsen⁴¹. Derfor kan der blive indregnet immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med en virksomhedssammenslutning, hvor sandsynligheden for at der opnås økonomiske fordele reelt set er under 50 %.

5.2.2 Definition på et immaterielt aktiv

Som nævnt indledningsvis er der for de immaterielle anlægsaktiver en række definitions-kriterier, der er særligt gældende for netop denne type aktiver. Disse vil blive gennemgået nedenfor. Det ses af nedenstående, at den helt store forskel i definitionen på immaterielle og materielle aktiver er, at de immaterielle anlægsaktiver er ikke-monetære og uden fysisk substans. Dertil kommer en stramning i henhold til IAS 38, hvor aktiverne skal kunne identificeres fra andre aktiver for at opfylde definitionen på et immaterielt aktiv.

³⁹ IAS 38 afsnit 22

⁴⁰ IAS 38 afsnit 33

⁴¹ Immaterielle aktiver, af statsautoriseret revisor Rasmus Friis Jørgensen, PricewaterhouseCoopers.

5.2.2.1 Identificerbarhed

Det kræves, i henhold til definitionen på et immaterielt anlægsaktiv, at disse skal kunne identificeres særskilt for at kunne indregnes i årsrapporten. Dette kan ofte være vanskeligt som følge af den manglende fysiske substans. Dertil kommer, at det er vanskeligt at præcisere, hvornår der reelt er tale om et særskilt aktiv. Er det immaterielle anlægsaktiv ikke klart identificerbart, kan det grundet definitionen i IAS 38 ikke indregnes særskilt i regnskabet.

I såvel IAS 38, afsnit 12, som IFRS 3, afsnit 46 opfylder de immaterielle anlægsaktiver kravet om identificerbarhed, når aktiverne kan:

- Udskilles fra virksomheden, altså separerbare⁴²
- Hidrører fra kontraktlige eller andre juridiske rettigheder

Immaterielle anlægsaktiver erhvervet i forbindelse med en virksomhedssammenslutning kan ofte give anledning til yderligere at udskille de immaterielle anlægsaktiver i overtagelsesbalancen. Dette skyldes, at en række internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver som patenter, varemærker med videre ikke må indregnes i balancen grundet forbuddet i IAS 38. Disse kan nu ”udskilles” i overtagelsesbalancen og derved opfylde kravet om identificerbarhed.

5.2.2.2 Ikke-monetært

Der er ingen definition i IAS 38, der beskriver, hvad der forstås ved ”ikke-monetært”. IAS 38, afsnit 8 definerer dog, hvad et monetært aktiv er. Definitionen er:

- Monetære aktiver er likvide beholdninger og aktiver, der modtages med et kontant beløb, der enten er fast, eller kan opgøres.

⁴² Med separerbare menes i henhold til IAS 38 - Udskilles eller adskilles fra virksomheden og sælges, overdrages, gives i licens, udlejes eller udveksles, enten separat eller sammen med en tilknyttet kontrakt, et tilknyttet aktiv eller en tilknyttet forpligtelse.

Definitionen udelukker dermed monetære aktiver som; likvider, obligationer, aktier og debitorer, selvom disse, som immaterielle anlægsaktiver, er uden fysisk substans. De monetære aktiver falder dermed under definitionen af et immaterielt aktiv.

5.2.2.3 Uden fysisk substans

Når definitionen på et immaterielt anlægsaktiv, er at aktivet skal være uden fysisk substans, afgrænser dette alle materielle fra immaterielle anlægsaktiver. I IAS 38, afsnit 4 står, at visse immaterielle anlægsaktiver kan være indeholdt i eller på et aktiv med fysisk substans. Dette kunne for eksempel være musik på en CD eller film på en DVD.

Ofte er der tale om et skøn i vurdering af, hvorvidt der er tale om et materielt eller et immaterielt anlægsaktiv. Umiddelbart burde sondringen være simpel, men en ressource kan meget vel bestå af to bestanddele, der individuelt ville blive betegnet som henholdsvis et materielt og immaterielt aktiv, men som ikke kan fungere individuelt uden den anden del. Dette er tilfældet ved eksempelvis en maskine med et dertilhørende avanceret computersoftwareprogram, da maskinen ikke fungerer uden denne software.

Virksomheden skal dermed foretage en vurdering af, hvorvidt det immaterielle anlægsaktiv (software) eller det materielle anlægsaktiv (maskinen) har den største værdi. Det er den del af aktivet med den største regnskabsmæssige værdi, der er afgørende for, om aktivet samlet set skal behandles som et immaterielt eller materielt aktiv. Vi er enige i IASB's fortolkning heraf. I et tilfælde med to integrerede dele må det antages, at det immaterielle eller det materielle anlægsaktiv med den største værdi, ligeledes frembringer de største fremtidige økonomiske fordele for virksomheden. Dermed synes det også logisk at behandle aktivet regnskabsmæssigt herefter.

5.3 Indregning og måling af immaterielle anlægsaktiver

I afsnittet ovenfor er det beskrevet, hvilke krav der skal være opfyldt for, at et aktiv opfylder definitionen på et immaterielt anlægsaktiv og dermed kan omtales som et individuelt immaterielt anlægsaktiv. Det første krav for indregning er, at definitionen på et immaterielt anlægsaktiv er opfyldt.

Nedenfor vil vi redegøre for, hvilke generelle indregningskriterier der skal være opfyldt, før et immaterielt anlægsaktiv må indregnes særskilt i regnskabet. Det står anført i IAS 38, afsnit 21, at et immaterielt anlægsaktiv udelukkende skal indregnes hvis:

- Det er sandsynligt, at de forventede fremtidige økonomiske fordele, som kan henføres til aktivet, vil tilgå virksomheden, og
- Aktivets kostpris kan måles pålideligt

Som det ses ovenfor, er der overordnet set to kriterier, der udover definitionskravene, skal være opfyldt før, et immaterielt anlægsaktiv må indregnes i balancen. Sandsynlighedskriteriet og pålidelighedskriteriet. Det faktum, at virksomheden er villig til at betale et beløb for et immaterielt aktiv til en ekstern part, medfører altid, at sandsynlighedskriteriet er opfyldt. Ved de internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver medfører sandsynlighedskriteriet, at aktivet med over 50 % sandsynlighed vil medføre fremtidige økonomiske fordele for virksomheden.

Der kan være stor forskel på, hvor svær målingen af immaterielle anlægsaktiver er. På immaterielle anlægsaktiver der er anskaffet separat, kan kostprisen måles pålideligt, da man dermed, ved hvad man har betalt for. Såvel de internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver som de immaterielle anlægsaktiver anskaffet i forbindelse med en virksomhedssammenslutning, er ofte langt vanskeligere at værdiansætte individuelt. Derfor kan kostprisen også være vanskeligere at måle pålideligt. Der er som følge heraf en del regnskabsmæssige skøn i forbindelse med værdiansættelsen af de enkelte immaterielle anlægsaktiver. Det er dog i forbindelse med en virksomhedssammenslutning muligt at indregne en gruppe af aktiver frem for en individuel aktivering heraf⁴³. Ved separat anskaffede

⁴³ IAS 38 afsnit 35 og 36

immaterielle anlægsaktiver ved man, hvad man har erlagt købesummen for, hvorfor kostprisen kan måles pålideligt.

Der er som kort berørt ovenfor, forskelle i indregningskriterierne for de internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, de separat anskaffede immaterielle anlægsaktiver og de immaterielle anlægsaktiver anskaffet som led i en virksomhedsovertagelse. Vi vil nedenfor kort redegøre for, hvilke indregningskriterier der skal være opfyldt for, at der må ske en indregning af såvel interne som separate anskaffede immaterielle anlægsaktiver. Herefter vil vi gå mere i dybden med hvilke indregningskriterier, der skal være opfyldt før, de immaterielle anlægsaktiver erhvervet i forbindelse med en virksomhedssammenslutning må indregnes individuelt.

Erhverves immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med en virksomhedsovertagelse, skal den overtagende virksomhed, ifølge IFRS 3, afsnit 45, foretage en separat indregning af den overtagne virksomheds immaterielle anlægsaktiver på overtagelsestidspunktet. Såfremt der forekommer et forskelsbeløb mellem kostprisen for den overtagne virksomhed og de forventede fremtidige økonomiske fordele fra aktiver, som kan identificeres individuelt og indregnes separat, indregnes denne værdi som goodwill i overtagelsesbalancen. Dette gennemgås i afsnit 8

5.3.1 Internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver

Der er i henhold til IAS 38 meget begrænset mulighed for at indregne de internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver. Dette skyldes usikkerheden omkring værdiansættelsen af sådanne aktiver.

Det ses i IAS 38, at der direkte er anført en række immaterielle anlægsaktiver, der ikke må aktiveres. Her kan nævne forbuddet imod indregning af internt oparbejdet goodwill⁴⁴. Derudover er der forbud imod indregning af forskningsaktivitet, da der står anført i IAS 38, afsnit 54, at forskningsomkostninger skal indregnes, når de afholdes. Af andre anførte forbud kan nævnes, de i IAS 38, afsnit 63 anførte, internt oparbejdede mærkenavne, avisnavne, udgivelsestitler, kundelister og lignende.

⁴⁴ IAS 38 afsnit 48

Den eneste reelle mulighed for aktivering af internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, er aktivering af udviklingsprojekter. Kan der ikke ske en særskilt aktivering, skal beløbet omkostningsføres i resultatopgørelsen.

5.3.2 Separat anskaffede

Ifølge IAS 38, afsnit 24 skal den første indregning af immaterielt anlægsaktiv måles til kostpris. Dette vil som oftest være den købspris, der betales separat for det immaterielle aktiv. I denne betaling vil de forventede økonomiske fordele være indregnet, hvorfor sandsynlighedskriteriet (jævnfør ovenfor) og aktivets kostpris er verificeret på denne vis. Ved separat anskaffede immaterielle anlægsaktiver kan aktivets kostpris derfor normalt måles pålideligt⁴⁵. Der kan dog forekomme skøn, hvis betalingen ikke er i form af monetære midler.

Til købsprisen på det immaterielle anlægsaktiv skal tillægges direkte forbundne omkostninger. Disse direkte omkostninger kan, i henhold til IAS 38, afsnit 28, være interne omkostninger til personaleydelse og faglig/juridisk assistance for, at bringe aktivet i produktionsklar stand. Desuden kan der være omkostninger, forbundet med at afprøve, om aktivet fungerer korrekt. Når aktivet fungerer som forudsat ophører indregningsmuligheden, for de direkte forbundne omkostninger. Dette indebærer, at efterfølgende påløbne omkostninger eller tab ikke kan indregnes.

Indirekte omkostninger må således ikke indregnes i kostprisen ligesom omkostninger til at drive forretningen et nyt sted eller med andre kundetyper ikke må indregnes, jævnfør IAS 38, afsnit 29. Videreuddannelse af personale betragtes også som en indirekte omkostning, hvorfor denne heller ikke må indregnes i kostprisen.

Indledende omkostninger og driftstab må endvidere ikke indregnes som en del af den regnskabsmæssige værdi. Skulle en betaling af et immaterielt aktiv udskydes længere end de normale kreditvilkår, bliver aktivets kostpris i henhold til IAS 38, afsnit 32 lig kontantprisen. Dette skyldes, at den forlængede kredit vil være indregnet en rentekomkostning i kostprisen. Renteelementet i den

⁴⁵ IAS 38 afsnit 26

forlængede kredittid skal derfor omkostningsføres som en renteomkostning over kreditperiodens løbetid.

5.3.3 Erhvervelse som en del af virksomhedsovertagelser

Erhvervelse af immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med en virksomhedsovertagelse reguleres af reglerne i IFRS 3. Disse regler går forud for reglerne i IAS 38 og ændrer hvilke immaterielle anlægsaktiver, der må indregnes. Som ved de separat anskaffede immaterielle anlægsaktiver anses sandsynlighedskriteriet altid som værende opfyldt. Der henvises til IAS 38, afsnit 33, hvor det er anført at sandsynligheden afspejles i målingen af det immaterielle aktivs dagsværdi. Hvad enten det er et immaterielt aktiv eller en eventualforpligtelse skal værdien kunne måles pålideligt.

Forskellen mellem de omtalte separat anskaffede immaterielle anlægsaktiver og de immaterielle anlægsaktiver anskaffet i forbindelse med en virksomhedssammenslutning er, at de immaterielle anlægsaktiver fra en virksomhedssammenslutning er anskaffet sammen med en række andre aktiver og forpligtelser. Den erhvervende virksomhed har betalt et samlet beløb for hele virksomheden og ikke en klar identificerbar købesum, der er fordelt på de enkelte aktiver. Det er således sværere at identificere og måle de enkelte immaterielle anlægsaktiver ved en virksomhedssammenslutning, end hvis de havde været separat anskaffet.

I forbindelse med en virksomhedsovertagelse skal der som tidligere nævnt identificeres og indregnes følgende:

- Aktiver
- Forpligtelser
- Eventualforpligtelser

For såvel aktiverne, forpligtelserne som for eventualforpligtelserne gælder det, at de skal indregnes til dagsværdi, såfremt denne kan måles pålideligt og sandsynlighedskriteriet er opfyldt.

Det er her værd at bemærke, at eventualforpligtelserne ligeledes skal indregnes i balancen. Kan disse ikke måles pålideligt, bliver de indregnet i goodwill massen⁴⁶. I eventualforpligtelserne skal indregnes det beløb der svarer til, hvad en tredjemand ville kræve i vederlag for at påtage sig denne eller en lignende forpligtelse. Eventualforpligtelserne er ikke indregnet i den overtagne virksomheds balance, på grund af den grad af usikkerhed, der er forbundet med eventualforpligtelser. Den normale definition på en eventualforpligtelse er i henhold til IAS 37:

- En mulig forpligtelse, som knytter sig til en historisk begivenhed, der kan medføre afståelse af økonomiske ressourcer, men hvis eksistens først kan be- eller afkræftes, ved en eller flere usikre fremtidige begivenheder uden for selskabets kontrol.

Det ses i ovenstående definition, at der er en række usikkerhedselementer forbundet med en eventualforpligtelse, hvorfor disse blot oplyses i noterne i regnskabet. Der sker altså ingen indregning uden for en virksomhedssammenslutning. Reglerne i IFRS 3 går dog forud for reglerne i IAS 37, hvorfor der i henhold hertil skal ske indregning, såfremt målingen kan foretages pålideligt.

Vi mener, det er fornuftigt, at der i henhold til IFRS 3 skal ske indregning af eventualforpligtelserne. Den overtagende virksomhed har givetvis indregnet et beløb svarende til de ikke indregnede eventualforpligtelser i kostprisen for den overtagne virksomhed. Den overtagende virksomhed har påtaget sig eventualforpligtelserne, hvilket må antages at have en værdi, hvorfor vi mener, at indregningen heraf er fornuftig. Inden virksomhedsovertagelsen er eventualforpligtelserne noget, den overtagne virksomhed påtager sig, hvorimod den overtagende virksomhed modregner dette i købesummen og dermed påvirke goodwill beløbet.

For at give regnskabsbrugerne et så retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling som muligt, giver IFRS 3 mulighed for en yderligere aktivering af en række immaterielle rettigheder i forbindelse med en virksomhedssammenslutning.

⁴⁶ IFRS 3 afsnit 47

I den overtagne virksomhed kan der være en række internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, der ikke er indregnet grundet forbuddet i IAS 38. Dette kan være kundelister, varemærker med videre, som den overtagende virksomhed har betalt for. Det kræves, at de erhvervede immaterielle anlægsaktiver kan separeres, og der skal reelt set være tale om kontrollerbare aktiver.

Det fremgår af IFRS 3, Appendiks B⁴⁷, at de immaterielle anlægsaktiver i den overtagne virksomhed skal opgøres til dagsværdien på overtagelsestidspunktet, hvis der er et aktivt marked. Dette er tilfældet uafhængig af, om aktiverne er indregnet i den overtagne virksomhed inden overtagelsen. Det står ligeledes anført i IFRS 3, afsnit 36, at den overtagne virksomhed på overtagelsestidspunktet skal allokere kostprisen for en virksomhedssammenslutning. Dette gøres ved at indregne de af den overtagne virksomheds identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Disse skal kunne måles pålideligt jævnfør IFRS 3, afsnit 37.

Hvis ikke der foreligger et aktivt marked, skal aktivet afspejle et beløb, den overtagende virksomhed ville skulle betale for aktivet i handel mellem kvalificerede, villige, indbyrdes uafhængige parter, baseret på de informationer, som er til rådighed. IFRS 3, Appendiks B henviser til reglerne i IAS 38, når der skal foretages en værdiansættelse af de immaterielle anlægsaktiver erhvervet ved en virksomhedsovertagelse. Værdiansættelsesmetoderne gennemgås i afsnit 6 og 7.

Ved måling af en række immaterielle anlægsaktivers dagsværdi, indebærer de anvendte skøn en række udfald med forskellig sandsynlighed. Der er usikkerhed forbundet med en sådan sandsynlighedsopgørelse. Denne usikkerhed skal afspejles i målingen af aktivets dagsværdi. Har et immaterielt aktiv en begrænset brugstid, er der en afkræftelig formodning om, at dagsværdien kan måles pålideligt⁴⁸. Er der anført priser på et aktivt marked, giver dette et pålideligt skøn over det immaterielle aktivs dagsværdi⁴⁹. Købsprisen er ofte markedsprisen. En lignende tidligere transaktion på et aktivt marked kan danne grundlag for den skønnede dagsværdi⁵⁰. Dette anføres ligeledes i IAS 38,

⁴⁷ IFRS 3, Appendiks B16 (g)

⁴⁸ IAS 38 afsnit 35

⁴⁹ IAS 38 afsnit 39

⁵⁰ IAS 38 afsnit 39

afsnit 40, hvor der står anført, at dagsværdien på aktivet er den værdi, virksomheden skulle have betalt på overtagelsestidspunktet.

Der kan i forbindelse med en virksomhedsovertagelse opstå eksempler på materielle og immaterielle anlægsaktiver, der er tæt forbundet. Dette kan eksempelvis være et varemærke, der ikke kan sælges uden det dertilhørende aktiv. IAS 38 afsnit 36 anfører, at et varemærke på et kildevand ikke kan sælges uden den dertilhørende kilde, hvorved varemærket ikke kan sælges separat. I sådanne tilfælde skal den overtagende virksomhed indregne denne gruppe aktiver som et enkelt aktiv, separat fra goodwill, hvis dagsværdien for de enkelte aktiver i gruppen ikke kan måles pålideligt.

Der kan forekomme tilfælde, hvor en pålidelig måling af dagsværdien på et immaterielt aktiv erhvervet i forbindelse med en virksomhedsovertagelse ikke er mulig at foretage. Dette er tilfældet, når disse hidrører fra juridiske eller kontraktlige rettigheder, og ikke kan udskilles, men der findes ikke tidligere udvekslingstransaktioner, eller dokumenter for sådanne transaktioner for dette aktiv eller tilsvarende aktiver, og et skøn over dagsværdien på anden vis vil være afhængigt af variabler, der ikke kan måles⁵¹.

Prisen for de immaterielle anlægsaktiver kan udgøre en større værdi end de i den overtagne virksomhed aktiverede aktiver. Forskellen mellem kostprisen for den overtagne virksomhed og de identificerede materielle anlægsaktiver, immaterielle anlægsaktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser behandles som goodwill (hvis positiv). Goodwill er et udtryk for en merværdi, virksomheden har betalt for en række aktiver, der i henhold til IFRS 3 ikke må indregnes særskilt. Der kan også forekomme et negativ forskelsbeløb mellem de identificerede aktiver og forpligtelser og købesummen for den overtagne virksomhed. Denne negative goodwill eksisterer ikke i IFRS 3, hvorfor denne straks skal indtægtsføres. Det er muligt i henhold til IFRS 3, afsnit 51 at indregne denne masse af ikke særskilt indregningsmulige aktiver under betegnelsen goodwill.

Som tidligere nævnt er udviklingsaktiviteter, det eneste internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiv der må aktiveres særskilt. Sondringen mellem forskning og udvikling er ofte vanskelig, da der er flere faktorer, der spiller ind i bedømmelsen heraf. Disse faktorer kan blandt andet være evnen til at sælge

⁵¹ IAS 38 afsnit 38

det immaterielle aktiv, pålidelig måling af omkostninger der henføres til det immaterielle aktiv i løbet af udviklingen, muligheden for færdiggørelse og salg med videre. Det vigtige i denne sammenhæng er, at udviklingen skal frembringe fremtidige økonomiske fordele, før der må ske aktivering⁵².

Dette betyder, at den overtagende virksomhed godt kan have betalt en merværdi for ikke aktiverede forskningsprojekter i den overtagne virksomhed. Når såvel forskningsaktiviteterne som udviklingsaktiviteterne er anskaffet som led i en virksomhedsovertagelse, er der mulighed for særskilt aktivering heraf⁵³.

⁵² IAS 38 afsnit 60

⁵³ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 135

6. Værdiansættelsesmetoder til immaterielle anlægsaktiver

6.1 Indledning

Vi har i de tidligere afsnit redegjort for, hvorledes de immaterielle anlægsaktiver opstår, og hvordan man identificerer disse. Et vigtigt led i indregningen af de immaterielle anlægsaktiver er værdiansættelsen.

Problemet med mange typer af immaterielle anlægsaktiver er, at der sjældent findes et aktivt marked for aktivet. Derfor kan dagsværdien af aktivet være vanskelig at opgøre pålideligt.

Vi vil i dette afsnit gennemgå nogle principielle værdiansættelsesmetoder. Endvidere vil vi gennemgå fordele og ulemper ved de enkelte værdiansættelsesmetoder, samt kommentere på, hvilke modeller man skal bruge i givne situationer. Værdiansættelsesmetoderne har til formål at sikre en pålidelig værdiansættelse af de immaterielle anlægsaktiver og dermed en korrekt indregning i den overtagende virksomheds balance.

Der har historisk set i danske regnskaber ikke været aktiveret væsentlige immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med virksomhedsovertagelser. Virksomhederne har i stedet aktiveret hele forskelsbeløbet som goodwill i årsrapporterne. De internationale standarder samt udviklingen i regnskabspraksis går som tidligere påvist i retning af, at flere forskellige immaterielle anlægsaktiver skal indregnes. Dette bevirker, at der ligeledes kommer et øget krav til værdiansættelsesmetoderne, således de immaterielle anlægsaktiver indregnes pålideligt og ensartet.

Et immaterielt anlægsaktiv bliver sjældent vurderet ens af to forskellige virksomheder. Dette skyldes, at forskellige virksomheder har forskellig brugsværdi af aktivet. Dog må køberspecifikke synergier, som kun er tilgængelig for den overtagende virksomhed ikke indregnes særskilt, men bliver en del af goodwill massen⁵⁴. Det er dog stadig vores opfattelse, at virksomheder ikke vil vurdere aktiverne ens.

⁵⁴ Slides udleveret af Hans B. Vistisen, KPMG, i faget eksternt regnskab 2006.

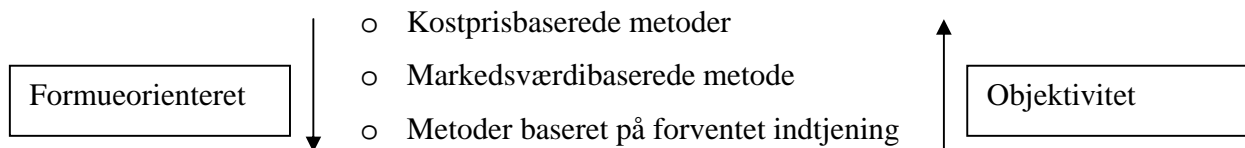
En ekstern regnskabsbruger skal være opmærksom på, at der foreligger mange regnskabsmæssige skøn i værdiansættelsen af immaterielle anlægsaktiver. Virksomheden er nødsaget til at benytte mange regnskabsmæssige skøn, idet der som tidligere nævnt sjældent er et aktivt marked for disse aktiver.

Dette betyder også, at de immaterielle anlægsaktiver sjældent bliver vurderet helt objektivt, idet ledelsen i de enkelte virksomheder, kan have svært ved at forblive objektive i deres vurdering af den fremtidig indtjening, som et givet immaterielt anlægsaktiv vil generere.

6.2 Metoder til værdiansættelse af immaterielle anlægsaktiver

Der er forskellige metoder til at værdiansætte immaterielle anlægsaktiver. Disse kan som udgangspunkt opdeles i to hovedkategorier⁵⁵:

- Kvantitative metoder

Som det er skitseret i overstående skema, bliver værdiansættelsen mere formueorienteret end transaktionsorienteret. Omvendt bliver værdiansættelsen mere subjektiv, efterhånden som man kommer ned igennem metoderne. Virksomhederne skal ud fra de tilgængelige oplysninger finde frem til den metode, de anser som mest korrekte i værdiansættelsen af hvert enkelt aktiv.

- Kvalitative metoder

- Dow Chemicals
- Japanese Patent Office

⁵⁵ Slides udleveret af Susanne Sørensen, HLB Mortensen & Beierholm, i faget Immaterielle rettigheder 2006, Aalborg Universitet med egne tilretninger.

Det er de kvantitative metoder, der er relevante for virksomheden i forbindelse med virksomhedsovertagelser. De kvalitative metoder kan kun benyttes til at få diverse patenter og rettigheder identificeret, men det er ikke metoder til værdiansættelse af patenterne med videre. Vi vil derfor ikke gennemgå de kvalitative metoder yderligere i opgaven.

6.2.1 Kvantitative metoder

Som tidligere nævnt afhænger valget af værdiansættelsesmetoden meget af det enkelte aktiv, og hvilke informationer der er tilgængelig for virksomheden. Hovedreglen er, at des flere informationer der er til rådighed, des mere præcis kan virksomheden opgøre de fremtidige pengestrømme. Aktivet kan dermed værdiansættes herudfra uden, at tabet af objektivitet bliver for stort. De internationale regnskabsstandarder er formueorienteret og ikke transaktionsbaseret, hvorfor det er vigtigt at opgøre værdien af aktiverne med baggrund i fremtidige pengestrømme og ikke i historiske data. Vurderingen skal være objektiv og pålidelig.

6.2.1.1 Kostprisbaserede metode

Kostprismetoden er den metode, der anvendes på materielle anlægsaktiver med begrænset levetid. Her afskrives aktiverne over brugstiden. Dette betyder, at man reelt ikke værdiansætter aktiverne. I stedet periodiserer aktivernes kostpris over den vurderede levetid.

Når man vurderer et immaterielt anlægsaktiv efter kostprismodellen, er der to forhold, virksomheden skal lægge til grund for vurderingen⁵⁶:

- Historiske omkostninger i forbindelse med udviklingen af aktivet
- Estimere omkostningerne ved selv at udvikle et aktiv med tilsvarende karakteristika

Metoden tager udgangspunkt i historiske data med fradrag af eventuelle førte af/nedskrivninger. Dette princip kendes også fra de materielle anlægsaktiver, der afskrives systematisk over deres brugstid.

⁵⁶ Madsen, Anders C., PricewaterhouseCoopers, Værdiansættelse af immaterielle rettigheder.

Hvis der i den overtagne virksomheds bogholderi ikke findes oplysninger omkring kostprisen på et aktiv, skal den overtagende virksomhed estimere omkostningerne til hvad, det vil koste virksomheden at udarbejde et aktiv med samme egenskaber.

Kostprismetoden er efter vores overbevisning ikke en optimal metode til at værdiansætte immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med en virksomhedsovertagelse. Dette skyldes, at værdien af de immaterielle anlægsaktiver ofte afviger meget fra den historiske kostpris. Som tidligere nævnt skal den overtagende virksomhed indregnet alle identificerbare aktiver og forpligtelser, dette skal gøres til dagsværdi. Derfor kan det diskuteres, hvorvidt det overhovedet er tilladt for den overtagende virksomhed at benytte denne metode. Det er vores vurdering, at metoden kun skal benyttes som en sidste udvej, hvis det er den eneste måde, hvorpå værdien kan opgøres pålideligt.

6.2.1.2 Markedsværdibaserede metode

Anvendes denne metode skal virksomheden finde et tilsvarende aktiv, der er handlet i den seneste tid, dette vil så være et udtryk for værdien af det pågældende aktiv. Det er sjældent, at der er et aktivt marked for immaterielle anlægsaktiver. Dertil kommer, at de immaterielle anlægsaktiver ofte er meget unikke, hvorfor det ligeledes kan være svært at finde et nyligt handlet aktiv, som kan sidestilles med det overtagende immaterielle anlægsaktiv.

For at vurdere om det overtagende aktiv kan sammenlignes med et nyligt handlet aktiv, er virksomheden nødt til at have nogle kriterier, som den kan sammenligne ud fra. Dette kan eksempelvis være⁵⁷:

- Pris i forhold til den indtjening (EBITDA), som aktivet genererer
- Pris i forhold til de salgsindtægter, som aktivet genererer

For at benytte metoden, skal den overtagende virksomheds ledelse have adgang til mange informationer om det aktiv, som de gerne vil sammenligne med. Ledelsen skal have adgang til

⁵⁷ Madsen, Anders C., PricewaterhouseCoopers, Værdiansættelse af immaterielle rettigheder.

oplysninger omkring lønsomhed, risikoprofil og markedsposition⁵⁸. Ofte er det meget vanskeligt for virksomhederne at tilegne sig disse oplysninger, hvorfor denne metode ikke meget benyttet i praksis.

Endvidere kan det være vanskeligt for ledelsen af den overtagende virksomhed at finde et aktiv, der er sammenligneligt med det overtagne aktiv, idet der som tidligere nævnt sjældent er et aktivt marked for immaterielle anlægsaktiver. Hvis der endelig er et tilsvarende aktiv, er det ofte en virksomhed inden for den samme branche, der er indehaver af aktivet. Konkurrerende virksomheder vil meget sjældent give oplysninger til hinanden udover de oplysninger, som de er tvunget til at afgive i årsrapporten.

6.2.1.3 Metoder baseret på forventet indtjening

Der er flere måder, hvorpå virksomheden kan værdiansætte deres immaterielle anlægsaktiver. Alle er de baseret på den forventede indtjening. Vi vil i nærværende afsnit beskæftige os med følgende varianter, da disse efter vores opfattelse er de mest benyttede:

- Discounted cash flow
- Indkomstmetoden
- Merindtjeningsmetoden

Fælles for alle metoderne er, at de tager udgangspunkt i de forventede fremtidige pengestrømme. Dette medfører som tidligere nævnt, at der er forøget risiko for manglende objektivitet, da ledelsen ofte er ”farvet” af deres egne interesser.

6.2.1.3.1 Discounted cash flow

Dette er en metode, hvor de fremtidige pengestrømme genereret af aktivet bliver tilbagediskonteret med en given rente. Der er mange forhold, som ledelsen skal tage højde for i forbindelse med anvendelsen af discounted cash flow modellen.

Det første virksomheden skal have fastlagt er de pengestrømme, som aktivet menes at kunne generere i fremtiden. Dette gøres blandt andet ved hjælp af budgetter og prognoser. I forbindelse med en

⁵⁸ Madsen, Anders C., PricewaterhouseCoopers, Værdiansættelse af immaterielle rettigheder.

virksomhedsovertagelse, kan det være svært for den overtagende virksomhed at budgettere på CGU niveau, hvilket er nødvendigt, hvis det immaterielle aktiv ikke selvstændigt genererer pengestrømme.

Ledelsen i den overtagende virksomhed skal endvidere vurdere, hvor lang tid aktivet kan generere pengestrømme til virksomheden. Dette skal bruges til at fastlægge den periode, hvorfra der tilbagediskonteres indtægter.

Når man skal tilbagediskontere en fremtidig pengestrøm, skal der benyttes en diskonteringsfaktor. Denne skal reflektere markedets vurdering af, hvilken rente og risikotillæg der skal anvendes ved en lignende investering⁵⁹. Dette betyder, at virksomheden skal anvende den rente, som de selv vil kræve, hvis de skulle investere i et lignende aktiv. Det betyder ligeledes, at der ved et risikofyldt aktiv skal benyttes en større diskonteringsfaktor end ved mindre risikofyldte aktiver. Jo højere diskonteringsfaktor der benyttes til tilbagediskontering af de fremtidige pengestrømme, jo mindre værdi har aktivet.

Det er almindeligt anerkendt at benytte følgende som diskonteringsfaktor⁶⁰:

1. WACC (virksomhedens gennemsnitlige rente)
2. Virksomhedens alternative rente
3. Anden relevant markedsrente (eksempelvis den lange obligationsrente)

En af de klare fordele ved denne metode er, at den bygger på fremtidige pengestrømme. Dermed bliver værdien et reelt udtryk for de økonomiske fordele, der forventes at tilflyde virksomheden. Det er samtidig også en af de klare ulemper, da man kun sjældent kan opgøre de fremtidige pengestrømme pålideligt.

⁵⁹ Slides udleveret af Susanne Sørensen, HLB Mortensen & Beierholm, i faget Immaterielle rettigheder 2006, Aalborg Universitet.

⁶⁰ Slides udleveret af Susanne Sørensen, HLB Mortensen & Beierholm, i faget Immaterielle rettigheder 2006, Aalborg Universitet

Metoden er en ressourcekrævende proces, virksomheden skal igennem, idet virksomheden skal opgøre deres fremtidige indtjening fordelt på CGU, hvilket skal gøres så nøjagtigt og objektivt som muligt. Endvidere er det vanskeligt for virksomheden at vurdere perioden, hvor aktivet kan generere økonomiske fordele.

Selvom det kan være svært for virksomheden at vurdere, hvilke diskonteringsfaktorer der skal benyttes, vurderes dette ikke til at være den største svaghed, idet metoden giver mulighed for at lave følsomhedsanalyser. Dette bevirker, at ledelsen kan se, hvilken betydning det har, hvis den benyttede diskonteringsfaktor er 5 % eller 6 %. Ledelsen kan derefter overveje at viderebringe disse følsomhedsanalyser i regnskabet. Dog skal virksomheden huske, at hvis perioden går udover fem år, skal perioden, der ligger udover de fem år, have en fastsat vækstrate.

6.2.1.3.2 Indkomstmetoden

Dette er en metode, som minder utrolig meget om DCF (Discounted Cash Flow). Dog skal man ikke skønne fremtidige økonomiske fordele, men vurdere, hvad tredje mand vil betale for brugsretten til det immaterielle aktiv, og derefter tilbagediskontere disse beløb.

Det er ofte lettere at opgøre en alternativ licensindtægt, end at vurdere de økonomiske fordele, der vil tilflyde i fremtiden. PricewaterhouseCoopers har en database med informationer om mere end 4.000 licensaftaler inden for forskellige brancher⁶¹. Dette bevirker, at der med stor sandsynlighed kan findes en aftale omkring en rettighed, der minder om det aktiv, som virksomheden ønsker værdiansat.

6.2.1.3.3 Merindtjeningsmetoden

Denne metode, er især god til at værdiansætte varemærker med da virksomheden, i stedet for at beregne en fiktiv licens skal virksomheden vurdere, hvor meget ekstra den får for dens varer contra en homogen vare.

Med udgangspunkt i et varemærke er det ifølge Anders C. Madsen muligt at kapitalisere værdien ud fra følgende:

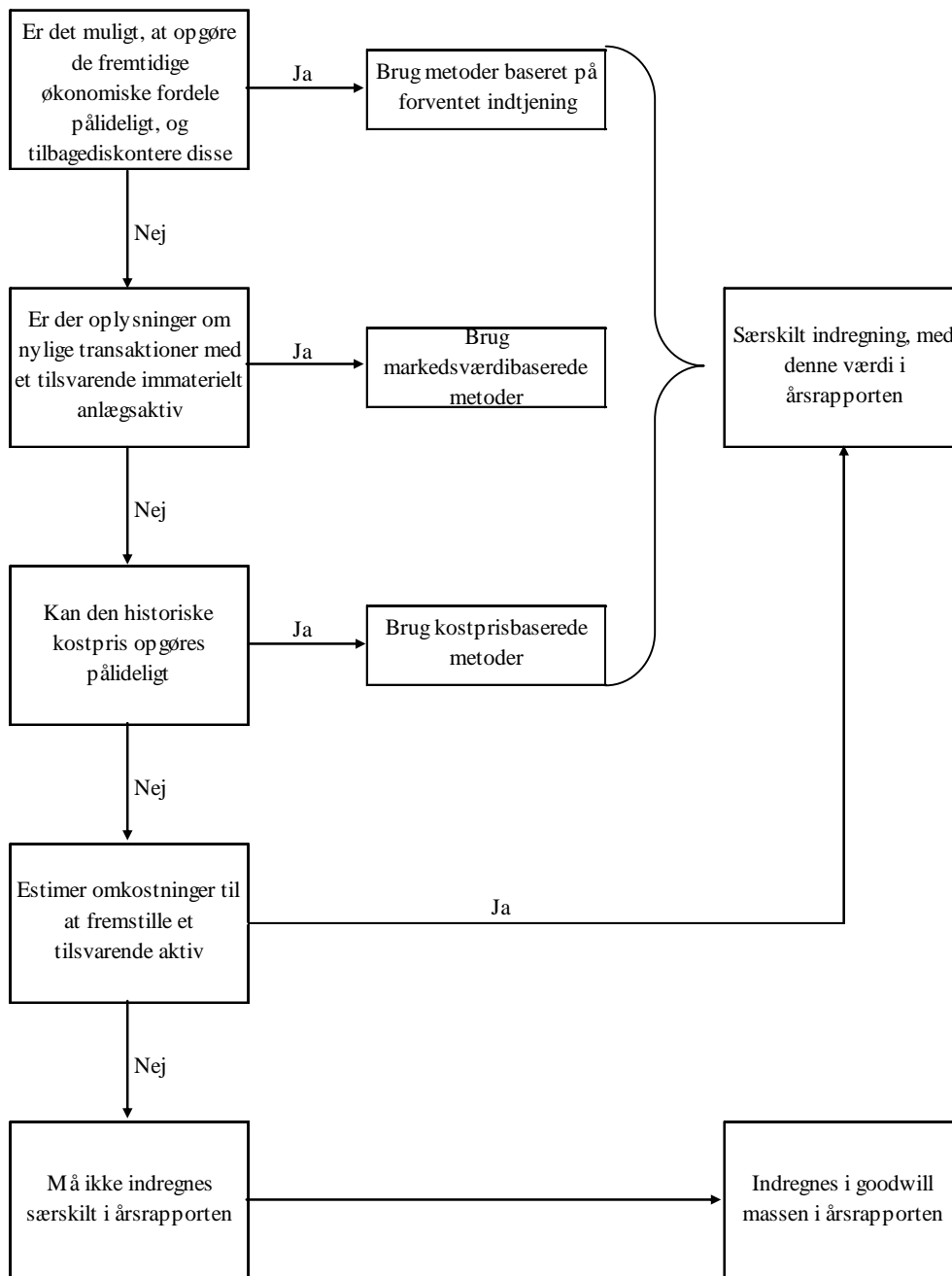
⁶¹ Madsen, Anders C., PricewaterhouseCoopers, Værdiansættelse af immaterielle rettigheder.

- Forskellen mellem det cash-flow som mærkevaren skaber, og det cash-flow som en homogen vare skaber
- Prisforskel mellem mærkevaren og en tilsvarende homogen vare.
- Lønsomhedsforskelle mellem mærkevaren og en tilsvarende homogen model
- Forskel i afkast af investeret kapital for mærkevaren og en tilsvarende homogen vare.

De økonomiske fordele ved en mærkevare skal naturligvis også tilbagediskonteres efter samme princip som ved DCF metoden.

Der er både fordele og ulemper ved alle metoder, hvorfor man ikke kan sige, hvilken metode der er bedst uden at kende til de enkelte aktiver. Som vi har skitseret tidligere falder objektiviteten i takt med at nøjagtigheden stiger.

Det fremgår direkte af IFRS 3, at de overtagne aktiver og forpligtelse skal indregnes til dagsværdi, på datoen for overtagelser. Dette betyder efter vores opfattelse, at man kan opstille følgende skema. Skemaet kan benytte til at vurdere, hvilken værdiansættelsesmetode der skal anvendes:

Figur: 6.1⁶²

⁶² Kilde: Egen tilvirkning

Som det fremgår af ovenstående skema, er det vores vurdering, at man altid skal forsøge at estimere værdien af de fremtidige økonomiske fordele, når man skal værdiansætte et immaterielt anlægsaktiv. Dette begrundes vi med, at dette er et udtryk for, de fordele virksomheden får ved have overtaget lige præcis dette aktiv. Det er langt fra altid muligt at opgøre pålideligt, hvorfor virksomheden kan ende med at indregne immaterielle anlægsaktiver til kostpris. Dette medfører blot, at goodwillen heller ikke er målt til dagsværdi, da goodwill massen er en residual af nettoaktiver contra købesummen. Vi mener dog, at det er bedre at indregne et immaterielt anlægsaktiv til kostpris frem for, at der ikke sker en individuel indregning heraf.

Hvis virksomheden kan opgøre de fremtidige økonomiske fordele, men har problemer med opgøre deres diskonteringsfaktor, kan følsomhedsanalyser give et overblik. Således kan man se betydningen af værdiansættelsen som følge af en ændring i renten. Nedenfor har vi udarbejdet en følsomhedsanalyse, hvor vi har benyttet tre forskellige rentesatser:

Følsomhedsanalyse DCF model

År	Indtægt	Diskonteret med 6%	Diskonteret med 8%	Diskonteret med 10%
1	2000	1.887	1.852	1.818
2	2300	2.047	1.972	1.901
3	2700	2.267	2.143	2.029
4	2900	2.297	2.132	1.981
5	3300	2.466	2.246	2.049
6	3630	2.559	2.288	2.049
7	3993	2.656	2.330	2.049
8	4392	2.756	2.373	2.049
9	4831	2.859	2.417	2.049
10	5314	2.967	2.461	2.049
Tilbagediskonteret værdi		24.761	22.213	20.022

Figur: 6.2⁶³

⁶³ Kilde: Egen tilvirkning

I dette simplificerede eksempel, har vi antaget, at virksomheden kan opgøre den fremtidige indtjening i ti år frem. Vi har indlagt en fast vækstrate på 10 % fra år fem og frem. Virksomheden kan ikke opgøre deres diskonteringsfaktor præcist, men den kommer frem til, at den vil være mellem seks og ti procent. Hvis det vurderes, at renten er seks procent, skal det pågældende aktiv indregnes i balancen til 24.761 mod 20.002, hvis renten vurderes til at være ti procent. Gennemsnittet af disse tre beløb er 22.332, hvorfor det antages, at aktivet skal indregnes til ca. 22.000. Ledelsen kan spekulere i denne indregning, hvorfor der kræves stor objektivitet i en sådan proces.

6.3 Vurdering af værdiansættelse metoderne

Det er vigtigt at pointere, at metoderne ikke udelukker hinanden. Dette betyder, at virksomhederne kan kombinere metoderne. Når man værdiansætter immaterielle anlægsaktiver, er det vigtigt, at man tager udgangspunkt i en grundig undersøgelse af de forhold, der kan påvirke værdien af aktivet.

PricewaterhouseCoopers anbefaler, at virksomhederne så vidt det er muligt anvender flere forskellige metoder for at nå frem til en konklusion⁶⁴.

Det er vores opfattelse, at virksomhederne helst skal vurdere deres immaterielle anlægsaktiver ud fra DCF-modellen. Dog er det ikke altid muligt at foretage en pålidelig vurdering af de fremtidige pengestrømme, hvorfor de kan blive tvunget til at benytte de andre metoder. Vi har i figur 6.1 vægtet metoderne i forhold til hinanden. Således viser vi, hvilken metode der efter vores opfattelse giver den mest pålidelige værdiansættelse og dermed mest korrekte indregning.

⁶⁴ Madsen, Anders C., PricewaterhouseCoopers, Værdiansættelse af immaterielle rettigheder

7. Værdiansættelse af immaterielle anlægsaktiver i forbindelse en virksomhedsovertagelse.

7.1 Indledning

Ved mange immaterielle anlægsaktiver kan det diskuteres, hvorvidt de opfylder den tidligere omtalte definition på aktiver. Dette skyldes blandt andet, at det kan være svært at identificere aktiverne og dermed sikre, at de er under virksomhedernes kontrol.

Der findes mange forskellige typer af immaterielle anlægsaktiver, der udelukkende må aktiveres, når disse er eksternt erhvervet. Disse kan som udgangspunkt opdeles i fem forskellige grupper⁶⁵. Hovedgrupperne af de immaterielle anlægsaktiver vil vi behandle efterfølgende afsnit:

Markedsrelaterede

- Varemærker og varenavne
- Internet domain navne
- Ikke-konkurrence aftaler

Kunderelaterede

- Kundelister
- Ordrebøger og produktion
- Kunderationer -kontraktlige og ikke kontraktlige

Artistiske

- Teaterstykker og balletter
- Bøger og magasiner
- Musik, fotografier

Kontraktmæssige

- Royaltyaftaler
- Licenser
- Reklame-, service- og leveringsaftaler
- Leasingaftaler
- Franchiseaftaler
- Senderettigheder
- Medarbejderkontrakter
- Brugerrettigheder - F.eks. olieboring og luftfart

Teknologi relaterede

- Patenter
- Software
- Ikke-patenteret teknologi
- Databaser
- Formularer, processer og recepter

Figur: 7.1⁶⁶

⁶⁵ Jørgensen, Rasmus Friis, PricewaterhouseCoopers, Immaterielle aktiver, Revision og Regnskabsvæsen, 2004.09.0022.

⁶⁶ Jørgensen, Rasmus Friis, PricewaterhouseCoopers, Immaterielle aktiver, Revision og Regnskabsvæsen, 2004.09.0022.

Som vi har nævnt i afsnit 5 skal immaterielle anlægsaktiver opfylde definitionen på aktiver for at kunne indregnes i balance. Overstående aktiver er alle eksempler på immaterielle anlægsaktiver som opfylder definitionen på immaterielle anlægsaktiver. Derfor vil vi i nedenstående afsnit udelukkende koncentrere os om værdiansættelsen af ovenstående aktiver.

7.2 Værdiansættelse af markedsrelaterede immaterielle anlægsaktiver

Som vi har nævnt tidligere i opgaven, skal de immaterielle anlægsaktiver værdiansættes til dagsværdien på overtagelsesdagen. Dette giver en del praktiske problemstillinger i forbindelse med værdiansættelse af de markedsrelaterede immaterielle anlægsaktiver. Dette skyldes, at det ofte kan være meget vanskeligt at opgøre de fremtidige indtægter, som aktivet genererer hvorudfra dagsværdien kan fastsættes.

For at kunne benytte DCF-modellen, som vi vurderer giver den mest retvisende værdiansættelse, skal virksomheden pålideligt kunne opgøre den forventede indtjening af aktivet. Dette er ofte meget problematisk for immaterielle anlægsaktiver og i særdeleshed de markedsrelaterede.

Varenavn og varemærke kan værdiansættes i forhold til den merpris, som virksomheden kan få i forhold en homogen vare. Dog vil virksomheden ofte have svært ved at opgøre dette, da det skal vurderes, hvor meget af merindtjeningen der kan henføres til mærket, og hvor stor en del der skal henføres til en bedre kvalitet med videre.

Hvis vi eksempelvis tager udgangspunkt i en virksomhed, der producerer jeans er det vores opfattelse, at der er tre hovedelementer, der spiller ind på prisen, nemlig design, mærkeværdi og kvalitet. Hvis virksomheden skal værdiansætte et erhvervet varemærke, skal de som udgangspunkt være i stand til at opgøre, hvilken del af merprisen der kan henføres direkte til mærket. Ellers kan det diskuteres om værdien af mærket kan opgøres pålidelige, og således må indregnes særskilt i balancen.

Der er vores opfattelse, at virksomheden skal undersøge markedet og dermed få en kvalificeret holdning til, hvor meget det overtagne varemærke kan indbringe i merindtjening i forhold til et homogent varemærke.

En yderligere problemstilling den overtagende virksomhed skal forholde sig til er, hvor mange år varemærket vurderes at generere en merindtægt. Når kapitalværdien beregnes, skal virksomheden udarbejde budgetter, som er veldokumenteret og maksimalt kan dække en periode på fem år. Herefter skal der indregnes en fast vækstfaktor⁶⁷.

år	Budgetteret salg af jeans	Salgspris mærkevare jeans	Salgspris no-name jeans	Omkostninger til oprettelse holdelse af mærket, pr. jeans	Merindtjening pr. jeans	Merindtjening i alt	Diskontering med faktor 4	Diskontering med faktor 6	Diskontering med faktor 8
1	250.000	800	400	345	55	13.750.000	13.221.154	12.971.698	12.731.481
2	262.500	800	400	345	55	14.437.500	13.348.280	12.849.324	12.377.829
3	275.625	800	400	345	55	15.159.375	13.476.629	12.728.104	12.034.001
4	289.406	800	400	345	55	15.917.344	13.606.212	12.608.027	11.699.723
5	303.877	800	400	345	55	16.713.211	13.737.041	12.489.084	11.374.731
6	319.070	800	400	345	55	17.548.871	13.869.128	12.371.262	11.058.765
7	335.024	800	400	345	55	18.426.315	14.002.485	12.254.552	10.751.578
8	351.775	800	400	345	55	19.347.631	14.137.124	12.138.943	10.452.923
9	369.364	800	400	345	55	20.315.012	14.273.058	12.024.424	10.162.564
10	387.832	800	400	345	55	21.330.763	14.410.299	11.910.987	9.880.271
							138.081.411	124.346.404	112.523.866

Figur: 7.2⁶⁸

Ovenstående er en meget simplificeret model, som vi har udarbejdet for at give et overblik over en måde, hvorpå man kan beregne værdien af et varemærke. Når vi i ovenstående model sammenligner mærkevaret ”jeans” med ”no-name jeans”, er det ud fra en forudsætning om, at jeansene er identiske, og den eneste forskel er mærket. Dette betyder, at kvalitet, design med videre er ens.

⁶⁷ PricewaterhouseCoopers, Nedskrivning på anlægsaktiver - årsregnskabsloven og IAS 36

⁶⁸ Kilde: Egen tilvirkning

I eksemplet har vi fratrukket de omkostninger, som den overtagende virksomhed skal anvende til at opretholde mærkets position på markedet. Her tænkes blandt andet på markedsføringsomkostninger med videre.

Vi har indsat en fast vækstrate på fem procent stigende salg, og således holdt alt andet uændret. I ovenstående beregning kommer vi frem til, at producenten af mærkevare jeansene kan tjene 55 kroner mere end producenten af no-name jeansene. Ved et salg af 250.000 stk. giver dette en ekstraintjening på 13.750.000 i år 1.

Som vi har beskrevet i følsomhedsanalysen i figur 7.2, har vi valgt at tilbagediskontere beløbene med henholdsvis 4, 6 og 8 procent. Værdien af varemærket svinger derfor mellem 138 og 113 millioner kroner. Det er vores vurdering, at dette varemærke, alt andet lige, skal indregnes til omkring 125 millioner kroner i den overtagende virksomheds balance.

Alternativt kan virksomheden bruge den historiske kostpris, som i dette tilfælde vil være omkostningerne ved at få registreret varemærket. Det er ikke sikkert, at den overtagne virksomhed har registreringer på denne historiske kostpris, hvorfor den med stor sandsynlighed ikke vil afspejle den reelle værdi, som varemærket vil have for den overtagende virksomhed. Det er vores opfattelse, at den historiske kostpris model ikke kan benyttes på varemærker, da kostprisen for at registrere et varemærke, sjældent afspejler den reelle værdi af varemærket, idet registreringen ikke er omkostningstung.

Endvidere har virksomheden den mulighed at estimere, hvad det vil koste dem at opbygge et varemærke, så det svarer til det overtagne. Her skal de tage højde for omkostninger til positionering på markedet, herunder reklameomkostninger med videre. Dette anser vi for at være vanskeligt, da det efter vores opfattelse er problematisk at vurdere omfanget af omkostninger til opbygningen af et varemærke. Dette skyldes, det kan være svært at ramme trends med videre i markedet, hvorfor der vil være stor forskel i omkostningsniveauet.

Det er klart vores vurdering, at virksomhederne skal forsøge at benytte merindtjeningsmodellen ved de markedsrelaterede immaterielle anlægsaktiver, herunder især ved varemærker og varenavne. Vores holdning er, at det ved varemærker og varenavne er muligt at opgøre en merpris, som virksomheden kan få for den pågældende vare i forhold til en homogen vare. Dog er det også vores opfattelse, at det kan være svært at opgøre den merindtjening, en virksomhed opnår ved et bestemt domænenavn, frem for et andet.

Vi finder, at den bedste måde til værdiansættelse af domænenavne er indkomstmetoden. Her kan virksomheden opgøre, hvad tredjemand vil betale for retten til et pågældende navn. Vi finder indkomstmetoden mest anvendelig, fordi det ikke er muligt at opgøre en merindtjening udelukkende på grund af et domænenavn internetkunderne også efterspørger bestemte varer. Dette skyldes, at virksomhederne selv medvirker til, hvor kendte deres hjemmesider bliver. Dette gøres ved hjælp af markedsføringsomkostninger.

Det er vores holdning, at værdiansættelse af domænenavne er vanskelig, da et specifikt domænenavn kun vil have værdi for en specifik virksomhed. Et eksempel herpå er www.pwc.dk, som vil have en værdi for PricewaterhouseCoopers, men ikke for KPMG, hvilket bevirker, at der også er svagheder ved indkomstmetoden. Det er dog vores vurdering, at det er indkomstmetoden, som giver den mest pålidelige og objektive vurdering af et domænenavn.

7.3 Værdiansættelse af kunderelaterede immaterielle anlægsaktiver

Ved værdiansættelse af de kunderelaterede immaterielle anlægsaktiver skal virksomheden igen tage højde for, at disse skal værdiansættes til dagsværdi.

Det kan være svært for virksomheder at finde et aktivt marked for kundelister i Danmark, da det ikke er lovligt at handle med personfølsomme oplysninger, jævnfør loven omkring persondata. Derfor er den overtagende virksomhed nødt til at finde alternative metoder for at kunne sikre en pålidelig måling.

Virksomheden skal vurdere, hvorvidt de kan opgøre de forventede fremtidige økonomiske fordele af den overtagne kundeliste pålideligt. Dette kan efter vores opfattelse gøres ved, at den overtagende virksomhed udarbejder budgettet for, hvor meget virksomheden forventer at kunne sælge til disse kunder. Som en direkte følge heraf, har virksomheden nu adgang til kundelisten.

Vi vurderer, at virksomheden ikke kan bruge den historiske kostpris til noget, da denne ikke kan opgøres pålideligt. Dette skyldes, at det næsten er umuligt at vurdere, hvad det koster at opbygge denne liste, idet en kundeliste kun opstår i forbindelse med et almindeligt salg. Dette underbygges desuden af, at virksomhederne ikke må indregne deres egne oparbejdede kundelister, da værdien ikke kan opgøres pålideligt, og at man ikke selvstændigt kan/må sælge en kundeliste.

Det er derfor vores klare opfattelse, at den mest korrekte måde at værdiansætte de kunderelaterede immaterielle anlægsaktiver på er ved at estimere den fremtidige indtjening fra aktiverne. Dette gøres ved hjælp af ledelsens godkendte budgetter. Det er meget vigtigt, at virksomheden tager højde for, at det ikke er alle kunder, der fortsat vil benytte den overtagne virksomhed, når den bliver overtaget. Dette gør sig i særdeleshed gældende, når en lokal virksomhed bliver overtaget af en større kæde. En del af lokalsamfundet vil ofte benytte lokale konkurrenter i stedet. Det er derfor vigtigt, at der tages højde herfor i budgetterne. Det er vores opfattelse, at den overtagende virksomhed kan tage udgangspunkt i budgetterne fra den overtagne virksomhed, og herefter fortaget et fradrag eller en eventuel tilgang til det budgetterede salg.

Det fremgår direkte af eksempel 3 i IFRS 3 IE, at den overtagende virksomhed må indregne ikke-kontraktlige kundeforbindelser, hvis disse kan opgøres pålideligt. Det er muligt at opgøre, hvor mange af kunderne der skal indregnes særskilt, hvis virksomheden har en statistik over, hvor mange procent af deres kunder der er tilbagevendende, og hvor mange der er engangskunder. På denne måde kan den overtagende virksomhed indregne de tilbagevendende kunder.

7.4 Værdiansættelse af artistiske immaterielle anlægsaktiver

Hvis en virksomhed overtager en anden virksomhed, som er i besiddelse af rettighederne til eksempelvis forskellige musiknumre, er vurderingen af det enkelte musiknummer næsten den samme som ved varemærker. Dog er det ikke en merindtjening, den overtagende virksomhed skal opgøre, men derimod hvor meget tredje mand vil give for rettighederne til musikken, bøgerne med videre. Det er vores opfattelse, at der er et aktivt marked for handel med denne type af rettigheder. Derfor er det vores vurdering, at det ikke er på dette område, at den overtagende virksomhed får væsentlige problemer med at foretage en pålidelig værdiansættelse.

Problemstillingen vedrørende artistiske immaterielle anlægsaktiver går mere i retning af at få identificerede alle rettighederne, og dermed værdiansætte hver enkelt. Endvidere er det vores opfattelse, at det kan være svært for den overtagende virksomhed at vurdere, hvornår en rettighed ikke længere har en værdi.

7.5 Værdiansættelse af kontraktmæssige immaterielle anlægsaktiver

Det er vores opfattelse, at de kontraktmæssige immaterielle anlægsaktiver er de letteste at værdiansætte pålideligt. Her har den overtagende virksomhed mulighed for at se indholdet i de enkelte kontrakter. Det vanskelige er her om det er muligt og sandsynligt, at kontrakten kan brydes uden, at dette vil medføre en eller anden form for kompensation.

Hvis der foreligger en del kontrakter, som vil medføre kompensation, hvis disse brydes, skal virksomheden vurdere, hvor mange kunder de forventer, der vil bryde kontrakten og dermed indregne kompensation i stedet for fortjeneste ved kontrakten.

Endvidere skal den overtagende virksomhed vurdere hvorvidt nogle af kontrakterne vil medføre tab ved opfyldelse. Det kan eksempelvis ske ved, at olieprisen stiger markant i forhold til, da kontrakten blev indgået. Dermed er produktionsprisen steget så meget, at virksomheden reelt opnår et tab ved opfyldelse af denne kontrakt.

7.6 Værdiansættelse af teknologibaserede immaterielle anlægsaktiver

Det er vores opfattelse, at det kan være svært at opgøre de teknologibaserede anlægsaktiver. Den teknologiske udvikling i samfundet går hurtig, hvorfor det kan være svært at vurdere, hvor længe virksomheden opnår fremtidige økonomiske fordele. Selvom det overtagende patent løber over fem år, kan patentet være værdiløst efter tre år, hvis andre og bedre/billigere produkter er fremkommet i mellemtiden.

Det er vores vurdering, at patentet skal indregnes efter, hvor lang løbetid patentet har. Derefter skal patentet nedskrives, såfremt dette ikke har en værdi efter eksempelvis fem år. Dog kan det være vanskeligt for den overtagende virksomhed at vurdere, hvilke ikke patenterede aktiver eller processer der skal indregnes. Eksempler herpå kan være en særlig effektiv produktionsmetode. Det kan eksempelvis være sådan at den overtagne virksomhed har en helt unik måde at producere jeans på, der medfører, at den overtagende virksomhed kan skære 10 % af deres produktionsomkostninger. Det er vores holdning, at dette skal indregnes i balancen, da dette ikke er en køberspecifik synergi, idet alle jeansproducenter vil kunne udnytte denne fordel. Dog skal virksomheden huske at modregne de omkostninger, der påløber som en følge af, at produktionen omstilles.

7.7 Vurdering af brugstiden af immaterielle anlægsaktiver

Når immaterielle anlægsaktiver skal indregnes i balancen, skal der ligeledes tages højde for den forventede brugstid, da denne er en væsentlig faktor i værdiansættelsen. Ved vurderingen af brugstiden spiller følgende faktorer ind⁶⁹:

- Virksomhedens forventede anvendelse af aktivet og hvorvidt aktivet kan anvendes effektivt af anden ledelse,
- Aktivets typiske produktlivscyklus og offentligt tilgængelige oplysninger om skøn over brugstiden for tilsvarende aktiver, der anvendes på tilsvarende måde
- Teknisk, teknologisk eller anden form for forældelse

⁶⁹ PricewaterhouseCoopers, Nedskrivning på anlægsaktiver - årsregnskabsloven og IAS 36

- Stabiliteten i den branche, hvor aktivet anvendes og ændringer i efterspørgslen efter producerede enheder eller tjenesteydelser fra aktivet
- Konkurrenters eller potentielle konkurrenters forventede handling
- Niveauet for vedligeholdelsesomkostninger, der er nødvendige, for at opnå de forventede fremtidige økonomiske fordele fra aktivet, og virksomhedens evne og hensigt til at nå et sådant resultat
- Perioden, hvor virksomheden har kontrol over aktivet og juridisk og lignende begrænsninger af aktivets anvendelse, eksempelvis udløbsdatoen af tilknyttede leasingkontrakter
- Hvorvidt aktivets brugstid er afhængig af brugstiden for andre aktiver i virksomheden.

Ovenstående har stor betydning for, hvordan immaterielle anlægsaktiver skal værdiansættes, og hvor lang tidshorisont, man skal medregneindtægter fra. Det er vores holdning, at ledelsen i den overtagende virksomhed skal tage højde for ovenstående punkter, når de indregner immaterielle anlægsaktiver i overtagelsesbalancen.

Når brugstiden skal vurderes, skal ledelsen af den overtagende virksomhed overveje om det immaterielle anlægsaktiv kan anvendes effektivt af en anden ledelse. Hermed menes, om aktivet vil have en værdi for en anden virksomhed. Hvis det vurderes, at aktivet har værdi for den overtagende virksomhed i syv år, men kun vil have værdi for andre virksomheder i tre år, må virksomheden kun indregne fordele i de tre år. Virksomheden må ikke indregne køberspecifikke synergier, som kun er tilgængelig for den overtagende virksomhed.

Hvis der foreligger oplysninger om et tilsvarende immaterielle anlægsaktiver, vil det være logisk for den overtagende virksomhed at sammenligne deres forventninger til den økonomiske levetid, af deres overtagende aktiv med det tilsvarende aktiv. Dog er det vores opfattelse, at det er vanskeligt for virksomhederne at finde sammenlignelige immaterielle anlægsaktiver, da disse ofte er unikke.

Ved tekniske immaterielle anlægsaktiver eller rettigheder er det ofte vanskeligt at vurdere, hvornår aktivet er forældet, da virksomhederne i sjældne tilfælde kan vurdere, hvornår konkurrenterne opfinder nye teknologier, som betyder, at deres aktiver er teknologiske forældede.

Hvis en virksomhed er afhængig af eksempelvis teknologi, skal den være meget opmærksom på levetiden og især den begrænsede levetid. Det er vores holdning, at især computerbranchen er følsom med hensyn til teknologi, hvorfor deres teknologiske immaterielle anlægsaktiver ofte må antages at have en stærkt begrænset levetid.

Endvidere skal ledelsen overveje, hvordan konkurrenter reagerer på deres opkøb af en anden virksomhed. Det kan være, at de konkurrerende virksomheder slår sig sammen eller på anden måde foretager et samarbejde, som betyder, at den overtagende virksomhed ikke kan få den forventede værdi ud af de immaterielle anlægsaktiver.

Virksomheden skal også overveje, om den vil videreudvikle aktivet eller om den vil øge omkostningerne for at opretholde dens markedsposition. Hvis ikke ledelsen i den overtagende virksomhed vil benytte de ressourcer, der skal til for at opretholde det immaterielle aktiv, skal dette også medtages i betragtningen omkring brugstiden.

Hvis et immaterielt anlægsaktiv er afhængig af andre forhold i virksomheden skal den økonomiske levetid af disse forhold, lægges til grund for vurderingen af brugstiden for det immaterielle anlægsaktiv. Det samme gør sig gældende ved aktiver, som har juridiske begrænsninger. Virksomheden er her nødsaget til at vurdere, om aftalen juridisk kan forlænges. Er dette ikke tilfældet, kan brugstiden ikke være længere end den juridiske rettighed.

Hvis ikke brugstiden og dermed værdiansættelsen af de immaterielle anlægsaktiver vurderes korrekt, vil dette have indflydelse på værdiansættelsen af goodwill.

8. Goodwill generelt

8.1 Indledning

Som tidligere nævnt skal den overtagende virksomhed fordele købesummen for den overtagne virksomhed mellem identificerbare aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Vi har redegjort for definitionen på et immaterielt anlægsaktiv i afsnit 5.

Residualen mellem købesummen for den overtagne virksomhed og de identificerbare aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser behandles enten som goodwill eller negativ goodwill. Teoretisk sondres der mellem to typer goodwill.

- Goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning (eksternt erhvervet goodwill).
- Internt oparbejdet goodwill.

Goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning skal aktiveres i den overtagende virksomheds balance. Derimod må der ikke ske aktivering af internt oparbejdet goodwill i henhold til IAS 38, afsnit 48. I nedenstående afsnit vil vi behandle goodwill, der er opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning.

8.2 Goodwill

Er residualen mellem købesummen og de identificerbare aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser positiv, skal denne behandles som goodwill. Goodwill er således et udtryk for, at der i forbindelse med den erlagte købesum for den overtagne virksomhed er betalt en højere pris end de identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Størrelsen af goodwill er derfor direkte påvirket af værdiansættelsen af de identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Goodwill opstået i forbindelse med virksomhedsovertagelse er defineret i såvel IAS 38, afsnit 11 og IFRS 3, afsnit 52 som:

”Goodwill, som er erhvervet i forbindelse med en virksomhedssammenslutning, udgør en betaling fra den overtagende virksomhed i forventning om fremtidige økonomiske fordele fra aktiver, som ikke kan identificeres individuelt og indregnes separat”.

Dette betyder, at der er betalt en merpris for den overtagne virksomhed, end der er mulighed for at indregne i regnskabet i henhold til IAS/IFRS. Goodwill er derfor en ”masse”, regnskabsbrugeren ikke ud fra regnskabet kan læse, præcist hvad der indgår i denne masse. IFRS 3 BC 130 opstiller fire punkter, som goodwill kan bestå af, når denne er målt som en residualpost, hvilket gør sig gældende ved goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning. Disse fire punkter er:

- Dagsværdien af ”going concern” elementet af den overtagne virksomhed. Going Concern elementet repræsenterer muligheden for den overtagende virksomheds evne til at tjene et større afkast på aktiverne end forventet hvis disse havde opereret separat. Denne mulighed foreligger ved at tjene overnormal profit som følge af synergier, såvel som andre faktorer der relaterer sig til markedet inklusive muligheden for at tjene på et monopol lignende marked, eller et marked med indtrædelsesbarrierer.
- Dagsværdien af de forventede synergier og andre fortjenester ved at kombinere den overtagne virksomheds og overtagende virksomheds aktiver. (køberrelaterede synergier)
- Overbetaling fra den overtagende virksomhed.
- Fejl i målingen af dagsværdien af enten omkostningerne ved virksomhedssammenslutningen eller identificerede aktiver, forpligtelser eller eventualforpligtelser. Eller hvis der i regnskabsstandarderne tillades en anderledes måling af identificerede aktiver end dagsværdien.

Det ses af ovenstående, at elementerne i IFRS 3 BC 130 i hovedtræk består af ikke-separerbare immaterielle anlægsaktiver og de køberrelaterede synergier. Er de køberrelaterede synergier tilgængelige for enhver, der overtager virksomheden indregnes denne i dagsværdien på de identificerede aktiver. Er de køberspecifikke, hvorved de udelukkende har værdi for den overtagende virksomhed, indregnes de i goodwill massen. Dertil kommer, overbetaling for den overtagne

virksomhed, fejl i målingen eller lovmæssigt bestemte forhold, der tilsigter en anden måling end dagsværdien på aktiverne.

De køberrelaterede synergier kan eksempelvis være:

- Bedre kapitalstruktur.
- Bedre finansieringsbetingelser.
- Stordriftsfordele, eksempelvis større rabatter fra leverandører.
- Større produktionskapacitet.
- Effektivisering eller nedlæggelse af dobbeltfunktioner i virksomheden. Her kan eksempelvis nævnes økonomifunktioner, HR-afdelinger, direktionen med videre.
- Adgang til markeder, herunder opnåelse af større markedsandele.
- Adgang til udenlandske markeder og kunder på hurtigere vis.
- Konkurrenter, der bliver elimineret ved opkøb.

De ikke-separerbare aktiver, der indgår i goodwill massen, kan eksempelvis være⁷⁰:

- Den tilkøbte arbejdsstyrke.
- Teknisk ekspertise.
- Uddannelsesekspertise.
- Uddannelses- og rekrutteringsprogrammer.
- Kundeservice og support.
- Effektive reklameressourcer.
- Geografisk placering.
- Teknologisk knowhow.
- Evne til at indsamle midler.

⁷⁰ Slides udleveret af Hans B. Vistisen, KPMG, i faget eksternt regnskab 2006, Aalborg Universitet.

I henhold til IFRS 3, afsnit 51 skal goodwill erhvervet ved virksomhedssammenslutninger indregnes som et aktiv. Første indregning skal ske til kostpris, hvilket er det beløb, hvormed kostprisen for den overtagne virksomhed overstiger den overtagende virksomheds andel af nettodagsværdien af de identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser.

Det kan ofte være vanskeligt at fastlægge dagsværdien af den overtagne virksomhed på overtagelsestidspunktet som følge af en manglende detailviden. Der er i IFRS 3, afsnit 62 åbnet mulighed for, at man indtil 12 måneder efter overtagelse af den overtagne virksomhed har mulighed for at ændre opgørelsen af de overtagne aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Dette vil medføre en ændring i størrelsen på goodwill. Det er et krav, at ændringerne ved større omhyggelighed kunne have været kendt på overtagelsestidspunktet⁷¹. En sådan ændring skal korrigeres i overtagelsesbalancen, som om værdierne var opgjort korrekt på overtagelsestidspunktet. Dette indebærer en korrektion af såvel resultatopgørelsen som af balancen i en årsrapport, der allerede er offentliggjort. Begivenheder, der er tilkommet efter overtagelsestidspunktet, må ikke korrigeres. Dette betyder, at et senere fald i et aktiv ikke efterfølgende må korrigeres i overtagelsesbalancen.

Skulle der inden for den 12 måneders periode blive identificeret yderligere aktiver eller forpligtelser, må disse kun indregnes, hvis der er tale om en egentlig fejl. Såfremt der identificeres yderligere aktiver eller forpligtelser, må det antages, at det er en fejl⁷². En sådan fejl skal korrigeres i overtagelsesbalancen med tilbagevirkende kraft, hvilket indebærer, at årsrapporten for indeværende år skal præsenteres som om aktivet eller forpligtelsen havde været indregnet fra og med overtagelsesdagen⁷³.

Bliver værdiansættelsen ændret vil dette ikke blive karakteriseret som en fejl, men som et ændret skøn. Et sådant skøn skal behandles efter de almindelige regler for ændring af regnskabsmæssige skøn i henhold til IAS 8.

⁷¹ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 141

⁷² Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 141

⁷³ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 141

Som det ses af ovenstående er størrelsen af goodwill direkte afhængig af, hvor mange aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser der indregnes, og hvilken værdi disse indregnes til. Det er derfor af stor betydning, at fordelingen og værdiansættelsen foretages korrekt. Ved en forkert fordeling og værdiansættelse, vil størrelsen på goodwill blive direkte påvirket heraf.

8.2.1 Nedskrivning af goodwill

Goodwill må efter IAS 36 ikke afskrives. Der skal foretages en årlig nedskrivningstest for værdiforringelsen af de immaterielle anlægsaktiver med uendelig brugstid, aktiver som endnu ikke er disponibel til brug og erhvervet goodwill, eller oftere hvis der er indikatorer heraf. Den årlige nedskrivningstest skal ikke nødvendigvis gennemføres på balancedagen, men på samme tidspunkt hvert år. Der skal nedskrives til genindvindingsværdien, der er den højeste værdi af et aktivs nettosalgspris⁷⁴ og nytteværdi⁷⁵, såfremt denne er lavere end den regnskabsmæssige værdi. Derudover skal der nedskrivningstestes, hvis der er indikatorer heraf.

Der skal foretages en nedskrivningstest på hvert enkelt aktiv. Er det ikke muligt at opgøre nytteværdien for hvert enkelt aktiv, skal der ske en henføring af disse enkeltaktiver til den gruppering af aktiver (CGU), aktivet tilknyttes sig til. Nedskrivningsbehovet vil derefter blive betragtet for hele CGU'en⁷⁶, og det bliver derfor vurderet, om hele CGU'en samlet set skal nedskrives. Der foretages nedskrivning på baggrund af de fremtidige pengestrømme. De fremtidige pengestrømme vurderes ud fra virksomhedens budgetter og prognoser over fremtidige ind- og udbetalinger, der genereres af CGU'en. Budgetterne skal være godkendt af virksomhedens øverste ledelse, men standarden stiller ikke krav om revision af disse budgetter. IAS 36, afsnit 33b fastslår at budgetperioden ikke må overstige 5 år, da usikkerheden her er for stor. Ved fastlæggelse af pengestrømmene udover de 5 år estimeres budgetterne

⁷⁴ I henhold til IAS 36, afsnit 6 er nettosalgsprisen, dagsværdi med fradrag af salgsomkostninger, er det beløb, som kan opnås ved salg af et aktiv ved en handel mellem kvalificerede, villige, indbyrdes uafhængige parter, med fradrag af afhændelsesomkostninger.

⁷⁵ I henhold til IAS 36, afsnit 6 er nytteværdien er nutidsværdien af skønnede fremtidige pengestrømme, der forventes at hidhøre fra fortsat anvendelse af et aktiv samt ved afhændelsen deraf ved udgangen af dets brugstid.

⁷⁶ En CGU defineres efter IAS 36, afsnit 6 som: "en pengestrømsgenererende enhed er den mindste identificerbare gruppe af aktiver, der frembringer pengestrømme fra fortsat anvendelse, som i al væsentlighed er uafhængige af andre aktiver eller grupper af aktiver"

med en fastsat vækstfaktor. Vi mener, det er uhensigtsmæssigt, at budgetterne ikke revideres, da en revision af budgetterne vil øge objektiviteten heri.

Goodwill genererer ikke selvstændige pengestrømme og skal derfor altid vurderes i sammenhæng med øvrige aktiver. Goodwill erhvervet ved en virksomhedssammenslutning skal derfor fordeles til de CGU'er, der forventes at opnå økonomiske fordele heraf. Derfor er en korrekt allokering af goodwillen af stor betydning i forhold til nedskrivningsbehovet. Bliver goodwill, der giver økonomiske fordele til en række CGU'er, henført til en forkert CGU, kan dette betyde fejlagtige eller manglende nedskrivninger. Dette illustreres i figur 8.1 og 8.2 nedenfor.

Når goodwill bliver henført til CGU'er, kan den både henføres til en CGU eller en gruppe af CGU'er. Der kan også forekomme tilfælde, hvor goodwill bliver henført til en CGU, der omfatter underliggende CGU'er. Goodwill skal nedskrives før andre aktiver nedskrives. Derfor skal nedskrivningstesten også foretages på den gruppe af CGU'er, goodwillen er henført til, inden de enkelte grupper af CGU'er nedskrivningstestes.

Når der skal foretages nedskrivning på de enkelte CGU'er, er det vigtigt, at et eventuelt nedskrivningsbehov identificeres. I henhold til IAS 36 forløber denne nedskrivningstest over to trin⁷⁷:

- Vurdering af, om der er eksterne eller interne indikatorer for nedskrivningsbehov.
- Hvis der er indikatorer på et nedskrivningsbehov, skal der foretages beregning af genindvindingsværdien for at afgøre, om denne er lavere end den regnskabsmæssige værdi.

IAS 36, afsnit 12 viser en række interne og eksterne indikatorer på, at et aktiv kan være værdiforringet. Af eksterne indikatorer kan nævnes at: Aktivets markedsværdi er faldet væsentligt i regnskabsåret, væsentlige negative ændringer på selskabets branche/marked, stigning i afkastmål, nettoaktiver i virksomhed er større end kursværdien. Interne indikatorer kan være: Ukurans eller fysisk skade på aktivet, samt indikatorer på lavere ydeevne end forventet.

⁷⁷ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 493

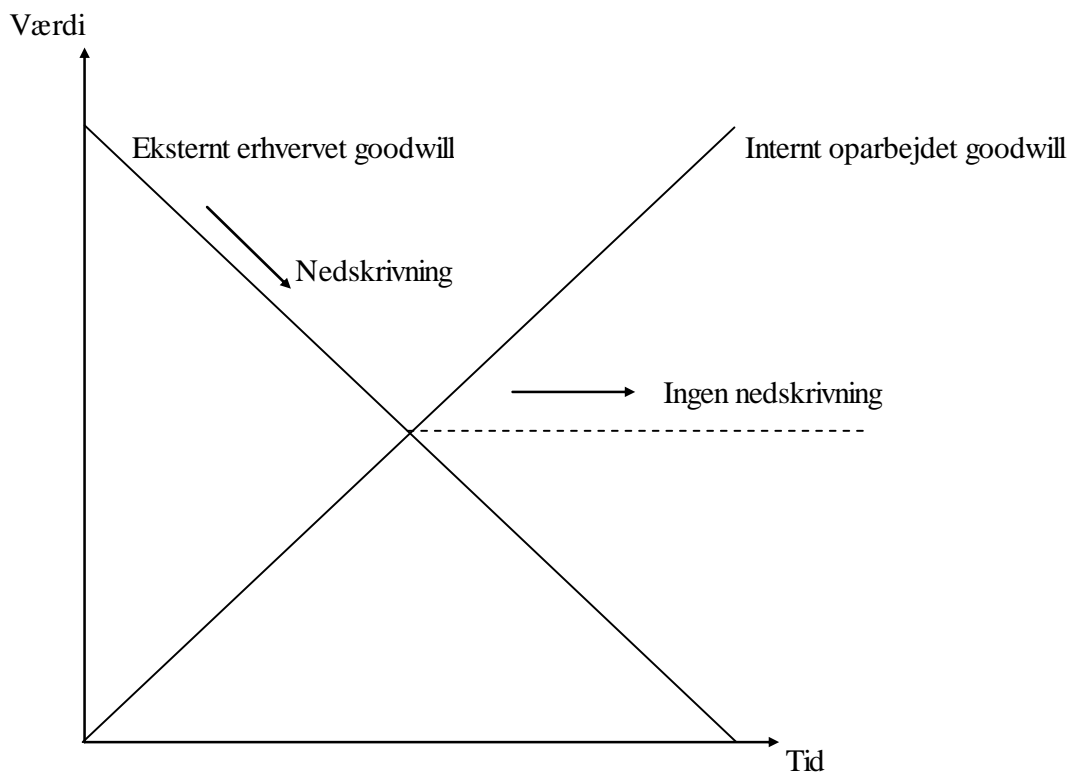
8.2.2 Kan der forekomme aktivering af internt oparbejdet goodwill?

I ovenstående afsnit har vi redegjort for, at det ikke er tilladt i henhold til IAS 38 at indregne internt oparbejdet goodwill i balancen. Derudover har vi redegjort for, at goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse skal nedskrives efter reglerne i IAS 36.

Vi mener, at der reelt set kan forekomme en indirekte aktivering af intern oparbejdet goodwill. Dette indebærer at der reelt set kan forekomme manglende nedskrivninger af goodwill opstået ved en virksomhedsovertagelse.

Når der foretages nedskrivning af goodwill, baseres denne som omtalt på en vurdering af de fremtidige pengestrømme (cash flow) fra de enkelte CGU'er. De fremtidige pengestrømme kan stamme fra såvel den erhvervede goodwill fra virksomhedsovertagelsen som fra egen generering inden for de enkelte CGU'er. Hvor pengestrømmene stammer fra, er meget vanskeligt at vurdere. Der kan således forekomme en for lille nedskrivning af erhvervet goodwill, hvis virksomhedens internt oparbejdede goodwill har positiv afsmitning. Samtidig kan der ske en for stor afskrivning, hvis virksomhedens egne forretningsområder har haft en negativ afsmittende effekt på pengestrømmene.

Nedenfor har vi grafisk illustreret de to scenarier. Det antages i begge scenarier, at den korrekte værdi for den erhvervede goodwill kendes frem i tid. Ligesom den korrekte værdi på det internt genererede goodwill antages at være kendt. Den stiplede linie i begge grafer illustrerer, hvad goodwillen nedskrives til.

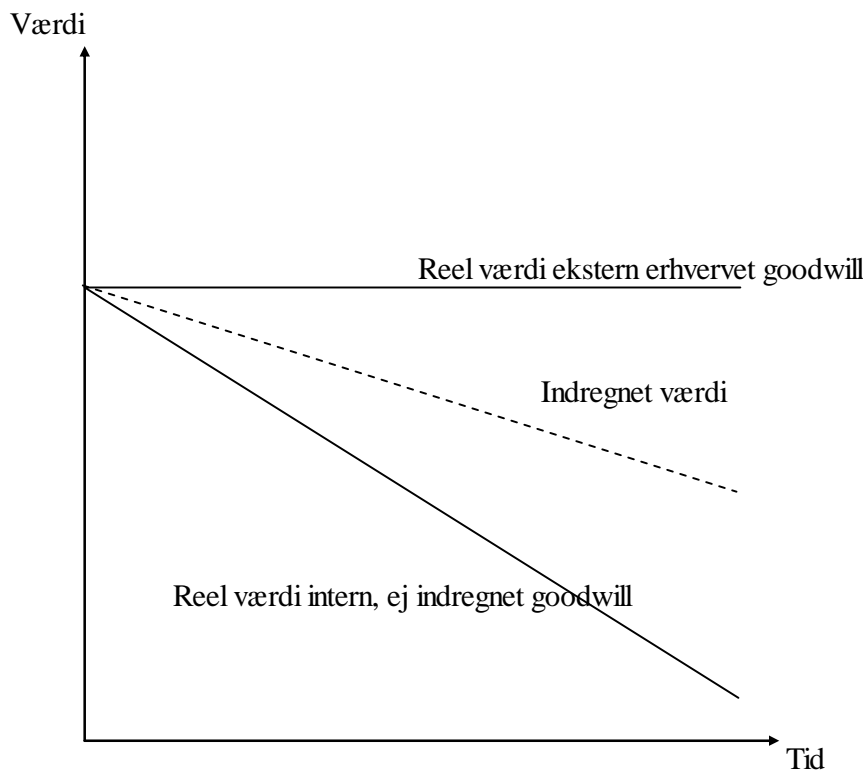
Figur: 8.1⁷⁸

Som det ses i ovenstående illustration falder den eksternt erhvervede, og dermed aktiverede goodwill, efter man har erhvervet den. Virksomheden har i mellemtiden oparbejdet eget genereret goodwill, set over tid på den pågældende CGU. Den eksternt erhvervede goodwill burde over tid have været nedskrevet til nul.

Dette sker ikke, da virksomheden noget tid efter overtagelse selv har genereret internt oparbejdet goodwill. Denne internt genererede goodwill formindsker nedskrivningen på den eksterne erhvervede goodwill, da pengestrømmene på den pågældende CGU ser positive ud. Derfor fremkommer et scenarium, hvor der reelt set sker aktivering af internt oparbejdet goodwill i form af for lille nedskrivning på den eksternt erhvervede goodwill. Der nedskrives reelt set for lidt.

⁷⁸ Kilde: Egen tilvirkning

I det andet scenarium nedskrives der for meget. Dette er illustreret i nedenstående graf.:

Figur: 8.2⁷⁹

I ovenstående illustration ses, at den reelle værdi på den eksterne erhvervede goodwill er uændret. Men da den CGU, hvor goodwillen er henført til, genererer pengestrømme, der på grund af den negative interne påvirkning er mindre end værdien på goodwill, sker der nedskrivning af goodwill, der reelt set har den samme værdi som ved erhvervelsen. Der nedskrives her reelt set for meget.

Vi mener, der er en række u hensigtsmæssigheder ved den nuværende nedskrivningstest. På den ene side siger loven, man ikke må aktivere internt oparbejdet goodwill. På den anden side kan det, som vi

⁷⁹ Kilde: Egen tilvirkning

har illustreret i ovenstående figurer have påvirkning på nedskrivningstesten, således den interne goodwill i visse tilfælde bliver aktiveret.

Man kan også vurdere, hvorvidt man bør tillade en aktivering af internt oparbejdet goodwill. Hvis pengestrømmene er mindre end den aktiverede goodwill skal denne nedskrives. Viser pengestrømmene omvendt, at disse er højere end den aktiverede goodwill foretages der ingenting. Det skyldes forbuddet i IAS 38 imod aktivering af internt oparbejdet goodwill. Man kan diskutere, hvorvidt dette er en forsigtighedsbetragtning i regnskabsaflæggelsen, da virksomhedens budgetter er pålidelige nok til at foretage en nedskrivning efter, men ikke pålidelige nok til en opskrivning. Vi mener reglerne er fornuftige, da den internt oparbejdede goodwill efter vores mening ikke kan opgøres pålideligt og derfor ikke skal aktiveres.

En mulig løsning er afskrivning af den aktiverede goodwill over en årrække, som tilfældet var ifølge årsregnskabsloven af 2001. Vi mener en nedskrivningstest viser et mere retvisende billede, da man her ser på det reelle nedskrivningsbehov på den aktiverede goodwill. Det u hensigtsmæssige ved en nedskrivningstest er som før omtalt, at der kan forekomme aktivering af internt oparbejdet goodwill. Vi er af den opfattelse, at denne "risiko" dog er mere retvisende under hensyntagen til principperne i den værdibaserede regnskabsteori, end når man foretager en systematisk afskrivning over goodwillens forventede økonomiske levetid.

8.3 Negativ goodwill

Negativ goodwill eksisterer ikke længere som begreb i henhold til IFRS 3. Negativ goodwill forekommer, hvis den overtagende virksomhed har identificeret og indregnet aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser, hvis dagsværdi udgør en større værdi end den erlagte købesum/kostpris for den overtagne virksomhed. Der må ikke ske en modregning af negativ opstået goodwill i tidligere aktiveret goodwill. Skulle dette negative forskelsbeløb forekomme, skal der i henhold til IFRS 3, afsnit 56 foretages følgende:

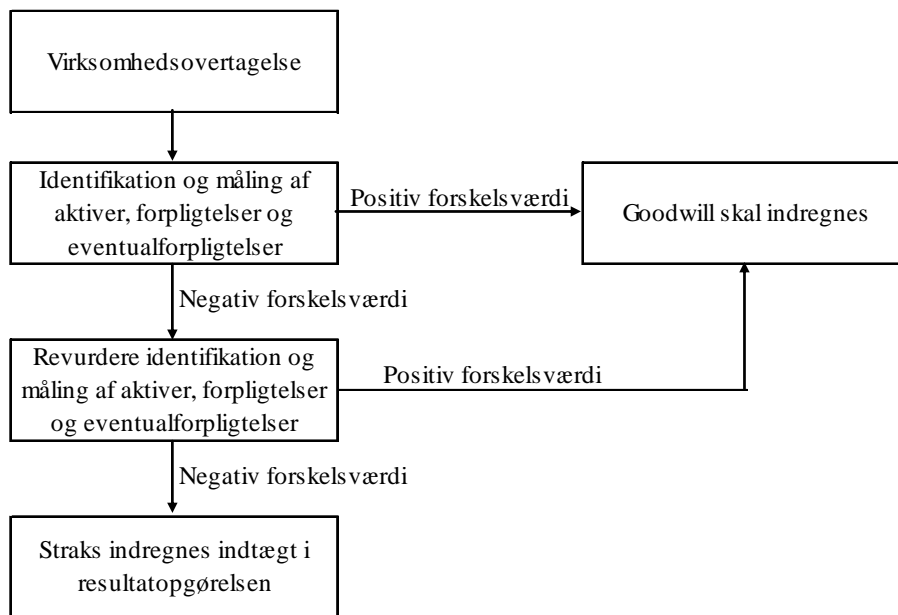
- Revurdere identifikation og måling af den overtagne virksomheds identificerbare aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser og målingen af kostprisen for sammenslutningen.
- Straks indregne et eventuelt overskydende beløb efter denne revurdering i resultatet

IFRS 3 ligger i væsentlig grad op til, at man skal revurdere sine forpligtelser for at se, om disse er opgjort korrekt. Vi mener, at denne ”ekstra” kontrol i det første punkt er et udtryk for, at man i sjældne tilfælde vil erhverve en virksomhed billigere end den reelt set er værd. Der er derfor i IFRS 3 lagt op til, at man skal revurdere målingen og indregningen af aktiverne og forpligtelserne med videre. Der må være en grund til den ”billige pris” og derfor en grund til en revurdering, inden man indtægtsfører forskelsbeløbet i resultatopgørelsen.

Der anføres endvidere i IFRS 3, afsnit 57 flere elementer hvorpå man kan have skønnet forkert, siden der forekommer negativ goodwill. Der anføres heri mulige fejl som:

- Fejl i måling af dagsværdien af sammenslutningen eller de identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser
- Eventuelle fremtidige omkostninger der hidrører fra den overtagne virksomhed, og ikke afspejles korrekt i dagsværdien i de identificerede aktiver

Ordlyden ”fejl” i IFRS 3 understøtter vores holdning om, at en indtægtsføring ved en virksomhedsovertagelse sjældent vil forekomme. IFRS ligger op til, at der reelt set ikke bør forekomme negativ goodwill, eller kun i meget sjældne tilfælde. Slutteligt i IFRS 3, afsnit 57 står kort anført, at en sidste mulighed er ”et tilbudskøb”. Nedenfor vil vi illustrere ovenstående beskrivelse af, hvorledes man skal behandle negativ goodwill:

Figur: 8.3⁸⁰

Når man erhverver en virksomhed, vil man ofte betale købesummen på baggrund af en vurdering af aktiverne, forpligtelserne og eventualforpligtelsernes værdi. Køber man virksomheden billigere, kunne noget tyde på at aktiverne ikke har den først antagende værdi, eller der er yderligere forpligtelser, som man ikke har taget højde for, herunder eventualforpligtelserne. Netop indregningen af eventualforpligtelserne vil gøre, at negativ goodwill i sjældne tilfælde vil opstå⁸¹.

Vi mener, standarden ligger op til den korrekte holdning. Der skal identificeres, så mange aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser som muligt for at give regnskabsbrugeren det mest retvisende billede. For lidt identificerede nettoaktiver i regnskabet vil medføre en fejlagtig indtægt i året for overtagelse af den overtagne virksomhed. Det betyder også, at virksomheden har aktiveret aktiver der reelt set ikke har den værdi, de er aktiveret til.

⁸⁰ Kilde: Egen tilvirkning

⁸¹ Fedders, Jan mfl. Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder, side 140

Det er dog også klart, at denne negative værdi kan forekomme. Dette er et udtryk for, at man har gjort en god handel, da man købte virksomheden. Man har fået en større tilgang af aktiver, end man har betalt for. Standarden anfører i disse tilfælde, at der skal foretages en straks indregning i resultatopgørelsen, som følge af en god handel.

Vi mener, at grunden, til dette beløb i henhold til IFRS skal indtægtsføres er, at fortjenesten som følge af den gode handel opnås straks, hvorfor den overtagende virksomhed modtager fortjenesten øjeblikkeligt. Goodwill er derimod en værdi, man har betalt for nettoværdien af de ikke indregningsmulige aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser i den overtagne virksomhed. En værdi der fremadrettet giver den overtagne virksomhed økonomiske fordele. Dette vil som nævnt i ovenstående afsnit typisk være ikke indregningsmulige aktiver⁸².

⁸² Indregningsmulige efter IAS 38.

9. Opfylder goodwill definitionen på et aktiv?

9.1 Indledning

Det har i praksis gennem en længere årrække været diskuteret om, hvorvidt goodwill opfylder definitionen på et aktiv. Som gennemgået tidligere i afsnit 8, er det IASB og FASB's holdning, at goodwill opstået ved en virksomhedssammenslutning skal indregnes som et aktiv. Sker der ikke indregning af goodwill som et aktiv, er alternativet, at merprisen for den overtagne virksomhed skal omkostningsføres i resultatopgørelsen eller føres over egenkapitalen på overtagelsestidspunktet.

I henhold til definitionskravet på et aktiv kræves det, som omtalt i afsnit 5, at det er en ressource, der er under virksomhedens kontrol som følge af tidligere begivenheder. En ressource, hvorfra fremtidige økonomiske fordele forventes at tilflyde virksomheden. Dertil kommer, at indregningskriterierne skal være opfyldt for, at der må ske en indregning i balancen. Det skal være sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde virksomheden, og at disse kan måles pålideligt.

Det er ovenstående definitionskrav og indregningskriterier, der tolkes forskelligt mellem fortalere for aktivering og modstandere heraf. Usikkerheden, der er forbundet med goodwill beløbet, er et væsentligt argument fra kritikere på, hvorfor der ikke skal ske indregning heraf. Dertil kommer, at modstanderne for aktivering af goodwill mener, at udelukkende separerbare aktiver bør indregnes, hvorfor goodwill ikke bør indregnes. Ydermere anfører kritikere, at goodwill ikke opfylder definitionen på et aktiv, da aktiver bør kunne købes og sælges af virksomheden.

Fortalere for aktivering af goodwill har et andet syn på goodwill. De anfører at goodwill bør betragtes som et aktiv, da der i den overtagne virksomhed opnås en række synergieffekter i den overtagende virksomhed, hvormed det bliver et aktiv for den overtagende virksomhed.

Vi vil nedenfor diskutere, hvorvidt vi mener, at goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse opfylder definitionen på et aktiv, og dermed hvorvidt goodwill skal indregnes i den overtagende virksomheds balance. Vi vil gennemgå begreberne; ressource, kontrol, resultat af

tidligere begivenheder og fremtidige økonomiske fordele forventes at tilflyde virksomheden. Dernæst vil vi diskutere om indregningskriterierne efter vores opfattelse bliver opfyldt.

Vi vil kommentere på, hvorvidt vi mener, at aktionærene tillægger indregnet goodwill værdi i deres vurdering af selskabet. Her inddrager vi en undersøgelse for at understøtte vores pointe. Herunder vil vi kommentere på, hvorvidt vi mener, at aktiveringen af goodwill, omkostningsførelse af beløbet eller føring over egenkapitalen giver regnskabsbrugeren et mere retvisende billede af selskabets årsrapport. Vi vil derudover kommentere på, hvorvidt vi mener sammenligneligheden forbedres mellem selskaber med ekstern erhvervet goodwill. Slutteligt vil vi diskutere om vi mener, der bør ske aktivering af internt oparbejdet goodwill.

9.2 Definitionskriteriet

9.2.1 Ressource

Begrebet ”ressource” skal forstås i økonomisk forstand. Virksomheden skal have en økonomisk værdi af den underliggende ressource. Der kan anføres tvivl omkring, hvorvidt goodwill er en ressource for virksomheden. Kritikerne mener, at goodwill er en værdi der udelukkende opstår som en residualpost mellem købesummen for den overtagne virksomhed og identificerede aktiver og forpligtelser. Goodwill begrebet opstår derved udelukkende i forbindelse hermed og har derved ingen selvstændig betydning. John Andersen hævder i ”Revision og Regnskabsvæsen” i 1997, at goodwill ikke opfylder definitionen på et aktiv da⁸³:

”Ressource. Goodwill er ikke en ressource. I modsætning til andre aktiver kan goodwill for eksempel ikke afstås særskilt. Goodwill er... en forskelsværdi mellem to kendte tal, men har ingen selvstændig mening eller berettigelse på andre tidspunkter, end når den opstår”

IASB anlægger den holdning, at når en virksomhed er villig til at betale en ”merpris” for den overtagne virksomhed, må det være en ressource for virksomheden. IASB anfører i sin argumentation, at

⁸³ Kiertzner, Lars - Håndbog i årsrapport - s. 156

selvstændigheden er uden betydning, hvorfor dette argument ikke kan bevise, at goodwill ikke kan kaldes for en ressource.

Vi er enige i IASB's holdning om, at goodwill er en ressource for virksomheden. Den overtagende virksomhed har betalt en "merpris" for den overtagne virksomhed og har dermed erlagt en del af købesummen for ressourcer, der ikke er individuelt identificerbare og/eller giver virksomheden køberspecifikke synergier.

I goodwill massen indgår en række ressourcer som eksempelvis; medarbejdere, uddannelsesekspertise, geografisk placering og lignende. Disse er alle ressourcer, der kan medføre en højere pris for den overtagne virksomhed, og er dermed en ressource for den overtagende virksomhed. Dygtige medarbejdere kan eksempelvis give den overtagende virksomhed en yderligere økonomisk værdi som følge af muligheden for mersalg.

Det samme gør sig gældende for eksempelvis beliggenheden. En tøjbutik, der ligger på Strøget i København, vil alt andet lige have et større kundegrundlag og dermed et mersalg der kan henføres til beliggenheden, end den tøjbutik, der er placeret i udkanten af bygrænsen. Såvel medarbejdere som beliggenhed må ikke aktiveres særskilt i balancen, hvorfor disse bliver omfattet i goodwill massen. Da disse er eksempler på ressourcer, der indgår i goodwill massen, anser vi goodwill for en ressource for virksomheden, hvorfor definitionskravet efter vores opfattelse er opfyldt.

I forbindelse med overtagelsen af den overtagne virksomhed kan der i købesummen tilmed være erlagt en sum for synergier, der vil medføre økonomisk værdi for den overtagende virksomhed. Disse synergier kan meget vel udgøre en væsentlig del af købesummen og dermed være indregnet i goodwill massen. Af forventede synergier for den overtagende virksomhed kan være en kombination af eksempelvis to virksomheders navne. Det er køberspecifikke synergier, der udelukkende er tilgængelig for den overtagende virksomhed. Disse synergier bliver indregnet i goodwill massen.

Det ses af ovenstående, at goodwill indeholder en lang række ressourcer, der efter vores mening vil medføre økonomisk værdi for den overtagende virksomhed. Ved ikke at betegne goodwill som en

ressource for virksomheden, må man antage, at den overtagende virksomhed har betalt en merpris for den overtagne virksomhed, som de ikke forventer der vil medføre økonomisk værdi. Dette, mener vi, er en forkert betragtning. Efter vores opfattelse repræsenterer erhvervet goodwill en økonomisk værdi for den overtagende virksomhed og kan derfor betegnes som en ressource for den overtagende virksomhed.

9.2.2 Kontrol

Kontroldefinitionen skal forstås som kontrol over aktiverne i økonomisk forstand. Hermed menes at virksomheden skal råde over aktivet og løbe de økonomiske risici. Goodwill er som tidligere nævnt residualen imellem købesummen og indregningsmulige nettoaktiver. Man kan derfor stille spørgsmålstejn ved, om den overtagende virksomhed har kontrol over goodwillen, når denne ikke kan identificeres. Kritikere mener, at for at aktivet skal opfylde kontroldefinitionen, skal aktivet kunne sælges eller købes af virksomheden⁸⁴.

Det anføres i FASB Concept Statement 6, afsnit 179, at kontrol ligeledes kan opnås gennem den købende virksomheds evne til at udstede retningslinjer for ledelsen af den købte virksomhed. Dertil kommer at kontrolkravet efter fortalernes holdning ikke forudsætter adskillelighed af aktiverne i goodwill massen. Det fremgår ligeledes, at kontrol er et bredere udtryk, den købende virksomhed har kontrol over kapitalandelene, som den har erhvervet, har den også kontrol over den del af deres værdi, som kaldes goodwill⁸⁵. Der kan dog stilles tvivl ved, om kontrollen over goodwillen er tilstrækkelig, når det er en samlet gruppe af aktiver. Det afgørende er kontrollens styrke. Anses kontrolkravet som værende meget stort, hævder kritikerne, at man ikke har samme kontrol over goodwillen som over andre aktiver.

Såfremt kontrolkriteriet anses som værende meget stort, er det vores holdning, at enkelte bestanddele i goodwill massen gør, at denne ikke kan aktiveres, da de ikke opfylder kontroldefinitionen og dermed definitionskravet på et aktiv. Her tænker vi eksempelvis på de medarbejdere, den overtagende

⁸⁴ Revision og regnskabsvæsen - 2000.02.0020 - af statsautoriseret revisor John Andersen

⁸⁵ Kiertzner, Lars, Håndbog i Årsrapport, side 157.

virksomhed har betalt for via købesummen. Vi mener ikke, virksomheden har tilstrækkelig kontrol over medarbejderne, da disse sjældent har mere end en måneds opsigelse.

Vi er dog af den klare opfattelse, at kontrolkriteriet ikke skal vægtes så tungt, at man skal ind på de enkelte niveauer i goodwill massen og vurdere disse, når goodwillen er opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse. Vi mener ikke kontrollens styrke har så stor betydning, når goodwillen er opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning. Den overtagende virksomhed har overtaget den overtagne virksomhed, hvorfor denne ligeledes opnår kontrol over virksomheden og dermed også over de ressourcer, der indgår i goodwill massen.

Vi mener, at goodwill opstået ved en virksomhedsovertagelse opfylder kontrolkriteriet. Den overtagende virksomhed opnår kontrol, da de har erlagt købesummen, er dermed en merpris for en række forhold/ressourcer i den overtagne virksomhed. Den overtagende virksomhed har på overtagelsestidspunktet råderet over de forhold, der ligger til grund for goodwillen. Dermed har virksomheden også kontrol over goodwillen. Dertil kommer, at den overtagende virksomhed har mulighed for at sælge den del fra, der kan henføres til den overtagne virksomhed, hvorfor vi mener, at kontroldefinitionen er opfyldt.

9.2.3 Tidligere begivenheder

Virksomheden må udelukkende indregne dispositioner, der er et resultat af tidligere begivenheder. Goodwill opfylder derfor udelukkende definitionskravet, hvis den er opstået som et resultat af tidligere begivenheder.

Virksomhedssammenslutningen skal være sket før goodwillen må indregnes. Så snart købet af den overtagne virksomhed er foretaget, er begrebet ”tidligere begivenheder” opfyldt. Vi mener ikke, der kan stilles tvivl ved dette definitionskrav. Når kontrollen over den overtagne virksomhed er sket, må den erhvervede goodwill indregnes. Vi mener derfor, at ”tidligere begivenheder” kriteriet er opfyldt. Ved fremtidige planlagte virksomhedssammenslutninger må der naturligvis ikke ske indregning af denne goodwill.

9.2.4 Fremtidige økonomiske fordele

Definitionskravet, ”fremtidige økonomiske fordele” medfører, at det skal være sandsynligt, at den erhvervede goodwill medfører fremtidige økonomiske fordele. Goodwill kan ikke i sig selv skabe fremtidige økonomiske fordele, men skal tilknyttes øvrige aktiviteter i virksomheden for at generere pengestrømme. Man kan derfor hævde, at erhvervet goodwill med større usikkerhed end en række andre aktiver vil medføre fremtidige økonomiske fordele, som følge af den mere ”uklare” masse. Erhvervet goodwill synes mere uklar med hensyn til, hvorvidt den genererer fremtidige økonomiske fordele end eksempelvis en erhvervet maskine.

Det anføres i § 173 i Concept Statement 6, at:

”alle ting som normalt købes og sælges har fremtidige økonomiske fordele, herunder de individuelle dele som en køber får, og er villig til at betale for i en samlet handel”.

Goodwill udgør residualværdien mellem købsprisen og dagsværdien af nettoaktiverne, hvorfor det er vores opfattelse, at goodwill er en individuel del. Dertil kommer, at goodwillen er noget den overtagende virksomhed har betalt for. Dette underbygges i IFRS 3, afsnit 52 hvor det fremgår, at der ved erhvervelse af goodwill er en formodning om, at goodwillen vil skabe fremtidige økonomiske fordele, eftersom den overtagende virksomhed er villig til at betale en ”merpris” for den overtagne virksomhed.

Vi mener uden tvivl, at kravet i definitionen om fremtidige økonomiske fordele, er opfyldt for goodwill. Den overtagende virksomhed har betalt en pris, der overstiger værdien af de identificerede indregningsmulige nettoaktiver for den overtagne virksomhed. I denne merpris ligger uden tvivl en forventning om, at den overtagne virksomhed vil medføre synergier i den overtagende virksomhed, der gør, at de fremtidige økonomiske fordele sandsynligvis bliver forøget. Sandsynlighedskriteriet vurderer vi altid for værende opfyldt, da den overtagende virksomhed ellers ikke ville have betalt en merpris for virksomheden end de indregningsmulige nettoaktiver. Blot fordi aktiverne i goodwill massen ikke kan

identificeres individuelt eller indregnes separat, mener vi ikke, afskærer virksomhedens muligheder for fremtidige økonomiske fordele heraf.

En del af goodwillen, eksempelvis medarbejderstab og teknisk ekspertise, kan være erhvervet til en bestemt CGU i virksomheden med henblik på at medføre forøgede pengestrømme. Vi mener derfor, det vil være forkert, at denne erhvervede ekspertise ikke vil medføre fremtidige økonomiske fordele for den overtagende virksomhed. Den overtagne virksomhed kan eksempelvis være erhvervet med henblik på en forøgelse af medarbejderstaben på en bestemt CGU. Dermed er virksomheden erhvervet med henblik på fremtidige økonomiske fordele for den overtagende virksomhed. Vi mener derfor, at goodwill i en sådan situation medfører fremtidige økonomiske fordele for denne CGU.

Da goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning er en handel mellem to uafhængige parter, er vi af den opfattelse, at den overtagende virksomhed udelukkende vil betale en merpris for virksomheden hvis handlen menes at medføre fremtidige økonomiske fordele. Heri indgår ligeledes forventede økonomiske fordele i form af synergieffekter i egen virksomhed. Disse synergier sker som følge af virksomhedsovertagelsen og er derfor indregnet i merprisen for den overtagne virksomhed.

9.2.5 Definitionskriteriet på et immaterielt aktiv

For at goodwill skal opfylde definitionen på et immaterielt aktiv kræves det, at den erhvervede goodwill fra virksomhedssammenslutningen skal være identificerbar, ikke-monetær og uden fysisk substans.

Der kan stilles spørgsmålstegn ved, hvorvidt goodwillen er ikke-monetær og uden fysisk substans. Vi mener dog, at definitionen er opfyldt, da goodwillen ikke kan siges at have hverken fysisk substans eller være monetær. Det er en "masse", der kan bestå af mange ting. Derfor vil det være forkert at sige, at goodwill har fysisk substans. Monetære enheder er eksempelvis likvider, debitorer og lignende. Goodwill kan ikke sælges eller benyttes monetært, hvorfor goodwill må betegnes som værende ikke-monetært.

Identificerbarhedskravet anser vi ligeledes for at være opfyldt. Goodwillen kan identificeres som værende forskellen mellem købesummen for den overtagne virksomhed og de identificerede aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser. Vi mener netop, at identificerbarheden er en af grundene til, at den internt oparbejdet goodwill ikke må aktiveres i henhold til IAS 38.

Goodwill opfylder, derfor efter vores opfattelse, ligeledes definitionen på et immaterielt aktiv.

9.3 Aktivering af goodwill med henblik på et retvisende billede

Vi har i ovenstående gennemgang beskrevet, hvordan goodwill opfylder definitionen på et aktiv. Vi vil følgende tage stilling til, hvorvidt vi mener, at en aktivering af goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse giver regnskabsbrugeren et retvisende billede. Derfor diskutere om goodwill bør aktiveres i den overtagende virksomheds balance, føres over egenkapitalen eller omkostningsføres på overtagelsestidspunktet med et retvisende billede for øje.

Vi mener, at det er korrekt at aktivere goodwill med henblik på at understøtte den nuværende værdibaserede regnskabsteori. Regnskabsbrugeren viser en stadig stigende interesse i, at få så mange værdier frem i regnskabet som muligt. Derfor tilsigter aktiveringen af goodwill et retvisende billede for regnskabsbrugeren. Alternativet til en aktivering af goodwillen er en omkostningsførelse af beløbet i resultatopgørelsen eller en direkte bogføring over egenkapitalen. Goodwill kan som tidligere nævnt ofte udgøre en betydelig merpris for den overtagne virksomhed, hvorfor det efter vores opfattelse ikke vil give et retvisende billede, hvis dette beløb blev omkostningsført eller ført over egenkapitalen på overtagelsestidspunktet.

Der er en lang række investorer, der tillægger goodwill værdi, og benytter denne til at estimere den fremtidige indtjeningssevne i virksomheden. Det vil derfor være forkert ikke at oplyse regnskabsbrugeren om den goodwill, der er opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning. Det retvisende billede bliver efter vores opfattelse bedre af virksomheden, når man indregner erhvervet goodwill. Dermed bliver investorenes vurderingsgrundlag også mere korrekt.

Resultatet af en undersøgelse foretaget i Danmark af børsnoterede virksomheder der er nævnt i Revision og Regnskabsvæsen 2002.08.0022 af ph.d. studerende Christian V. Petersen viser, at investorer tillægger goodwill stor værdi, når virksomheden skal værdiansættes. Enkelte investorer pointerer, at for hver aktiveret goodwill krone, er de villige til at betale 5 kroner igen⁸⁶.

Vi er dog opmærksomme på, at aktivering af goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse kan give regnskabsbrugeren problemer med at sammenligne virksomheder. Man må i henhold til IAS 38 ikke aktivere internt oparbejdet goodwill. Der kan derfor forekomme store forskelle i balancesummerne på to ens virksomheder, hvor den ene eksempelvis har ekspanderet ved opkøb og dermed har aktiveret et måske betydeligt goodwill beløb, har den anden virksomhed ekspanderet ved egen vækst, og har dermed ingen aktiveret goodwill.

Vi har dog beskrevet i ovenstående afsnit, at der kan forekomme en indirekte indregning af internt oparbejdet goodwill. Dette vil dog udelukkende fremkomme, hvis der allerede er indregnet goodwill fra en overtaget virksomhed. Der forekommer således aldrig individuel indregning af internt oparbejdet goodwill i en balance, hvor der ikke har været nogen virksomhedsovertagelse.

Man kan diskutere, hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at der er forskel på behandlingen af internt oparbejdet goodwill og ekstern erhvervet goodwill. På den ene side skal der ske indregning af goodwill, hvis der er sket en virksomhedsovertagelse. På den anden side må internt goodwill ikke aktiveres. Vi er af den opfattelse at aktivering af internt oparbejdet goodwill falder på pålidelighedskravet, da virksomheden har svært ved at opgøre værdien af den internt oparbejdede goodwill pålideligt. Selvom der skulle ligge et købstilbud på virksomheden, der vil være med til at måle goodwill pålideligt, mener vi ikke, dette er hensigtsmæssigt.

Skulle der i en tænkt situation foreligge et sådant købstilbud, er dette baseret på den overtagende virksomheds forventede synergier og egne forhold. Det er ikke sikkert, at fordi en overtagende

⁸⁶ Denne undersøgelse er næsten 10 år gammel, men vi vælger alligevel at inddrage den for at understøtte vores holdning.

virksomhed vurderer at få væsentlige fremtidige økonomiske fordele, at den overtagne virksomhed vil have samme forventede pengestrømme. Skulle købstilbuddet bortfalde, og den "ikke overtagne virksomhed" beslutter sig for at indregne den forventede merpris i forhold til dagsværdien af nettoaktiverne og købstilbuddet som goodwill, vil det vise et forkert billede af selskabets aktiver for regnskabsbrugeren. Købstilbuddet er baseret på den overtagende virksomheds forhold og dermed forventede pengestrømme.

Vi er enige i, at sammenligningen mellem virksomhederne er et problem. Dog vurderer vi også, at indregning af internt oparbejdet goodwill vil medføre større usikkerheder i det retvisende billede, og dermed give et mindre retvisende billede for regnskabsbrugeren generelt set.

Vi er af den opfattelse, at en omkostningsførelse i resultatopgørelse eller en føring over egenkapitalen af goodwill beløbet opstået ved en virksomhedsovertagelse, vil medføre et mindre retvisende billede for regnskabsbrugeren end den nuværende praksis, hvor en aktivering er gældende. Vi er derfor af den opfattelse, at goodwill opstået ved en virksomhedssammenslutning ikke bare opfylder definitionen og indregningskriterierne for aktiver. Goodwill skal desuden aktiveres med henblik på at tilsikre et retvisende billede for regnskabsbrugerne.

9.4 Afrunding

Som det ses af ovenstående gennemgang er det vores holdning, at goodwill opfylder de enkelte krav i definitions-kriteriet for et aktiv og dermed definitionen på et aktiv. Vi samtidig enige i, at tvivlsspørgsmål kan opstå ved netop goodwill, da definitionskravene ikke er ligeså tydelige som ved andre aktiver. Dertil kommer, at goodwill efter vores mening, er ikke-monetær og uden fysisk substans, hvorfor det tilmed er et immaterielt anlægsaktiv.

Selve indregningsproblematikken om hvorvidt goodwill opstået i forbindelse med en virksomhedssammenslutning opfylder disse anser vi ikke for at give anledning til diskussion. Sandsynlighedskriteriet anses altid for værende opfyldt, når aktivet er anskaffet fra en ekstern part. Dertil kommer, at kostprisen skal kunne måles pålideligt. Dette er efter vores opfattelse ligeledes

opfyldt, da goodwill udgør forskelsbeløbet mellem købesummen for den overtagne virksomhed og de identificerbare og indregningsmulige nettoaktiver.

Vi har tilmed beskrevet, at fra et retvisende billedes synspunkt og med den videnbaserede regnskabsaflæggelse i mente skal goodwill, der opstår ved en virksomhedsovertagelse aktiveres. Vi kan godt se, at der opstår problemer med at sammenligne de enkelte virksomheder. Dog er vi af den opfattelse at bliver det tilladt at indregne internt oparbejdet goodwill, vil denne ikke kunne opgøres pålideligt, og goodwillen vil dermed ikke kunne tilsikre et pålideligt retvisende billede af selskabets aktiver og forpligtelser.

Vi vil slutteligt illustrere en oversigt over, hvad vi mener taler for og imod en aktivering af goodwill. Der er ikke foretaget nogen rangering af elementerne heri, hvorfor rækkefølgen er vilkårlig.

For og imod aktivering af goodwill erhvervet ved en virksomhedssammenslutning

For aktivering af goodwill

- Opfylder definitionen på et aktiv
- Opfylder indregningskriterierne
- Medfører fremtidige økonomiske fordele
- Giver regnskabsbrugeren et retvisende billede
- Underbygger værdibaseret regnskabsaflæggelse
- Investorer tillægger goodwill værdi i vurdering af selskabet
- Formindskelse af resultat eller egenkapital pr. overtagelsesdagen

Imod aktivering af goodwill

- Usammenhæng mellem internt oparbejdet, og erhvervet goodwill
- Problemer med sammenligning selskaberne imellem
- Usikkerhedsfaktorer i goodwill massen

Figur: 9.1⁸⁷

⁸⁷ Kilde: Egen tilvirkning

Vi er dog af den klare opfattelse, at der skal ske en aktivering af erhvervet goodwill i forbindelse med en virksomhedssammenslutning. Dog forekommer der problemer i sammenligneligheden af selskaberne imellem. Vi mener det er, helt afgørende, at der ikke skal ske aktivering af internt oparbejdet goodwill, da dette vil medføre usikkerhed for regnskabsbrugeren omkring det retvisende billede, da internt oparbejdet goodwill efter vores opfattelse ikke kan værdiansættelse pålideligt. Omkostningsførelsen eller nedskrivningen af egenkapitalen i overtagelsesåret, vil efter vores mening heller ikke give regnskabsbrugeren et retvisende billede. Der vil blive skjult en række aktiver, der kan måles pålideligt, og som eventuelt vil medføre fremtidige økonomiske fordele for regnskabsbrugeren. Det er derfor vores opfattelse, at der skal ske aktivering af ekstern erhvervet goodwill, og at forbuddet imod indregning af internt oparbejdet goodwill er med til at sikre et retvisende billede for regnskabsbrugeren.

10. Bestanddele i goodwill massen.

10.1 Indledning

Det virker ikke umiddelbart logisk, at der er elementer i goodwill massen, som ikke må aktiveres særskilt, men gerne må aktiveres som en samlet masse under bestanddelen goodwill. Bestanddelene i goodwill i henhold til IFRS opfylder enkeltvis ikke definitionen på et aktiv. Det er derfor efter vores opfattelse interessant at vurdere, hvorfor de enkelte bestanddele i goodwill massen ikke opfylder definitionen på et immaterielt anlægsaktiv.

Det er vores vurdering, at der indgår følgende bestanddele i goodwill massen i forbindelse med en virksomhedsovertagelse⁸⁸. Denne liste er ikke udtømmende, men efter vores opfattelse er disse de mest relevante bestanddele, der ofte betales en merpris for:

- Arbejdsstyrken
- Distributionskanaler
- Teknisk ekspertise
- Uddannelsesekspertise
- Uddannelses og rekrutteringsprogrammer
- Kundeservice og support
- Effektive reklameressourcer
- Geografisk placering
- Teknologisk knowhow
- Favorable forbindelser hos staten

Som det ses af ovenstående, består goodwill massen af mange bestanddele, som den overtagende virksomhed har betalt en betydelig pris for. Regnskabsaflæggelsen bliver til stadighed mere værdibaseret, og en del af elementerne i ovenstående opstilling er efter vores opfattelse værdibaseret.

⁸⁸Inspiration fra slides udleveret af Hans B. Vistisen, i faget eksternt regnskab.

Vi mener derfor, det er interessant at diskutere, hvorvidt disse bestanddele bør aktiveres særskilt, når der tages hensyn til begrebsrammen og det retvisende billede.

Det kan diskuteres, hvorvidt regnskabsbrugerne vil få mere informative regnskaber, hvis goodwill massen splittes op i flere enkelte bestanddele i årsrapporten. Som vi har beskrevet tidligere, tillægger investorerne goodwill stor værdi i deres vurdering af virksomheden. Denne værdi vil eventuelt blive mere konkret og informativ, hvis bestanddelene i goodwill massen indregnes særskilt.

Som vi har beskrevet i et tidligere afsnit, er der megen diskussion omkring, hvorvidt goodwill, som er opstået i forbindelse med en virksomhedsovertagelse, opfylder definitionen på et aktiv. Det er vores samt lovgivers holdning, at goodwill opfylder denne definition, og derfor skal indregnes i den overtagende virksomheds årsrapport.

For at indregne et aktiv i balancen, skal definitions-kriteriet være opfyldt, som vi har gennemgået i afsnit 5. Det er kun i forbindelse med en virksomhedsovertagelse, at det er tilladt, at aktivere goodwill, og derfor også kun i forbindelse med virksomhedsovertagelser, at det er relevant at diskutere om bestanddelene i goodwill massen skal aktiveres særskilt. Vi vil i nedenstående afsnit udvælge enkelte bestanddele, der indgår i goodwill massen og fortage vores vurdering af, hvorvidt disse burde indregnes særskilt.

Som det ses af skemaet ovenfor, indgår der i goodwill massen en lang række bestanddele. Vi mener dog ikke alle bestanddelene er lige interessante at diskutere, hvorfor vi nedenfor udelukkende vil belyse de bestanddele der ud fra regnskabsbrugerens perspektiver er de mest interessante. Bestanddelene i goodwill massen, er udvalgt ud fra hvilke der typisk vil blive betalt en merpris for i forbindelse med en virksomhedsovertagelse, og hvilket der efter vores mening, vil frembringe værdifulde informationer for regnskabsbrugerne, og dermed et mere retvisende billede.

Det er vores opfattelse, at en væsentlig del af goodwill massen i forbindelse med en virksomhedsovertagelse ofte kan henføres til en forøgelse af arbejdsstyrken, teknologisk knowhow og ekspertise.

Nedenfor vil vi udelukkende behandle følgende bestanddele i goodwill massen:

- Arbejdsstyrken
- Uddannelses- og rekrutteringsprogrammer
- Teknisk ekspertise
- Teknologisk knowhow

Vi mener favorable forbindelser ved staten, sjældent er tilfældet i den overtagne virksomhed. Selvfølgelig kan den overtagne virksomhed i enkelte tilfælde have sådanne favorable forbindelser, men det er vores opfattelse, at det hører til sjældenhederne, hvorfor vi ikke vil behandle denne. Der kan ligeledes være bestanddele som; distributionskanaler, kundeservice/support og effektive reklameressourcer i goodwill massen. Det er dog vores opfattelse, at disse forhold sjældent vil udgøre en væsentlig værdimæssig bestanddel af goodwill massen. Dermed vil det ikke være noget den overtagende virksomhed vil betale en betydelig merpris for. Vi vil ligeledes ikke behandle, hvorvidt disse bør aktiveres særskilt i det følgende afsnit. Den geografiske placering vil ofte være indregnet i dagsværdien på bygningen, hvorfor denne efter vores opfattelse sjældent vil udgøre den store værdi af den samlede goodwill masse. Denne vil vi ligeledes ikke behandle yderligere.

10.2 Generelt

Som beskrevet i afsnit 5 er der en række krav, der skal være opfyldt, før et immaterielt anlægsaktiv må indregnes i balancen. Det er vores vurdering, at det ikke er så relevant at diskutere, om de udvalgte bestanddele opfylder kravene til, at de skal være et resultat af tidligere begivenheder, da disse bestanddele opstår som en følge af en virksomhedsovertagelse, hvorfor det naturligvis er et resultat af tidligere begivenheder.

Endvidere skal bestanddelene med sandsynlighed medføre fremtidige økonomiske fordele til den overtagende virksomhed. Som vi har beskrevet tidligere i opgaven, vurderer vi dette som værende opfyldt, da den overtagende virksomhed har betalt en merpris for den overtagne virksomhed. I handelen med to uafhængige parter antages det, at der ikke betales for aktiver, som den overtagende

virksomhed ikke forventer at kunne indtjene igen. Sandsynlighedskriteriet anses derfor altid som værende opfyldt i forbindelse med en virksomhedsovertagelse. Ressource begrebet mener vi heller ikke, der kan være tvivl om. Begrebet skal forstås i økonomisk forstand. Når den overtagende virksomhed, er villig til at betale for de immaterielle anlægsaktiver, må der efter vores mening være tale om ressourcer for den overtagende virksomhed.

Det er derfor efter vores vurdering mere interessant at diskutere, hvorvidt de udvalgte bestanddele i goodwill massen kan opfylde kravene til, at aktivet skal være under virksomhedens kontrol samt om værdien kan opgøres pålideligt, således der eventuel kan ske en individuel indregning i balancen.

10.3 Arbejdsstyrken

Det er inden for mange brancher problematisk at skaffe arbejdskraft nok. Virksomhederne har ofte flaskehalsproblemer i produktionen grundet manglende arbejdskraft. En løsning på dette problem kan være at ekspandere gennem opkøb af andre virksomheder. På den måde øges den eksisterende medarbejderstab. Endvidere er det vores vurdering, at medarbejderne ofte er det største aktiv for virksomhederne, især fordi virksomhedernes produktion fortsat bliver mere vidensbaseret. Dette ses blandt andet inden for de liberale erhverv. Herunder kan nævnes advokatfirmaer, den finansielle sektor, revisionsbranchen med videre.

De overtagne medarbejdere har naturligvis en funktion i den overtagne virksomhed, hvorfor de ikke direkte kan udfylde pladsen for de manglende medarbejdere i den overtagende virksomhed. Dog vil der ofte kunne opstå synergier i produktionen, således der sker en forøgelse af ”produktionskapaciteten”, uden at medarbejderstaben øges. Det ses ofte, at den overtagende virksomhed opkøber en konkurrent, for netop at skabe synergier i forhold til fordelagtige indkøb med videre, men i lige så høj grad i forhold til medarbejdere.

Ved virksomhedsovertagelser er det ofte underleverandører, der bliver opkøbt for at sikre fremtidige leverancer til den overtagende virksomhed. På denne måde er der mulighed for, at underleverandøren hurtigere kan lave tilretninger af produktet, således at produktet passer bedre og hurtigere til den

overtagende virksomheds videre bearbejdning af produktet. Dertil kommer en sikring af fremtidige leverancer, da den overtagende virksomhed nu kan udøve bestemmende indflydelse over leverandøren.

Hvis problemstillingen omkring indregningen af arbejdsstyrken som et aktiv ansues fra en væsentlighedsbetragtning, vil ovenstående betyde, at denne skal indregnes særskilt i årsrapporten. Medarbejderne repræsenterer et væsentligt aktiv for virksomheder, og de er helt grundlæggende for virksomhedernes eksistensgrundlag. Vi vil i nedenstående afsnit analysere, hvorvidt man efter vores opfattelse bør indregne arbejdsstyrken særskilt i den overtagende virksomheds årsrapport.

10.3.1 Kontrol

Før den overtagende virksomhed kan sige at have kontrol over et aktiv, skal virksomheden have beføjelser til at tilegne sig fremtidige økonomiske fordele fra ressourcen og begrænse andres adgang til disse fordele.

Som udgangspunkt har virksomhederne mulighed for at begrænse andre virksomheders tilgang til arbejdskraften. Dette vil dog kun være i en begrænset periode, idet de fleste medarbejdere ikke har mere end en måneds opsigelse. Der er som tidligere, nævnt et direkte forbud mod at indregne arbejdsstyrken i IAS 38, afsnit 15, netop på grund af den manglende kontrol.

I nogle tilfælde er der i ansættelseskontrakten dog indarbejdet en klausul, der i et vist omfang kan begrænse andres brug af ressourcen. Dette ses eksempelvis, hvis en ejendomsmæglervirksomhed i Nordjylland overtager en anden ejendomsmæglervirksomhed i Nordjylland. I den overtagne virksomhed kan medarbejderne have indarbejdet en konkurrenceklausul i deres ansættelseskontrakter, som betyder, at de ikke må arbejde for en konkurrerende ejendomsmægler virksomhed i Nordjylland i en periode på eksempelvis to år.

I ovenstående tilfælde mener vi, at virksomheden er i stand til at begrænse andres brug af arbejdsstyrken, hvorfor denne del af kontrolbegrebet er opfyldt. Men dette opfylder kun den negative afgrænsning. Hvis arbejdsstyrken skal opfylde hele kontrolaspektet, skal virksomheden tilegne sig

fremtidige økonomiske fordele fra arbejdsstyrken og ikke udelukkende være i stand til at afgrænse andre virksomheder herfra. Skifter ejendomsmægleren til et firma på Sjælland, opnår man ikke fremtidige økonomiske fordele herfra.

Ser vi på medarbejderne enkeltvis, er det vores opfattelse, at den overtagende virksomhed typisk ikke har den fornødne kontrol, idet de fleste medarbejdere som tidligere beskrevet har mulighed for at fratræde deres stilling med forholdsvis kort varsel. Dermed er de ikke længere under virksomhedens kontrol. Det, at virksomheden er i stand til at begrænse en konkurrerende virksomheds adgang til arbejdsstyrken, er efter vores opfattelse ikke nok til at opfylde kontroldefinitionen.

Vi mener, at virksomhederne i visse tilfælde kan begrænse andres brug af medarbejderne, men at virksomhederne ikke har tilstrækkelig kontrol til at sikre egne fremtidige økonomiske fordele af medarbejderne. I det omtalte eksempel kan ejendomsmægleren skifte til en anden virksomhed, så længe denne ikke tager arbejde som ejendomsmægler i Nordjylland. Derved falder kontrolkravet på, at virksomheden ikke har beføjelserne til at tilsikre egne fremtidige økonomiske fordele.

Betragtes arbejdsstyrken som et samlet aktiv, er det vores opfattelse, at kontrolbegrebet er opfyldt, idet en samlet arbejdsstyrke yderst sjældent stopper på samme tidspunkt. Der vil altid være et naturligt flow af medarbejdere gennem virksomheden, men virksomheden har som udgangspunkt kontrol over deres medarbejdere. Dog mener vi, at kontrolkravet øges, hvis aktivet skal indregnes særskilt frem for som en del af goodwill massen. Dette skyldes, at virksomheden ved en særskilt indregning viser regnskabsbrugerne, at de har kontrol over aktivet. Vi mener ikke, det naturlige flow af medarbejdere opfylder kontrolkravet. Det er derfor vores klare opfattelse, at kontrolkravet ikke er opfyldt for erhvervede medarbejdere i forbindelse med en virksomhedsovertagelse.

10.3.2 Pålidelig værdiansættelse

For at arbejdsstyrken kan indregnes i den overtagende virksomheds årsrapport, skal den kunne værdiansættes/måles pålideligt. Vi har tidligere i opgaven gennemgået de metoder, der kan benyttes for at tilsikre en pålidelig værdiansættelse.

Hvis den overtagende virksomhed skal værdiansætte arbejdsstyrken ud fra den fremtidige indtjening, som arbejdsstyrken forventer at indbringe virksomheden, skal det kunne opgøres præcis, hvilke fremtidige økonomiske fordele disse medarbejdere forventes at generere. Det er efter vores opfattelse svært for ledelsen i den overtagende virksomhed at fortage denne vurdering. Derfor mener vi ikke, at medarbejderne kan værdiansættes pålideligt efter metoden ”fremtidig indtjening”.

Da man ikke må handle med medarbejdere virksomhederne imellem, er det ikke muligt at finde en transaktion, som virksomheden kan sammenligne med. Alternativt kan den overtagende virksomhed få et vikarbureau til at vurdere, hvor meget det vil koste den overtagende virksomhed, hvis vikarbureauet skulle erstatte alle medarbejderne. Dette er efter vores opfattelse ikke en pålidelig værdiansættelse, idet vikarbureauet ikke vurderer, hvad den eksisterende medarbejdergruppe koster, men hvad det vil koste at hente assistance udefra. Det vil ofte være væsentligt dyrere. Derfor mener vi ikke den markedsværdibaserede metode kan benyttes.

Sidste mulighed er, at opgøre arbejdsstyrken til den historiske kostpris. Dette er som nævnt vanskeligt at opgøre da medarbejdere sjældent handles imellem virksomhederne.

Ud fra ovenstående er det vores vurdering, at arbejdsstyrken ikke kan værdiansættes pålideligt hvorfor den ikke må indregnes særskilt i årsrapporten. Det kan dog diskuteres, hvorvidt det bør tillades, at den overtagende virksomhed vurderer, hvor meget af merprisen (goodwill) de har betalt for at få adgang til arbejdsstyrken og så bruge denne værdi i regnskabet. Det er dog vores holdning, at dette ikke stemmer overens med begrebsrammen og vores opfattelse af det retvisende billede. Dertil kommer, at medarbejderne falder på kontrolkravet, hvorfor der ikke skal ske særskilt indregning heraf.

10.4 Uddannelses og rekrutteringsprogrammer

Det er væsentligt for alle virksomheder, at de kan tiltrække kvalificeret arbejdskraft. Virksomhederne er derfor ofte villige til at betale en merpris herfor i forbindelse med en virksomhedsovertagelse.

Endvidere er der vigtigt for virksomhederne, at de medarbejdere, der er ansat bliver efteruddannet, således at disse også i fremtiden vil kunne danne grundlaget for, virksomhedens videre konkurrencedygtighed.

10.4.1 Kontrol

Som det var gældende ved arbejdsstyrken, har den overtagende virksomhed mulighed for at forhindre andre virksomheders adgang til deres uddannelses- og rekrutteringsprogrammer. Disse programmer er dog ofte intet værd, hvis medarbejderne, der er ansat i den pågældende HR-afdeling, fratræder. Vi mener derfor, man kan sammenligne dette med arbejdsstyrken. Derfor er det vores opfattelse, at den overtagende virksomhed ikke har kontrol over uddannelses- og rekrutteringsprogrammet som en helhed.

Det er vores påstand, at et godt rekrutteringsprogram ofte har en vis sammenhæng med virksomhedens navn og dermed virksomhedens brand. Større anerkendte virksomheder har ofte nemmere ved at rekruttere medarbejdere end mindre og ikke så velkendte virksomheder. Det ses eksempelvis, at A.P. Møller har været de unges fortrukne arbejdsplads gennem flere år. Denne faktor mener vi ikke virksomhederne har tilstrækkelig kontrol over, da et sådant brand kræver konstant vedligeholdelse og videreudvikling for at stå stærkt i de pågældende brancher.

Det er dog vores vurdering, at kontrolbegrebet delvist er opfyldt i forbindelse med uddannelses- og rekrutteringsprogrammer, idet virksomhederne selv bestemmer, hvor aktive de vil være med hensyn til at pleje deres programmer. Endvidere kan virksomhederne selv vurdere, hvor mange ressourcer der skal tilgå eksempelvis en HR-afdeling. Det er dog vores opfattelse, at kontrollen falder på medarbejderne i HR-afdelingen, og der derfor ikke bør ske en særskilt indregning heraf.

10.4.2 Pålidelig værdiansættelse

For at den overtagende virksomhed kan værdiansætte et uddannelses- og rekrutteringsprogram, skal virksomheden først have dette program identificeret. Det kan efter vores opfattelse være svært at vurdere, om en virksomhed har et decideret uddannelses- og rekrutteringsprogram, idet rekrutteringsdelen ofte hænger tæt sammen med virksomhedens brand.

Når den overtagende virksomhed skal forsøge at værdiansætte uddannelses- og rekrutteringsprogrammer, skal den fremtidige indtjening, som kan henføres til programmet kunne opgøres pålideligt. Dette er efter vores opfattelse svært, da et uddannelses- og rekrutteringsprogram ikke genererer pålidelige og direkte henførbare pengestrømme.

De negative pengestrømme fremkommer ved, at mange virksomheder bruger mange ressourcer på at blive opfattet som en attraktiv arbejdsplads. Samtidig er det mere eller mindre umuligt at opgøre de positive pengestrømme, som programmet genererer ved at sikre, at virksomheden kan skaffe arbejdskraft nok. Dette understøtter vores opfattelse fra forrige afsnit, hvor vi fandt frem til at arbejdsstyrken ikke kan opgøres pålideligt.

Det er efter vores opfattelse korrekt, at virksomhederne ikke må indregne uddannelses- og rekrutteringsprogrammer særskilt, selvom den overtagende virksomhed har givet en merpris for netop at få adgang til disse ressourcer.

Det er vores opfattelse, at det er mere relevant for regnskabsbrugerne, at virksomhederne i deres ledelsesberetning beskriver, at de har fået adgang til et særdeles effektivt uddannelses- og rekrutteringsprogrammer. Dermed kan regnskabsbrugeren selv vurdere, hvor stor en værdi de vil tilskrive dette. Indregningen bør derfor efter vores opfattelse fortsat ske i goodwill massen. Det er efter vores opfattelse bedre at aktivere det som goodwill, end at virksomheden indregner en usikker værdi særskilt. En usikker værdi kan være med til at ødelægge det retvisende billede af årsrapporten.

10.5 Teknologisk ekspertise og knowhow

Hvis den overtagne virksomhed har en klar konkurrencemæssig fordel som følge af teknologisk ekspertise og knowhow, vil dette ofte være en af årsagerne, til at den overtagende virksomhed vil betale en merpris for virksomheden.

Aktivets teknologiske ekspertise og knowhow ligger sig op af vores betragtninger omkring kontrol og pålidelig måling af arbejdsstyrken. Dette betyder, at vi ikke vil behandle dette yderligere i opgaven. Det er efter vores opfattelse derfor mere interessant at vurdere, om bestanddelene i goodwill massen bør aktiveres med henvisning til det retvisende billede og begrebsrammen.

10.6 Retvisende billede og begrebsrammen

Der er i de internationale standarder ikke lovhjemmel til at indregne overstående bestanddele i goodwill massen særskilt. Vi er som ovenfor nævnt enige i, at disse ikke opfylder definitionen på et aktiv eller falder indenfor indregningskriterierne. Derfor kan disse ikke indregnes særskilt i henhold til lovgivning.

Skal lovgivningen ændres, således at der skal udskilles flere forskellige immaterielle anlægsaktiver i årsrapporten, skal dette efter vores opfattelse ske under hensyntagen til det retvisende billede og begrebsrammen. Det er vores opfattelse, at det ikke vil give regnskabsbrugerne et mere retvisende billede samt en mere pålidelig årsrapport, hvis ovenstående ressourcer indregnes særskilt, end hvis virksomheden aktiverer det samlet i goodwill massen. Dog mener vi, at oplysningskravene med fordel kan udbygges, således virksomhederne viser, hvad de mener, der er indeholdt i den goodwill masse, der er aktiveret i årsrapporten. Den overtagende virksomhed er bekendt med merprisen for den overtagne virksomhed er erlagt for. Det burde derfor være forholdsvis enkelt at synliggøre dette overfor regnskabsbrugeren.

Aktiveres de enkelte bestanddele, der indgår i goodwill massen særskilt, vil dette synliggøre over for regnskabsbrugeren nøjagtig, hvad den overtagende virksomhed har betalt for. Ved særskilt aktivering af de enkelte bestanddele i goodwill massen vil man derudover undgå den tidligere omtalte

problemstilling vedrørende internt oparbejdet goodwill. Dette er efter vores opfattelse ikke et tilstrækkeligt tungtvejende argument for en særskilt aktivering af de enkelte bestanddele i goodwill massen.

Hvis alle bestanddelene i goodwill massen indregnes særskilt, vil det efter vores opfattelse ikke nødvendigvis øge sammenligneligheden af regnskaber på tværs af virksomheder. Vi mener derfor, det giver et mere retvisende billede for regnskabsbrugeren med den nuværende praksis.

Regnskabsbrugeren er klar over, at ved aktiveret goodwill i balancen, er dette opstået som følge af en virksomhedsovertagelse, og dermed er der forbundet "usikkerhed" hermed, da det ikke klart fremgår hvad goodwillen består af. Denne usikkerhedsfaktor kan måske formindskes, såfremt man tillader yderligere en indregning af en række elementer i goodwill massen. Vi er dog af den opfattelse, at dette ikke nødvendigvis formindsker usikkerheden for regnskabsbrugeren, men snarere forvirrer regnskabsbrugeren mere, end hvis det havde været indregnet som goodwill. Dette skyldes eksempelvis den manglende aktivering af egne oparbejdet medarbejdere. Overtager man, eksempelvis en maskine, er denne klart identificerbar og kan udskilles fra ens egne maskiner. Derfor sker der en aktivering af et sådant aktiv i den overtagende virksomheds balance.

Medarbejderne bliver derimod opfattet som en samlet masse, og regnskabsbrugeren kunne måske foranlediges til at tro, at det er hele virksomhedens medarbejderstab, der er aktiveret frem for blot de medarbejdere, der er overtaget fra den overtagne virksomhed. En aktivering af sådanne elementer vil derfor gøre regnskabsaflæggelsen mere uigennemskuelig for regnskabsbrugeren og dermed give et mindre retvisende billede for denne.

11. Præsentation i praksis

11.1 Indledning

Vi vil i nærværende afsnit analysere, hvorvidt der i praksis gives oplysning til regnskabsbrugeren vedrørende virksomhedsovertagelser og immaterielle anlægsaktiver. Herunder om oplysningskravene i IFRS 3 for de overtagne immaterielle anlægsaktiver bliver overholdt i praksis. Vi har udvalgt en række årsrapporter, hvor der i regnskabsåret er sket virksomhedssammenslutninger. Dette vil, som anført i afsnit 4 kræve, at årsrapporterne indeholder en lang række oplysninger vedrørende virksomhedssammenslutningen. Alle årsrapporter er aflagt efter 1. januar 2005, hvorfor disse er omfattet af de internationale regnskabsstandarder, herunder IFRS 3. De udvalgte årsrapporter er:

- Dantherm Holding A/S, Årsrapport for 2005.
- Scandinavian Brake Systems A/S, Årsrapport 2006.
- DSV A/S, Årsrapport 2006.
- Danisco A/S, Årsrapport 2005/06

11.2 Dantherm Holding A/S

Første gang Dantherm Holding A/S gør regnskabsbrugeren opmærksom på, at der i indeværende år er sket en virksomhedsovertagelse, er i ledelsesberetningen. Her redegøres for de overtagne virksomheder, idet der redegøres for overtagelsen af DISA Air Gruppen og overtagelsen af hovedaktiviteterne i Siemens Technology Services A/S. Overskriften i ledelsesberetningen viser, at Dantherm Holding A/S har opnået en fordobling af såvel medarbejderstab som omsætning. Det ses med formuleringen om, at ikke individuelle indregningsmulige immaterielle anlægsaktiver tillægges samme informationsbehov, som oplysninger af mere finansiel karakter. Dantherm Holding A/S oplyser endvidere, at den med opkøbet af DISA Air Gruppen er blevet Europas største virksomhed inden for procesventilation.

Dantherm Holding A/S informerer ligeledes i ledelsesberetningen om, hvilke synergier de forventer at opnå ved opkøbet. Der står anført, at de forventer at blive kundernes one-stop-shopping leverandør. Dantherm Holding A/S oplyser derudover, at de fortsat forventer at skabe vækst gennem opkøb af virksomheder, her nævnes i noten forventet opkøb af Scandab AB.

I noterne til årsrapporten for Dantherm Holding A/S, er der vist en omvurdering af aktiver og forpligtelser i DISA Air Gruppen til dagsværdi på overtagelsestidspunktet. Det ses, at der i forbindelse med omvurderingen forekommer negativ goodwill, og den beløbsmæssige størrelse heraf vises i noten. I noten oplyses overtagelsestidspunktet og betalingsmidlerne for den overtagne virksomhed. Der er sket flere virksomhedsovertagelser i Dantherm Holding A/S, hvor disse er samlet oplyst i overtagelsesbalancen grundet uvæsentligheden ved individuel oplysning.

11.3 Scandinavian Brake Systems A/S

Det første sted Scandinavian Brake Systems A/S, omtaler virksomhedsopkøb er i ledelsesberetningen, hvor de omtaler, at der sket et opkøb efter balancedagen.

I noterne oplyses det, at Scandinavian Brake Systems A/S har overtaget Notox Holding A/S. Anskaffelsen er sket trinvist, ved at virksomheden er overtaget ved anskaffelser i både 2005 og 2006. Der er i noterne endvidere udarbejdet en overtagelsesbalance, hvor Scandinavian Brake Systems A/S omvurderer de enkelte aktiver og forpligtelser til dagsværdi. Derudover sker der oplysning om købesummen, samt overtagelsestidspunkterne. Det ses, at goodwill beløbet udgør langt størstedelen af den erlagte købesum for den overtagne virksomhed.

Scandinavian Brake Systems A/S oplyser regnskabsbrugerne om, hvilke ikke indregningsmulige aktiver goodwill massen består af. De oplyser herunder, hvilke synergier de forventer at kunne opnå ved virksomhedsovertagelsen.

11.4 DSV A/S

DSV A/S oplyser allerede indledningsvist i årsrapporten, at der i indeværende år har været foretaget en væsentlig virksomhedsovertagelse idet Frans Maas Groep N.V. er overtaget. Dertil kommer, at der i budgetbeskrivelsen for 2007 omtales en række forventede synergier, netop som følge af opkøbet af Frans Maas Groep N.V. Endvidere forventer DSV A/S at, der kommer en række omstrukturingsomkostninger i 2007 som følge af overtagelsen af Frans Maas Groep N.V. Disse omkostninger er som følge af forbuddet i IFRS 3 afsnit 41 ikke indregnet i balancen. Der sker oplysning omkring de væsentlige påløbne omstrukturingsomkostninger, og fremtidige omkostninger i budgetbeskrivelsen for Frans Maas Groep N.V.

DSV A/S har i årsrapporten indarbejdet en note med overskriften "væsentlige regnskabsmæssige skøn og vurderinger". Heri beskrives, at de i forbindelse med virksomhedsovertagelser har foretaget væsentlige ledelsesmæssige skøn over overtagne aktiver, forpligtelser og eventalforpligtelser, og at der muligvis kan komme korrektioner hertil indenfor en 12 måneders periode. Dette er i overensstemmelse med IFRS 3 afsnit 62 hvor der, som vi har nævnt i afsnit 4, er åbnet mulighed for en sådan korrektion.

Der er i noten til virksomhedsovertagelserne oplyst omkring overtagne virksomheder og aktiviteter i regnskabsåret 2006. Heri er tilmed anført, hvilken procentmæssig andel virksomhederne er tilkøbt med. I noten kan man se, at den regnskabsmæssige værdi af de immaterielle anlægsaktiver samt andre aktiver overtaget fra Frans Maas Groep N.V. bliver reguleret til dagsværdi. Reguleringen på de immaterielle anlægsaktiver er en væsentlig regulering, hvilket skyldes kunderelationer, som DSV A/S overtager.

Det oplyses endvidere i noten, hvilke købsomkostninger, der er inkluderet i købesummen for den overtagne virksomhed. Det ses, at disse omkostninger, er advokatomkostninger samt omkostninger til andre eksterne specialister i forbindelse med opkøbet af Frans Maas Groep N.V. Netop omkostninger til eksterne rådgivere må tillægges købesummen for den overtagne virksomhed i henhold til IFRS 3 afsnit 24, som vi har gennemgået i afsnit 4.

DVS A/S oplyser, at de forhandler omkring overtagelse af mindre virksomheder efter regnskabsårets udløb, men at der er ikke indgået en bindende købsaftale, inden regnskabet er aflagt. Der er derfor ikke sket indregning heraf.

11.5 Danisco A/S

Danisco A/S anfører indledningsvist, at de har en decideret vækststrategi, der mynter sig på opkøb af virksomheder. Allerede i orienteringen fra den administrerende direktør oplyses, at de har overtaget Rhodia Food Ingredients og Genencor gennem virksomhedsopkøb.

I noten til de immaterielle anlægsaktiver oplyser Danisco A/S, hvorledes de i hovedtræk har værdiansat de immaterielle anlægsaktiver. De beskriver, hvorledes de opbygger deres budgetfremskrivninger. Endvidere oplyses, hvilken tilbagediskonteringsfaktor, der benyttes til at tilbagediskontere de fremtidige pengestrømme. Det fremgår heraf, at det er værdiansættelsesmodeller, der baserer sig på fremtidig indtjening, der er benyttet til værdiansættelse af de immaterielle anlægsaktiver, hvilket vi har beskrevet i afsnit 6.

I noten til de immaterielle anlægsaktiver er der vist, hvorledes de overtagne virksomheders aktiver, forpligtelser og eventualforpligtelser er omvurderet til dagsværdier. Tilmed er der vist en ændring til den foreløbige åbningsbalance på de immaterielle anlægsaktiver, som vi tidligere har nævnt er tilladt efter IFRS 3. De oplyser endvidere, hvilke overtagne immaterielle anlægsaktiver, der er indregnet i balancen og med beløbsmæssig angivelse heraf. Ejerandelen af de overtagne virksomheder er ligeledes oplyst i noten til de immaterielle anlægsaktiver.

11.6 Sammenfattende kommentarer

Samtlige virksomheder giver oplysninger om, hvilke selskaber der er overtaget i indeværende samt virksomhedsovertagelser efter regnskabsårets udløb. Der er ingen krav i lovgivningen om, hvor fyldestgørende denne beskrivelse skal være, hvorfor dette oplysningskrav i de gennemgåede årsrapporter er opfyldt. Efter vores opfattelse vil det styrke regnskabsbrugerens informationsværdi af

årsrapporten, hvis der skete en mere fyldestgørende beskrivelse af de overtagne virksomheder. Vi mener, at DSV A/S giver en tilstrækkelig fyldestgørende beskrivelse af deres væsentlige virksomhedsovertagelse af Frans Maas Groep N.V. i deres årsrapport. Heri blandt andet status for integrationen i koncernen, samt hvilke forretningsområder, der er tilfredsstillende integreret, samt hvilke der stadig forventes yderligere arbejde med. Efter vores opfattelse giver DSV A/S årsrapport et godt overblik over, hvilke problemstillinger der arbejdes med i forbindelse med overtagelsen af Frans Maas Groep N.V.

Dog bør der nævnes, at regnskabsbrugeren selv har mulighed for forholdsvist nemt at fremskaffe informationer omkring de overtagne virksomheder. Dog ikke omkring overtagende virksomheds forventede synergier fra den overtagne virksomhed. Er virksomhedsovertagelsen så væsentlig som i DSV A/S tilfælde, skal der ske en så fyldestgørende beskrivelse af den overtagne virksomhed, som netop er tilfældet for DSV A/S. Vi mener, at denne beskrivelse er fyldestgørende, når der samtidig tages højde for pålidelighedskravet.

Samtlige gennemgåede selskaber giver oplysninger omkring, hvor stor ejerandel der overtages. Oplysningskravet om overtagelsestidspunktet er for samtlige selskaber ligeledes opfyldt, hvorfor dette ikke giver anledning til bemærkninger.

Der er i alle de gennemgåede årsrapporter udarbejdet en overtagelsesbalance, som viser fordelingen af købesummen på de overtagne aktiver og forpligtelser. Efter vores opfattelse, viser samtlige gennemgåede årsrapporter en informativ overtagelsesbalance, idet den regnskabsmæssige værdi før overtagelsen er oplyst, sammen med omvurdering af aktiverne og forpligtelserne til dagsværdier på overtagelsestidspunktet.

Alle selskaberne oplyser omkring fremtidige virksomhedsovertagelser, dog uden finansielle oplysninger, som ikke er et krav i loven.

Selskaberne giver endvidere oplysninger omkring ikke indregningsmulige immaterielle anlægsaktiver i form af det opgjorte goodwill beløb. Scandinavian Brake Systems A/S oplyser, hvilke synergier de

vurderer at kunne opnå fra den overtagne virksomhed. I Scandinavian Brake Systems A/S fremkommer en stor goodwill i forhold til købesummen, hvorfor denne har stor regnskabsmæssig betydning. Vi mener dette er en klar styrkelse af informationsværdien af årsrapporten for regnskabsbrugeren.

Dantherm Holding A/S oplyser størrelsen på den negative goodwill, som de korrekt indtægtsfører i resultatopgørelsen. Dette er i overensstemmelse med lovgivningens krav til oplysninger, hvorfor der efter vores opfattelse ikke er behov for yderligere beskrivelse heraf.

Der er i de gennemgåede årsrapporter stor forskel på, hvor meget oplysning regnskabsbrugeren får af regnskabsaflægger vedrørende de overtagne virksomheder. Oplysningskravene i IFRS 3 giver ikke klare retningslinjer for, hvor fyldestgørende beskrivelsen af de overtagne virksomheder skal være, hvorfor der vil komme forskelle i informationerne til regnskabsbrugeren regnskaberne imellem. Dette baseres efter vores opfattelse på væsentlighedsvurderingen, hvor ledelsen vurderer, hvilke oplysninger der er væsentlige for regnskabsbrugeren vedrørende virksomhedsovertagelserne.

Det ses i DSV A/S årsrapport, at overtagelsen af Frans Maas Groep N.V. vurderes, som den væsentligste begivenhed i indeværende regnskabsår, hvorfor de efter vores opfattelse giver en fyldestgørende beskrivelse heraf og mange nyttige oplysninger for regnskabsbrugeren. Samtidig overtager DSV A/S andre mindre virksomheder og aktiviteter, de ikke anser som væsentlige for regnskabsbrugeren, hvorfor der ikke sker en fyldestgørende beskrivelse heraf i årsrapporten. Vi er enige i denne foretagne væsentlighedsbetragtning foretaget af ledelsen, således at uvæsentlige virksomhedsovertagelser ikke bliver beskrevet fyldestgørende for regnskabsbrugeren. På denne vis sikrer regnskabsaflæggeren, at vigtige informationer ikke går tabt i uvæsentlige informationer.

Generelt synes vi at savne, hvilke synergier de overtagende virksomheder forventes at give til de overtagne virksomheder. Vi synes, at Scandinavian Brake Systems A/S og DSV A/S giver en tilfredsstillende og fyldestgørende beskrivelse heraf. En mere fyldestgørende beskrivelse af bestanddelene i goodwill massen, vil efter vores vurdering i visse tilfælde give en mere informativ årsrapport. Vi er dog fortsat tilhænger af, at IFRS giver mulighed for regnskabsaflægger selv at vurdere hvilke oplysninger, der er væsentlige for regnskabsbrugeren.

De analyserede årsrapporter opfylder alle, efter vores opfattelse, oplysningskravene i IFRS 3. Dog mener vi generelt set, at virksomhederne kunne øge informationsværdien af deres årsrapporter ved en mere fyldestgørende beskrivelse af de overtagne virksomheder. DSV A/S er efter vores opfattelse et eksempel på, hvorledes en væsentlig virksomhedsovertagelse beskrives fyldestgørende. Derudover mener vi, at Scandinavian Brake Systems A/S og DSV A/S beskrivelse af elementerne i goodwill massen giver regnskabsbrugerne værdifulde oplysninger.

12. Konklusion

Denne afhandling har haft til formål at behandle regnskabsmæssige problemstillinger omkring indregningen af immaterielle anlægsaktiver i forbindelse med en virksomhedssammenslutning.

Vi har i afhandlingen konstateret, at det i IFRS 3 kun er tilladt at benytte overtagelsesmetoden. Dette indebærer, at en overtagende virksomhed altid skal identificeres. Det er ikke altid klart, hvilken virksomhed der er den overtagende. Regnskabsmæssigt vægtes realiteter højere end juridiske formaliteter. IFRS 3 oplister tre hjælpeværktøjer, der skal sikre, at den faktisk overtagende virksomhed også regnskabsmæssigt bliver behandlet som den overtagende virksomhed. Der er ikke to virksomhedsovertagelser, der er ens. Derfor er det ikke muligt at opbygge en skabelon for, hvordan den overtagende virksomhed skal identificeres. Det er op til virksomhedernes ledelse i de enkelte situationer, at vurdere forholdene op imod hinanden. En afståelse af likviditet vil efter vores opfattelse betyde, at virksomheden, der afstår likviditet, vil være den overtagende.

Når den overtagende virksomhed er identificeret, skal der ske en fastsættelse af overtagelsestidspunktet med henblik på en identifikation og en omvurdering af alle de identificerbare overtagne aktiver og forpligtelser på overtagelsestidspunktet. De materielle anlægsaktiver er ofte enklere at identificere end de immaterielle anlægsaktiver. Den overtagende virksomhed har i forbindelse med udarbejdelsen af deres købstilbud identificeret, hvilke immaterielle anlægsaktiver der er i den overtagne virksomhed. Før den overtagende virksomhed må indregne disse immaterielle anlægsaktiver særskilt i årsrapporten, skal disse opfylde en række krav.

Kravene omfatter såvel et definitionskrav som en række indregningskriterier. Disse skal være opfyldt, før der må ske en særskilt indregning heraf. For at de immaterielle anlægsaktiver kan opfylde definitionskravet skal de opfylde kravene for såvel materielle som immaterielle anlægsaktiver.

Der er forskel på, hvornår indregningskriterierne er opfyldt for de internt oparbejdede og de eksternt erhvervede immaterielle anlægsaktiver. Forskellen består i pålidelighedskravet og sandsynlighedskravet. Ved internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver kan man ikke påvise, at

virksomheden vil opnå fremtidige økonomiske fordele. Desuden kan dagsværdien ikke opgøres pålideligt, hvorfor der sjældent kan ske indregning af internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver. Eneste reelle mulighed for aktivering af internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver er i henhold til IAS 38 aktivering af udviklingsprojekter.

I forbindelse med en virksomhedsovertagelse åbnes der mulighed for at aktivere yderligere en række immaterielle anlægsaktiver. Dette skyldes, at pålidelighedskravet og sandsynligheden for fremtidige økonomiske fordele vises i købssummen for den overtagne virksomhed. Fremtidige økonomiske fordele er sandsynliggjort, da den overtagende virksomhed ellers ikke ville være villig til at betale for aktivet.

Alle identificerede aktiver og forpligtelser skal indregnes til dagsværdi ved første indregning. Dette betyder, at mange af de overtagne aktiver og forpligtelser skal omvurderes i forhold til den værdi, som de har i den overtagne virksomheds årsrapport. Endvidere skal den overtagende virksomhed indregne aktiver og forpligtelser, som ikke er indregnet i den overtagne virksomheds årsrapport.

Når der foreligger et aktivt marked vil dette i praksis ikke give anledning til væsentlige problemer. Ved de materielle aktiver og forpligtelser foreligger der ofte et aktivt marked, hvorfor disse ikke vil give betydelige værdiansættelsesproblemer. De immaterielle anlægsaktiver vil ofte være vanskelige at værdiansætte netop på grund af det manglende aktive marked. For at sikre en pålidelig værdiansættelse er der en række værdiansættelsesmetoder, som den overtagende virksomhed kan benytte, når de immaterielle anlægsaktiver skal værdiansættes.

Efter vores opfattelse er det de metoder, som er baseret på en forventet fremtidig indtjening genereret af det immaterielle anlægsaktiv, der giver den mest retvisende dagsværdi af det immaterielle anlægsaktiv. Dog er risikoen ved denne opgørelse, at virksomheden ikke kan opgøre de fremtidige økonomiske fordele pålideligt. Derfor er der en stor risiko for, at dagsværdien ikke er korrekt opgjort. Er det ikke muligt at opgøre den forventede indtjening og dermed dagsværdien pålideligt, kan man enten benytte den markedsværdibaserede eller den kostprisbaserede metode. Ingen af metoderne fungerer, efter vores opfattelse optimalt. Der er sjældent nylige transaktioner med tilsvarende

immaterielle anlægsaktiver, da der sjældent er et aktivt herfor. Derfor kan den markedsværdibaserede metode ikke benyttes. Kostprismetoderne angiver efter vores opfattelse sjældent den reelle dagsværdi på det immaterielle anlægsaktiv.

Det er vores opfattelse, at metoderne, der er baseret på den fremtidige forventede indtjening, skal kombineres med henblik på at få den mest korrekte dagsværdi af det immaterielle anlægsaktiv. På denne måde kan virksomhederne se, hvorvidt det er enkelte faktorer, der giver en u hensigtsmæssig værdiansættelse. Hvis flere af metoderne giver nogenlunde den samme værdi, er denne med stor sandsynlighed den retvisende værdi.

Når der er sket værdiansættelse af alle aktiver og forpligtelser i den overtagne virksomhed, fremkommer der ofte en forskel mellem kostprisen for virksomheden og dagsværdierne af de indregnede aktiver og forpligtelser. Forskelsværdien bliver omtalt som goodwill. Er denne forskel positiv, skal den aktiveres i den overtagende virksomheds balance. Det er derfor essentielt, at de pågældende aktiver og forpligtelser bliver værdiansat til dagsværdi, da dette vil medføre, at goodwillen også bliver indregnet til dagsværdi.

I goodwill massen er der en række immaterielle anlægsaktiver, der efter den nuværende lovgivning ikke må indregnes særskilt i årsrapporten. Dette skyldes, at de enkeltvis ikke opfylder definitions- og indregningskriterierne. Mange af aktiverne ikke kan indregnes grundet den manglende kontrol. Desuden kan de ikke enkeltvis værdiansættes pålideligt.

Det er vores opfattelse, at kontrolkravet vægtes højere, når man vurderer på de immaterielle anlægsaktiver enkeltvis. Vi mener, at kontrolkravet er opfyldt for goodwill, da denne ses som en samlet masse og ikke som enkelte bestanddele. Skal der derimod ske særskilt aktivering af bestanddele i goodwill massen, skal virksomhederne kunne kontrollere bestanddelene særskilt og dermed sikre, at bestanddelene individuelt kan skabe økonomiske fordele for virksomheden.

Goodwill opstår som følge af en handel mellem to uafhængige parter. Der er derved en formodning om, at goodwill vil skabe fremtidige økonomiske fordele, da den overtagende virksomhed er villig til at

betale herfor. Dertil kommer, at goodwill kan måles pålideligt, hvorfor det opfylder definitionen på et aktiv og derfor bør indregnes i balancen.

Det er vores opfattelse, at indregning af goodwill i balancen giver et mere retvisende billede af værdien af den overtagende virksomhed, end hvis goodwill bliver straks afskrevet over egenkapitalen eller blive omkostningsført i resultatopgørelsen.

Vi mener ikke IFRS skal ændres, således der kan ske særskilt indregning af bestanddelene i goodwill massen. Vi er enige i, at der er en række uhensigtsmæssigheder i forbindelse med indregningen af goodwill massen, men det er vores opfattelse, at værdien af årsrapporten bliver øget betragteligt for regnskabsbrugerne, hvis værdien af goodwill massen fortsat bliver indregnet samlet, da usikkerhedselementet er begrænset til goodwill massen.

Der er i praksis stor forskel på hvor fyldestgørende virksomhedssammenslutninger beskrives, i den overtagende virksomheds årsrapport. Oplysningskravene giver regnskabsaflægger mulighed for individuelt at vurdere hvor fyldestgørende disse oplysninger skal være. Ved en virksomhedsovertagelse der anses væsentlig for vurdering af årsrapporten, mener vi at oplysningskravene er skærpede i forhold til en mindre væsentlig virksomhedsovertagelse. På baggrund af de udvalgte årsrapporter anser vi at regnskabsaflæggeren vurderer væsentligheden af virksomhedsovertagelserne når der afgives oplysninger i årsrapporten. Dette er efter vores vurdering en korrekt fortolkning af oplysningskravene i IFRS 3, og giver efter vores opfattelse regnskabsbrugerne et retvisende billede. Oplysningskravene tilsikrer et retvisende billede, hvorfor dette taler imod en særskilt aktivering af de enkelte bestanddele i goodwill massen.

13. Litteraturliste

Bøger

Jan Fedders og Henrik Steffensen

"Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder - fra dansk praksis til IFRS"
Forlaget Thomson, 2. udgave, 2006

Jens O. Elling

"Årsrapporten - teori og regulering"
Gjellerup, 1. udgave, 2004

Lars Kiertzner

"Håndbog i årsrapport"
Revifora, 1. udgave, 2004

Aksel Runge Johansen, Jens Otto Damgaard og Henrik Steffensen

"Årsrapporten - Kommentarer til årsregnskabsloven"
Forlaget Thomson, 4. udgave, 2003

FSR

"Revisor håndbogen 2005 - Revision"
Forlaget Thomson, 1. udgave, 2005

FSR

"Revisor håndbogen 2005 - Regnskab"
Forlaget Thomson, 1. udgave, 2005

Johannus Egholm Hansen & Christian Lundgren

"Køb og salg af virksomheder"
Nyt juridisk forlag, 3 udgave, 2005

Jens O. Elling & Ole Sørensen

"Regnskabsanalyse og værdiansættelse - en praktisk tilgang"
Gjellerup, 2. udgave, 2005

Mette Larsson, Jan S. Hansen og Christina Juhl Petersen

"Regnskabsmæssig behandling af køb og salg af virksomheder"
Forlaget FSR, 1. udgave, 1998

International Accounting Standards Board

"International financial Reporting Standards (IFRSs)"
International Accounting Standards Committee Foundation, 2005

Publikationer

KPMG

"Dansk regnskabspraksis 2004"

KPMG

"Årsregnskabsloven af 2001 – nye krav og særlige problemstillinger"

Deloitte

"Introduktion til de internationale regnskabsstandarder"

PricewaterhouseCoopers

"Børshåndbogen 2006"

PricewaterhouseCoopers

"Børshåndbogen 2006 - bilagsdel"

Deloitte

"Udkast til IFRS standard for små og mellemstore virksomheder"

KPMG

"IFRS Briefing Sheet"

PricewaterhouseCoopers

"IFRS for SMEs - Is it relevant for your business?"

PricewaterhouseCoopers

"IFRS for SMEs (proposals) -Pocket Guide 2007"

PricewaterhouseCoopers

"Nedskrivning på anlægsaktiver – årsregnskabsloven og IAS 36"

Artikler med videre

Af statsautoriseret revisor Rasmus Friis Jørgensen, PricewaterhouseCoopers.
"Immaterielle aktiver"
RR.2004.09.0022

Af statsautoriseret revisor Jan Fedders, PricewaterhouseCoopers.
"Virksomhedssammenslutninger"
RR.2004.09.0012

Af advokat, LLM Arne Møllin Ottosen, Kromann Reumert
"Værdiansættelsen af immaterielle rettigheder"
SU 2004, 83

Af Cand. merc, Anders C. Madsen, PricewaterhouseCoopers
"Værdiansættelse af immaterielle rettigheder"
www.pwc.dk

Af cand.merc.aud'erne Henrik Sørensen og Martin Lunden, PricewaterhouseCoopers
"Immaterielle aktiver og væsentlige ricisi - Revision af goodwill og øvrige immaterielle aktiver med vægt på væsentlige ricisi"
RR.2003.07.0006

Af statsautoriseret revisor Anders Dons, Deloitte.
"IAS38 - Immaterielle aktiver"
RR.2000.11.0054

Af statsautoriseret revisor Michael Sten Larsen, KPMG.
"Tendenser i den regnskabsmæssige behandling af immaterielle aktiver"
RR.1999.07.0008

Af statsautoriseret revisor Michael Sten Larsen, KPMG.
"Virksomhedssammenslutninger - den seneste internationale udvikling"
RR.1999.04.0008

Af statsautoriseret revisor Michael Sten Larsen, KPMG.
"Den nye årsregnskabslov – internt oparbejdede immaterielle aktiver"
RR.2001.11.0016

Af statsautoriseret revisor Jesper Koefoed, KPMG.
"Immaterielle rettigheder"
RR. nr. 8 1994

Af statsautoriseret revisor John Andersen, Arthur Andersen
"Goodwill – endnu engang"
RR.2000.02.0020

Af statsautoriseret revisor Jan Fedders, Ernst & Young
"Den nye årsregnskabslov – regnskabsmæssig behandling af virksomhedssammenslutninger"
RR.2001.06.0006

Af Adjunkt. Ph.d. Christian V. Petersen, cand.merc., MBA, Handelshøjskolen i København
"Værdiansættelse af goodwill – empiriske undersøgelser"
RR.2002.08.0022

Af Adjunkt. Ph.d. Christian V. Petersen, cand.merc., MBA, Handelshøjskolen i København
"Regnskabsmæssig behandling af goodwill – konsekvenser af krav om aktivering"
RR.2002.10.0026

Diverse slides fra undervisningen på, Cand.merc.aud. studiet, Aalborg Universitet, i fagene:

- Eksternt regnskab
- Immaterielle rettigheder (valgfag)

Love og vejledninger

FSR, Den danske årsregnskabslov anno 2001

FSR, Regnskabsvejledning 3, Ekstraordinære poster, fundamentale fejl samt ændringer i regnskabsmæssige skøn og i anvendt regnskabspraksis.

FSR, Regnskabsvejledning 12, Ledelsens årsberetning.

FSR, Regnskabsvejledning 18, virksomhedssammenslutninger.

IASB, IAS 36, Impairment of assets

IASB, IAS 38, Intangible assets

IASB, IFRS 3, Business combinations

IASB, Exposure draft of a proposed - IFRS for Small and Medium-sized Entities, February 2007

IASB, Draft implementation guidance - IFRS for Small and Medium-sized Entities - Illustrative financial statements and disclosure checklist, February 2007

IASB, Basis for conclusions on exposure draft - IFRS for Small and Medium-sized Entities, February 2007

FASB, Statement of Financial Accounting Concepts No. 6

Årsrapporter

Dantherm Holding A/S, Årsrapport 2005

Scandinavian Brake Systems A/S, Årsrapport 2006

DSV A/S, Årsrapport 2006

Danisco A/S, Årsrapport 2005/06

Anvendte forkortelser

ÅRL	Den danske Årsregnskabslov
RV	De danske regnskabsvejledninger
IAS	International Accounting Standards
IFRS	International Financial Reporting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
CGU	Cash generation unit
FSR	Foreningen af Statsautoriserede Revisorer
US GAAP	United States General Accepted Accounting Principles
FASB	Financial Accounting Standards Board